

TUTKIMUSYKSIKÖN JULKAISUJA 2/2020

Päivitetty välikatsaus 10.8.2020

Toimialakatsaus

Kesä 2020

1. Palvelutoiminta myös osa teollisuutta
2. Teollisuuden kansainväliset ja kotimaiset suhdannenäkymät
3. Metalliteollisuudessa palvelutyö yleistynyt
4. Auto- ja rengasalat puhdasta palvelua
5. Puuteollisuuden palvelullistuminen hidasta
6. Erityisaloilla palvelut päätuotteita

Sisältö

1. Palvelutoiminta myös osa teollisuutta	3
1.1. Työllisyys heikentynyt ja tuotanto hidastunut.....	3
1.2. Palvelut työtehtävinä ja tuotteina	5
1.3. Duunarin perustehtävät pysyneet ennallaan.....	6
1.4. Teollisuusliiton yritys- ja toimialaseuranta	6
2. Teollisuuden kansainväliset ja kotimaiset suhdannenäkymät.....	9
2.1. Suomen ja maailman talous	9
2.2. Koronakriisi tuottaa jakolinjoja	9
2.3. Teollisuuden näkymät Suomessa	10
2.4. Palveluvienti	12
3. Metalliteollisuudessa palvelutyö yleistynyt	13
3.1. Tuotanto ja työllisyys teknologiasektorilla.....	13
3.2. Metallien jalostus.....	15
3.3. Metallituotteiden valmistus	16
3.4. Koneiden ja laitteiden valmistus.....	18
3.5. Elektroniikkateollisuus.....	20
3.6. Sähkölaitteiden valmistus.....	21
3.7. Moottorijoneuvojen ja perävaunujen valmistus	22
3.8. Muiden kulkuneuvojen valmistus.....	23
3.9. Koneiden ja laitteiden korjaus, huolto ja asennus.....	24
3.10. Metallimalmien louhinta	25
4. Auto- ja rengasalat puhdasta palvelua	27
4.1. Tuotanto ja työllisyys kemian sektorilla	27
4.2. Kenkien ja nahkatuotteiden valmistus	29
4.3. Jalostettujen öljytuotteiden valmistus	30
4.4. Kemikaalien ja kemiallisten tuotteiden valmistus	31
4.5. Lääkeaineiden ja lääkkeiden valmistus.....	32
4.6. Kumi- ja muovituotteiden valmistus	33
4.7. Lasin ja lasituotteiden valmistus.....	34
4.8. Moottorijoneuvojen kauppa, huolto ja korjaus.....	35
4.9. Muu valmistus	37
5. Palvelullistuminen hidasta puuteollisuudessa.....	39
5.1. Tuotanto ja työllisyys puutuotesektorilla.....	39
5.2. Puutuotteiden valmistus.....	41
5.3. Huonekalujen valmistus.....	42
6. Erityisaloilla palvelut päätuotteita	43
6.1. Tuotanto ja työllisyys erityisalojen sektorilla	43
6.2. Metsätalous ja puunkorjuu	45
6.3. Tekstiilien valmistus	46
6.4. Vaatteiden valmistus.....	47
6.5. Painaminen.....	48
6.6. Jakelu.....	49
6.7. Pesulapalvelut.....	50

1. Palvelutoiminta myös osa teollisuutta

Osa Teollisuusliiton jäsenistä työskentelee aloilla, joissa työ on melko puhtaasti palvelua. Tällaisia ovat autojen myynti, huolto ja korjaus sekä autonrenka-ala. Lisäksi liiton jäseniä työskentelee pesuloissa, postinjakelussa ja suorajakelussa sekä viestintä-aloilla. Runsaasti palvelua sisältyy myös koneiden ja laitteiden korjaus-, huolto- ja asennustehtäviin.

Näiden palvelullisten alojen ohella myös teollisuuden työtehtävät ovat alkaneet palvelullistua. Teollisuusyritysten sisällä on työtä järjestetty uudelleen, jolloin asiakaspalvelua on voitu siirtää toimihenkilöiltä osaksi duunaritöitä. Toisaalta yritysten keskittyminen ydintoimintoihinsa on johtanut tukitoimintojen ulkoistamiseen. Tämä taas on lisännyt asennusta, huoltoa, korjausta ja kunnossapitoa tarjoavien yritysten työmäärää. Yleisesti on ulkoistettu myös talous-, henkilöstö- ja kiinteistöpalvelutehtäviä.

Palvelullistumisella tarkoitamme edellä kuvattuja asioita. Tällöin palvelutehtäviä on sisällytetty työntekijän työtehtäviin, työtehtäviä on ulkoistettu muille firmoille tai siirretty asiakkaan tehtäväksi. Lisäksi myös myyntituote voi muuntua kokonaan palveluksi tai sisältää osin palvelua. Esimerkiksi painotoiminnan päätuote voi printtituotteen sijaan olla sähköinen palvelu, alusta tai julkaisu. Digitalisaatio mahdollistaa entistä moninaisemman palvelumyynnin erilaisille asiakkaille.

Sektoreittain tarkasteltuna työtehtävien palvelullistuminen näyttää olevan monelle arkipäivää. Auto- ja rengasalojen pääluottamusmiehistä peräti 58 prosenttia arvioi, että duunaritöihin on lisätty palvelutehtäviä heidän työpaikoillaan. Myös muilla aloilla palvelullistumista on nähtävissä: Erityisalojen pääluottamusmiehistä kolmasosa (34 %) arvioi työpaikkansa työntekijätöihin sisältyvän erilaista palvelua. Metallialoilta joka neljäs (27 %) sekä noin viidennes puutuotealojen (22 %) ja kemian alojen

(18 %) luottamusmiehistä arvioi töiden sisältävän palvelutehtäviä.

Nämä tulokset ovat peräisin Teollisuusliiton tutkimusyksikön pääluottamusmiehillä maaliskuussa tekemästä suhdannekyselystä. Kyselyllä selvitettiin, millä tavoin palvelutehtävät ja töiden palvelullistuminen näkyvät heidän työpaikoillaan. Sähköisenä maaliskuussa toteutettuun suhdannekyselyyn vastasi 941 pääluottamusmiestä. Vastausprosentti oli hieman alhaisempi kuin aiemmin, mutta edelleenkin tasoa voidaan pitää hyvänä (44,9 %). Määrällisesti eniten vastauksia saatiin metalliteollisuuden pieniltä ja keskisuurilta työpaikoilta.

1.1. TYÖLLISYYS HEIKENTYNYT JA TUOTANTO HIDASTUNUT

Tämä toimialakatsaus on päivitetty versio kevään katsauksesta eli välikatsaus. Olemme tarkistaneeet toimialakatsauksen ennusteita. Suuntaa tulevasta olemme hakeneet pääluottamusmiehillä elokuun alussa lähetetyn suhdannekyselyn avulla. Kyselyyn vastasi 851 pääluottamusmiestä, ja vastausprosentti oli melko hyvä (42,1 %).

Olemme kyselyllä selvittäneet toimialakohtaisia tuotannon ja työllisyyden näkymiä ja toteutumia. Kevään toimialakatsauksessa emme vielä arvailleet työtuntien tai tuottavuuden kehitystä, koska tilanne oli toukokuussa vielä sekava. Tässä niin sanotussa välikatsauksessa esittelemme näitä kaikkia koskevat ennustemme. Tilanne on näin elokuun alussakin (10.8.2020) yhä odottava.

Poikkeusaika vaatii poikkeustoimia Teollisuusliitossakin. Olemme seuranneet korona-ajan talouskehitystä tutkimusyksikössä intensiivisesti. Laadimme erilliset raportit liiton jäsenten

yt-tilanteen kehittymisestä ensin päivittäin, sitten viikottain ja kesän aikana joka toinen viikko. Tuoloin kesäkuussa epidemia alkoi laantua Suomessa. Analyysia on tehty sektoreittain ja toimialoittain. Kaikki tämä on auttanut ymmärtämään pandemian vaikutuksia.

Ensimmäisen vuosipuolikkaan aikana Teollisuusliiton piiriin kuuluvilla 33 toimialoilla yhä useammat yritykset ovat hidastaneet ja vähentäneet tuotantoaan. Työntekijöiden kannalta ikäviä uutisia on sinetöity yt-neuvotteluissa, jotka ovat koskeneet yli 30 000 teollisuusliittolaista. Lomautettujen määrä on jäänyt alle 25 000. Lomautuksista osa on kokoaikaisia, mutta monen työpaikalla lomautukset toteutuvat tekemällä lyhennettyä työviikkoa tai työpäivää. Irtisanottavien jäsenten määrä on pysytellyt noin 700 hengessä. Osa irtisanomisista liittyy yrityskonkursseihin, ei siis koronaepidemiaan.

Uusia lomautus- tai irtisanomisuutisia ei kesän aikana ole juurikaan tullut teollisuusliittolaisten työpaikoille. Tai jos on, niistä ei ole ilmoitettu Teollisuusliiton tietokantaan. Syksy voi näyttää jälleen synkemmältä.

Koronakevään aikana useat eri tahot esittivät ennusteita maan talouden kehityksestä. Synkimpien ennusteiden rinnalla talouden toisen vuosineljänneksen toteutumukset näyttävät kuitenkin odotettua pienemmiltä. Vaikuttaa siltä, että kaikkein pahin aallonpohja jäi kokematta. Kuitenkin teollisuuden uudet tilaukset ovat pudonneet selvästi, Teollisuusliiton piiriin kuuluvista aloista eniten metalliteollisuudessa (-15,8 %). Mutta on myös toimialoja, joiden tuotteiden kysyntä on kasvanut.

EPÄVARMUUS JATKUU

Teollisuusliiton tutkimusyksikössä arvioimme metalliteollisuuden aloilla kehityksen heikkenevän huomattavasti. Taakse jää pidempi kasvun aika. Vielä vuosi 2019 oli metalliteollisuudessa hyvä niin tuotannon määrän, työllisyyden kuin tuottavuudenkin osalta. Ennustemme mukaan koronakriisi pitää luvut pakkasella vielä ensi vuonnakin.

Puuteollisuuden näkymät ovat vielä huonommat kuin metalliteollisuudessa. Aallonpohjasta ei nousta ilman uusia investointeja kotimaan tuotantoon. Tänä vuonna työllisyys ja tuotanto laskevat reippaasti puuteollisuudessa. Vuoden 2021 tason hienoinen nousu johtuu heikosta lähtötasosta.

Metalliteollisuuden keskeiset ennusteet

	2019	2020e	2021e
Tuotannon määrän muutos, %	7	-8	5
Työllisyyden muutos, %	1	-3	2
Työtuntien muutos, %	1	-6	4
Tuottavuuden muutos, %*	6	-2	1

* Tuotanto työtuntia kohden

Kemianteollisuuden keskeiset ennusteet

	2019	2020e	2021e
Tuotannon määrän muutos, %	5	-2	1
Työllisyyden muutos, %	1	-3	0
Työtuntien muutos, %	1	-6	2
Tuottavuuden muutos, %*	4	4	-1

* Tuotanto työtuntia kohden

Puutuoteteollisuuden keskeiset ennusteet

	2019	2020e	2021e
Tuotannon määrän muutos, %	1	-10	3
Työllisyyden muutos, %	-2	-3	0
Työtuntien muutos, %	-1	-8	2
Tuottavuuden muutos, %*	2	-2	1

* Tuotanto työtuntia kohden

Kemianteollisuudessa tilanne säilyi vakaana vuonna 2019. Koronaepidemia vaikuttaa hyvin eri tavoin eri kemian toimialojen tilanteisiin. Koronakriisin vuoksi Nesteen Porvoon jalostamon suurhuolto siirtyy vuodelle 2021. Auto- ja rengasaloilla myynti on alkanut parantua kesällä 2020, mutta koko vuoden lukemat jäävät heikoiksi.

Työllisyyden arvioimme heikkenevän selvästi alalla kuin alalla vuonna 2020 koronakriisin vuoksi. Poikkeuksen kaikista toimialoista tekee lääketieteollisuus, jossa työllisyys paranee.

TILAUKSIA ODOTELLAAN

Maaliskuun ja elokuun suhdannekyselyissä pääluottamusmiehet antoivat arvionsa siitä, miltä tilanne näyttää heidän työpaikkansa talouden, tuotannon ja työllisyyden osalta. Keväällä pääluottamusmiehet olivat viisaan varovaisia. Monella työpaikalla tilanne on saatu pysymään kurissa kesän aikana. Kesätyöntekijöitä ei ole palkattu eikä

määräaikaisuuksia jatkettu, vaan on yritetty pärjätä omin voimin porrastamalla vuosilomia, vähentämällä vuokratyöntekijöitä ja lomauttamalla omaa väkeä.

Nyt elokuun alussa tunnelma on yhä odottava. Monen on vaikea arvioida tulevaa: "Syksyille paljon tilauksia, mutta siirtyvätkö eteenpäin asiakkaasta johtuvista syistä? Se vähän askarruttaa" ja "Mahdollisuuksia parempaan, jos korona ei pahene liikaa".

Tuotanto on hidastunut, kun uusia tilauksia pantataan, koska tilanne on yhä epävarma. Monella työpaikalla tilauskirjat tyhjäntyvät, eikä uusia näy. Tuotannon hidastuminen voi pahimmillaan johtaa hiipumiseen, töiden loppumiseen.

Eräs pääluottamusmiehistä kertoo: "Asiakkaamme odottavat investointipäätöksissä luonnollisesti koronan hiipumista, mutta myös investointitukien kehittymistä eri maissa." Toinen toteaa, että tulevaa on hankala ennustaa: "Toisaalta näkyy piristymisen merkkejä ja toisaalta asiakkaat ovat todella varovaisia vahvistamaan tilauksensa."

Osalla työpaikoista meno on entisellään: "Meillä on normaalistikin jyrkät sesonkivaihtelut ja syksyille sattuu kovempi kuorma. Kesäkuussa alkoi näkymät syksyille piristyä ja meillä on oikein mukavasti töitä", "Koko kesä ollut kiirettä ja loppuvuodelle vähän vähenee" ja "Mitään todellista hätää ei ole. Normaalia kausinotkautelua, koska asiakkaat lomilla ja varastot täynnä materiaalia, josta jatkaa lomien jälkeen".

TYÖLLISYYDEN KEHITYS

Poikkeustilanne on poikkeus myös työllisyyden erittäin hyvään kehitykseen viimeisen vuoden aikana. Tilastokeskuksen Työvoimatutkimuksen (2020) mukaan 15–64-vuotiaiden työllisyys on laskenut selvästi: kesäkuussa 2020 työllisiä oli 87 000 vähemmän ja työttömiä 47 000 enemmän kuin kesäkuussa 2019. Palkansaajien määrä väheni selvästi (-3,3 %).

Työllisten osuus työikäisestä väestöstä eli työllisyysaste oli 73,7 prosenttia (laskua vuodessa -2,0 prosenttiyksikköä). Työttömien työnhakijoiden määrä lisääntyi (+65 %) vuodessa, kun määrää verrataan edellisen vuoden kesäkuuhun. Työttömiksi työnhakijoiksi Työ- ja elinkeinoministeriö laskee kokoaikaisesti lomautetut, ei siis osa-aikaisesti lomautettuja.

1.2. PALVELUT TYÖTEHTÄVINÄ JA TUOTTEINA

Palvelullistuminen on moninainen ilmiö. Se voi tarkoittaa sitä, että työntekijän tehtäviin lisätään palvelullisia toimintoja, kuten myyntiä ja kontaktia asiakkaan kanssa. Yleisimpiä palvelutehtävät ovat auto- ja rengasaloilla: näiden alojen pääluottamusmiehistä yli puolet (58 %) arvioi tehtäviin lisätyn palvelutyötä, esimerkiksi suoraa asiakaspalvelua ja myyntiä. Auto- ja rengasalojen pääluottamusmiehet myös kertovat osan työstä siirretyn asiakkaan itsepalveluksi, jolloin "asiakkaat voivat itse varata esim. huollot online". Näillä aloilla työnantajat myyvät pääsääntöisesti (85 %) huoltoa ja huoltosopimuksia palvelutuotteina.

Teollisten töiden palvelullistuminen näkyy selvästi myös metalliteollisuuden työpaikoilla. Teknologia-sektorin vastauksista selviää, että huolto ja huoltosopimuksia tuotteinaan myyviä yrityksiä on peräti kolmasosa (32 %). Osa tästä selittyy sillä, että metallitoimialoilla toimii palveluyrityksiä. Niiden myyntiartikkeleita ovat huolto, korjaus, ylläpito ja asennus. Metallialojen pääluottamusmiehet kuvaavat kyselyssä työpaikkaansa seuraavasti: "olemme palvelutoimittaja" ja "olemme nykyaikainen palvelua tuottava koneisto, myymme osaamista, ammattitaitoa ja ihmisiä".

Toinen osa metallialojen huolto ja huoltosopimusten yleisyydestä liittyy siihen, että yritykset tarjoavat erilaisia palveluja osana asiakkaalle myytävää tuotepakettia. Tällaiset niin kutsutut hybrid offering -paketit kattavat teollisuustuotteen ja palvelun. Paketissa tarjotaan vaikkapa hissilaite ja sen asennus, huolto ja ylläpito eli koko elinkaari. Tällaista erilaista kokoonpanotyötä tarjotaan asiakkaille kaikilla aloilla, yleisimmin sitä tarjotaan metallialoilla (50 %).

Tällaiset hybrid offering -paketit ovat tulleet kuluttajille tutuiksi myös puuteollisuuden tuotteissa. Puutuotesektorin pääluottamusmiesten työntekijästä joka kymmenes (11 %) myy varastointia ja logistiikkaa ja yhtä usea kokoonpanoa päätuotteen ohella. Esimerkiksi kun ei halua tai osaa koota itse, voi keittiökälyteiden lisäksi ostaa niiden asennuksen ja talopakettien mukana tilata talon pystytyksen.

Kolmas palvelullistumisen muoto on laajamittaisin ja yleisin: työtehtävien ulkoistaminen. Teollisuusliittolaisten työpaikoilla on yleisesti (46 %) ulkoistettu viimeisen viiden vuoden aikana palvelutoimintaa ja tukitoimintoja.

Pääluottamusmiehistä lähes kolmannes (28 %) kertoo töitä viime vuosien aikana siirretyn toisille yrityksille tai alihankkijoille. Lisäksi tehtäviä on ulkoistettu henkilöstövuokratyöryhmiä (6 %), tytäryritykselle (6 %) ja asiakkaan tehtäväksi (2 %). Yleisimmin on ulkoistettu ICT-, huolto- ja henkilöstöpalvelutehtäviä. Kotimaan lisäksi vieraissa vilahdavat Baltian maat, Unkari, Tšekki ja Kiina. Työnantajayritykselle ulkoistetut työt ovat muuta kuin palkkakuluja, sillä ne merkitään ostetuiksi palveluiksi yritysraportissa.

Oma lukunsa on vuokratyö, joka tilastoidaan palveluiksi. Vuokratyöntekijöiden työnantajayritykset ovat palvelutyönantajia ja niitä koskevat tilastot löytyvät siksi palvelut-luokituksen alla. Teollisuusliiton aloilla tehtävästä vuokratyöstä raportoimme syksyn 2020 toimialakatsauksessa.

1.3. DUUNARIN PERUSTEHTÄVÄT PYSYNEET ENNALLAAN

Palvelullistumisesta tiedusteltiin pääluottamusmiehillä suunnatussa kyselyssä muun muassa kysymällä, onko viimeisten viiden vuoden aikana työtehtäviin lisätty myyntiä, yhteydenpitoa asiakkaiden kanssa tai muita asiakaspalvelutehtäviä. Perustehtävät ovat työntekijöillä säilyneet: enemmistö (64 %) kaikista vastanneista arvioi, ettei työtehtävien sisältö ole juurikaan muuttunut heidän työpaikallaan.

Neljäsosa (25 %) pääluottamusmiehistä arvioi, että palvelutehtäviä on sisällytetty työhön mutta silloinkin vain hieman. Kyllä-vastausten vaihtoehdot kyselyssä olivat: a) asiakaspalvelua oli lisätty kaikille, b) suurella osalla työnkuvaa on muutettu ja c) hieman mutta perustehtävät pysyneet samoina.

Sektoreittain tarkasteltuna viidesosalla teknologia-sektorin (22 %) ja puutuotesektorin (19 %) työpaikoista työntekijöiden perustehtävät ovat pysyneet samoina ja palvelua lisätty vain hieman. Kemian sektorin pääluottamusmiehistä joka kuudes (15 %) arvioi näin käyneen. Palvelutyön hienoinen yleistymisen on ollut yleisintä auto- ja rengasalajien (42 %) ja erityisalajien (29 %) työpaikoilla.

Osalla työpaikoista palvelutehtävät ovat muuttaneet työntekijöiden työnkuvaa enemmän. Kaikista vastanneista vain harva (3 %) kertoi palvelutoimintaa lisätyn kaikille ja yhtä harva (3 %) suuren osan työpaikkansa työntekijöiden työnkuvaa muutetun sisältämään myyntiä, yhteydenpitoa asiakkaiden kanssa tai muita asiakaspalvelutehtäviä.

Yleisintä palvelullistuminen on ollut auto- ja rengasalajoilla: palvelutehtäviä on joko lisätty kaikille (12 %) tai suurimmalle osalle (4 %) viimeisen viiden vuoden aikana. Lisäksi palvelullisia työtehtäviä kertoo vastaajista huomattava osa (42 %) lisätyn hieman, jolloin kuitenkin perustehtävät ovat pysyneet samoina. Osa työstä on puhdasta palvelua jo luonteeltaan, kuten esimerkiksi rengashotellipalvelut. Suurimmilla auto- ja rengasalajien työpaikoilla palvelutehtäviä on lisätty kaikille (100 %). Muilla toimialoilla palvelutyötä ei ole sisällytetty työtehtäviin yhtä yleisesti.

Teknologiasektorin pääluottamusmiehistä reilu neljännes (27 %) arvioi, että palvelutyö on yleistynyt. Palvelutoimintaa on heidän mukaansa metallialojen työpaikoilla lisätty hieman (22 %), jolloin perustehtävät ovat pysyneet samana. Joillakin työpaikoilla työnkuvaa on muutettu jonkin verran (3 %). Vain harvassa työpaikassa (2 %) palvelutehtäviä on lisätty kaikille työntekijöille. Etenkin suurimmissa, 250–499 henkeä työllistävissä yrityksissä palvelutehtäviä on sisällytetty työtehtäviin viime vuosien aikana.

Asiakaspalvelutehtävien yleistymisen voi näkyä palkanmuodostuksessa. Kaikki alat huomioiden vastaajista kymmenesosan (9 %) mukaan osa palkasta maksetaan asiakaspalvelutehtävien perusteella. Erityisen yleistä tämä on auto- ja rengasalalla: pääluottamusmiehistä viidesosa (21 %) arvioi, että heidän alansa työntekijöille maksetaan asiakaspalvelun perusteella. Kyselyyn vastanneista pääluottamusmiehistä selvä enemmistö (72 %) arvioi kuitenkin, ettei palvelutehtävistä saa erillistä korvausta.

1.4. TEOLLISUUSLIITON YRITYS- JA TOIMIALASEURANTA

Teollisuusliiton toimialakatsaus on osa liiton tutkimusyksikön tekemää yritys- ja toimialaseurantaa. Toimialakatsaus julkistetaan kahdesti vuodessa, keväällä ja loppuvuonna. Lisäksi julkistetaan alkusyksyllä Palkkakatsaus. Kaikki julkaisut

löytyvät myös sähköisinä liiton nettisivuilta. Katsaukset on suunnattu ennen muuta luottamus- henkilöille, siis jäsenten ja heidän edustajiensa avuksi paikallistason työssä. Lisäksi tietoja käytetään laajemminkin edunvalvonnassa sekä osana taloutta koskevaa opetusta Murikan kursseilla.

Annamme katsauksissa kuvan metalli-, kemian-, puutuote- ja erityisalojen Teollisuusliiton piiriin kuuluvien toimialojen kehityksestä viime vuosina. Katsaukset toimivat myös apuna, kun vertaillaan yksittäisten yritysten kehitystä koko toimialan kehitykseen. Palkkakatsauksessa kerrotaan palkka- kehityksestä Teollisuusliiton eri aloilla ja julkaistaan alakohtaisia palkkatilastoja.

Toimialakatsauksen taulukoissa esitellään Teollisuusliiton tutkimusyksikön tekemät taloutta, työllisyyttä ja tuotantoa koskevat ennusteet teknologia- kemian- ja puutuotesektorilta. Erityis- alojen sektori on sen verran moninainen, ettei kokonaiskuvaa ole mahdollista laatia, sillä keskenään vertailukelpoista tilastoaineistoa ei ole. Ennusteiden lisäksi esitämme myös sanallisen yleisarviomme tilanteesta sektorien yhteenvetosivuilla.

Katsauksessa käytetään toimialoja koskevassa jaottelussa Tilastokeskuksen toimialaluokituksen (TOL2008) mukaista aineistoa. Kaikkiaan Teollisuus- liiton neljälle sektorille sijoittuvia toimialoja on 33, eivätkä ne kaikilta osin ole yksi yhteen liiton 35 sopimusalan kanssa.

Katsausten tiedot perustuvat useaan tuoreeseen lähteeseen. Päälähteinä olemme käyttäneet Tilasto- keskuksen Kansantalouden tilinpidon ja Teollisuus- tilaston tietoja, Tullin ulkomaankauppatilastoja ja Alma Talentin Analysaattorin yritystietoaineistoja. Tilastokeskus on yhdistänyt sähkölaitteiden sekä tietokoneiden, elektronisten ja optisten tuotteiden valmistusta koskevat tilastot liikevaihdon ja tuotan- non volyymin osalta

Sektori- ja toimialakohtaisesti olemme hyödyntä- neet tilasto- ja tutkimustietoa myös muilta tiedon- tuottajilta. Esimerkiksi Kansallisen Mediatutkimuk- sen ja Kantar TNS:n tilastotietoja on käytetty painoalan kohdalla. Moottoriajoneuvojen kaupan osalta taas on hyödynnetty Autoalan tiedotus- keskuksen ja Traficomien tilastotietoja.

Katsauksen toisessa luvussa käsitellään palvelu- vientiä. Tilastokeskus tilastoi palveluvientiä Tava- roiden ja palveluiden ulkomaankauppaa ja Kansan-

talouden tilinpitoa koskevissa tilastoissa. Taulukon 2 lähteenä on Tilastokeskuksen ulkomaankauppatilas- to, joka on tiedoiltaan yksityiskohtaisempi. Samasta syystä käytämme vuoden 2018 tietoja, sillä vuodelta 2019 saatavat tiedot ovat suppeampia.

SUHDANNEKYSELY PUOLEN VUODEN VÄLEIN

Koronakevällä suhdannekyselyllä kerätyt pää- luottamusmiesten antamat arviot vanhenivat saman tien. Tutkimusyksikkö kysyi uudelleen pää- luottamusmiehiltä heidän työpaikkansa taloutta, tuotantoa ja työllisyyttä koskevista näkymistä elokuussa. Suhdannekyselyn tuloksia sekä palvelu- tehtäviä koskevia kyselytuloksia esitellään tässä välikatsauksessa sektoreiden pääsivuilla (luvut 3.1. teknologiasektori, 4.1. kemian sektori, 5.1. puutuotesektori ja 6.1. erityisalojen sektori).

Suhdannekyselyt toteutetaan siksi, että erilaiset tilastot ilmestyvät auttamatta viiveellä. Tuo- tamme näin tutkimusyksikössä ajantasaisempaa tietoa kyselyn avulla. Kyselyvastausten pohjalta voidaan myös ennakoida tulevaa, johon tilastot eivät useinkaan pysty. Suhdannekyselyn tulokset ovat suuntaa-antavia ja ne täydentävät tilasto- tietoa.

Suhdannekyselyssä pyydämme luottamusmiehiltä arvioita heidän työpaikkansa työllisyyden ja tuo- tannon tilasta 6 kuukautta sitten, tällä hetkellä ja 6 kuukautta eteenpäin. Asetelma oli hieman eri elokuun ylimääräisessä suhdannekyselyssä. Nyt kysyttiin tilannetta tällä hetkellä ja näkymiä 3 kuukautta sitten ja 3 kuukauden päästä. Kysymme myös työpaikkojen henkilöstömääriä. Nykylainsäädännön mukaan myös pienten yritys- ten tulee ilmoittaa tilinpäätöksessä henkilöstön keskimääräinen lukumäärä. Se ei aina ole tarkka, ja joidenkin yritysten kohdalla tietoa ei silti ole saatavana. Syksyn toimialakatsauksessa listaamme kunkin toimialan suurimmat työnantajat.

TOIMIALAN TUNNUSLUVUT TIETOLAATIKOISSA

Jokaisen sektorin osion aloittavalle pääsivulle olem- me hahmotelleet yleisarviomme. Pääsivun jälkeen esittelemme toimialoittain niiden kehitystä perus- tuen tuoreimpiin tietoihin.

Jokaisen toimialan keskeisimmät tiedot ja tunnus- luvut löytyvät sivun alusta erillisestä tietolaati- kosta. Erot teollisuudenalojen, palvelullisten alojen ja elinkeinoalojen tietojen välillä ovat pääasiassa

sen verran suuret, että olemme päätyneet kahden erilaiseen tietolaatikkoon. Poikkeuksiakin on. Esimerkiksi palvelullinen koneiden ja laitteiden korjaus, huolto ja asennus, josta löytyy tilastoitua tietoa riittävästi laajempaan tietolaatikkoon. Koska toimialoja koskevat tiedot vaihtelevat, myös niitä kuvaavat kuviot on räätälöity vastaamaan parhaiten tarkoitusta.

Teollisuuden toimialoja koskevasta laajemmasta tietolaatikosta löytyvät seuraavat tunnusluvut. Ensin mainitaan toimialaa koskevat sopimusalat, sitten tässä järjestyksessä esitellään keskeiset tunnusluvut (suluissa lähde): tuotteet ja tärkeimmät asiakkaat (Teollisuusliiton tutkimusyksikkö), työllisten määrä ja tuotanto (Tilastokeskus/Kansantalouden tilinpito), liikevaihto, yritysten määrä, kannattavuus ja vakavaraisuus (Tilastokeskus, Yritysten rakenne- ja tilinpäätöstilasto) ja vientimaat ja tavaravienti (Tulli).

Tuotannon osalta annetut tiedot on suhteutettu tehdasteollisuutta kokonaisuudessaan kuvaaviin arvoihin. Kannattavuuden ja vakavaraisuuden osalta annettuja tietoja verrataan teollisuuden keskiarvoihin. Viennin osalta toimialan vientiä verrataan Suomen koko tavaravientiin.

Maa- ja metsätaloutta (alkutuotanto), lasituotteita ja palvelualoja koskevissa suppeammassa tietolaatikoissa mainitaan toimialaa koskevat sopimusalat. Sen jälkeen tässä järjestyksessä esitellään keskeiset tunnusluvut (suluissa lähde): tuotteet/palvelut ja tärkeimmät asiakkaat (Teollisuusliiton tutkimusyksikkö), henkilöstömäärä, liikevaihto ja yritysten määrä (Tilastokeskus, Yritysten rakenne- ja tilinpäätöstilasto) ja kannattavuus (Alma Talent Analysaattori).

Kannattavuuden ja vakavaraisuuden osalta toimialan yrityksille annetaan sanallinen arvio kolmiportaisella asteikolla heikko, tyydyttävä tai hyvä. Näitä napakasti esiteltyjä tietoja ja arvioita voi

lukea seuraavalla tavalla: Toimialan yritysten kannattavuudesta kertoo nettotulos. Nettotulosprosenttia voidaan teollisuuden aloilla pitää hyvänä, jos se on yli 5 prosenttia. Kun nettotulos jää alle 5 prosentin mutta pysyttelee kuitenkin nollan yläpuolella, taso on tyydyttävä. Heikosta kannattavuudesta kertoo nollassa tai sen alittaminen.

Niiltä toimialoilta, joilta tunnuslukuna on mukana myös vakavaraisuus, esittelemme tietolaatikossa kunkin toimialan yritysten omavaraisuusasteen. Sanallisen arvion antamisessa on käytetty seuraavia kriteerejä: Omavaraisuusaste on hyvä, jos se on yli 40 prosenttia. Jos se jää 20–40 prosenttiin, tasoa voidaan pitää tyydyttävänä. Heikosta tasosta kerrotaan, jos omavaraisuusaste on alle 20 prosenttia.

Tietolaatikoissa esitetyt kunkin toimialan tunnusluvut perustuvat tuoreimpiin saatavilla oleviin tietoihin. Tilastojen tuottamisessa on kuitenkin aina viivettä. Siksi olemme merkinneet näkyviin vuoden, jolta tieto on saatavilla. Joissakin tapauksissa on niin, ettei tietoja ole. Tällöin olemme merkinneet kyseisiin kohtiin "ei saatavana".

Toivomme Teollisuusliitto ry:n toimialakatsauksesta olevan teille hyötyä. Otamme mielellämme vastaan palautetta ja ehdotuksia katsausten kehittämiseksi.

Katsaus on toteutettu tutkimusyksikön asiantuntijoiden yhteistyönä.

Etätöissä Eurajoella, Helsingissä, Kotkassa, Turussa ja Vantaalla 10.8.2020

*Anu-Hanna Anttila, tutkimuspäällikkö
Timo Eklund, erikoistutkija
Veli-Pekka Heino, erikoistutkija
Mika Kärkkäinen, erikoistutkija
Inka Nokelainen, assistentti
Jukka Saviluoto, erikoistutkija*

2. Teollisuuden kansainväliset ja kotimaiset suhdannenäkymät

2.1. SUOMEN JA MAAILMAN TALOUS

Suomen kokonaistuotanto (BKT) kääntyy tänä vuonna voimakkaaseen laskuun koronaepidemian seurauksena. Jo ennen epidemia-aikaa taluskasvu oli hidastunut. Vuonna 2019 BKT kasvoi enää 1 prosenttia. Kuluvalle vuodelle talousennusteita tekevästä ekonomisteista suurin osa ennakoii 5–10 prosentin kokonaistuotannon supistumista.

Koronaepidemia on luonut täysin poikkeuksellisen tilanteen, jollaista ei ole nähty rauhan ajan taloushistoriassa. Epidemia pysäytti tuotannon lähes kokonaan aluksi osassa Kiinaa, ja sittemmin myös suurella osalla Euroopan unionin maita. Pandemia on osoittanut selkeällä tavalla eri maiden ja niissä sijaitsevien yritysten keskinäisriippuvuuden. Jo pelkästään Kiinan eristystoimet sekoittivat nopeasti komponenttien ja tuotteiden jakelun sekä mannertenväliset logistiikkaketjut. Tämä lamautti nopeasti monen suomalaistehtaan toiminnan, kun tarvittavia materiaaleja ei enää saanut mistään.

Suurin osa koronaepidemian talousvaikutuksista on seurausta epidemian leviämisen estämiseen tehdyistä rajoitustoimista. Ihmiset eivät pääse työ-

paikoilleen, jolloin tuotanto jää vähäiseksi kokonaisissa tuotanto- ja logistiikkaketjuissa. Häiriöllä on vaikutusta yritysten ja kotitalouksien tuloihin ja kulutukseen. Tätä kautta kysyntä vähenee, vaikka tuotanto ja logistiikka saataisiinkin toimimaan. Suomessa teollisuus ja palvelut ovat kärsineet rajoitustoimista vähemmän kuin monissa muissa maissa.

2.2. KORONAKRIISI TUOTTAJAKOLINJOJA

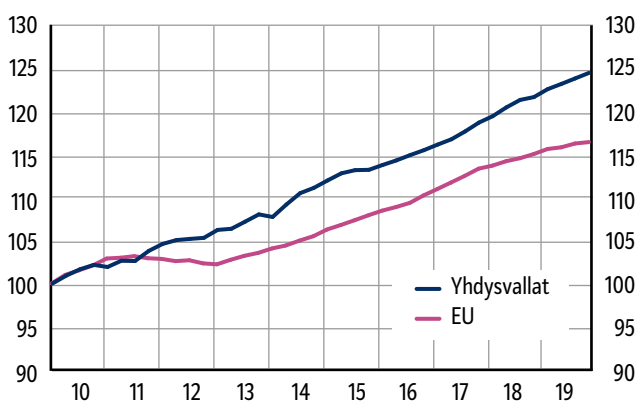
Koronakriisin talousvaikutukset riippuvat pitkälti siitä, joudutaanko yhteiskuntia sulkemaan uudelleen kesän jälkeen. Tämän taas määrittävät epidemian eteneminen, talttumisen sekä lääkkeiden ja rokotusten kehittäminen. Toisaalta esimerkiksi Ruotsissa, Yhdysvalloissa ja Venäjällä epidemia ei ole ehtinyt talttua kesän aikana.

Kansainvälinen valuuttarahasto ennusti huhtikuussa Suomen kokonaistuotannon supistuvan 6 prosenttia vuonna 2020. Talous supistuu lähes saman verran kuin euroalueella keskimäärin (ks Taulukko 1.) Tämä huolimatta siitä, että Suomessa koronatilanne on saatu pidettyä huomattavasti paremmin kurissa kuin Euroopan suurissa maissa.

Kesän mittaan Suomen hallitus avasi yhteiskunnan toimintoja asteittain epidemian edistymistä seuraten. Kriisiin liittyvien rajoitusten purkamisen on erittäin tärkeää monille palvelualoille. Toisaalta esimerkiksi autokaupan ja muun erikoiskaupan pysähtyminen johtuu suurelta osin muista syistä kuin rajoitustoimista. Suomessa rajoitustoimet eivät pääsääntöisesti ole estäneet teollisuuden tuotantolaitosten toimintaa toisin kuin monissa muissa Euroopan maissa.

Talouden ja teollisuustuotannon häiriöt jatkuvat vielä rajoitustoimien päättymisen jälkeenkin, sillä tuotantoketjujen ja tuotteiden kysynnän palautumiseen menee aikaa. Osa investoinneista siirtyy ja

Kuvio 1
Kokonaistuotanto neljännesvuosittain EU:ssa ja Yhdysvalloissa, 1/2010 = 100

Lähde: OECD

osa peruuntuu kokonaan. Valtioiden elvytystoimet ja kriisin myötä siirtynyt tuotanto nostavat tuotantoa siinä vaiheessa, kun rajoitustoimien vaikutukset alkavat hävitä.

Epävarmuuden vuoksi vuotta 2020 koskeviin ennusteisiin (Taulukko 1.) tulee suhtautua varauksella jo siksin, että ennusteet päivittyvät tiuhaan. Tässä katsauksessa emme julkaise ennusteita vientimaiden investoinneista. Näyttää selvältä, että investoinnit jäävät erittäin vähäisiksi eri maissa.

Koronaepidemia aiheuttaa pysyviä muutoksia maailmantalouteen ja teollisuustuotantoon. Tilanne kriisiytyy: osa yrityksistä heikkenee tai menee jopa konkurssiin – ja osa taas kasvaa ja vahvistuu. Tuotantoketjujen häiriöherkkyyttä pyritään vähentämään, mikä saattaa suosia lähempänä päähankkijaa sijaitsevia alihankkijoita. Jotkut maat ja talousalueet saattavat kärsiä pandemiatilanteesta enemmän kuin toiset.

Tulevaisuudessakin teollisuuden markkinaosuudet ja yritysten kannattavuuden määrittävät pitkälti samat kilpailukykytekijät kuin ennenkin. Näitä ovat osaava työvoima, työn tuottavuus, tuotteiden laatu, innovatiivisuus, toimivat työmarkkinat sekä yhteiskunnan yhteistyökyky ja vakaus. Suomen kilpailukykytekijät vaikuttavat olevan kunnossa niin normaali- kuin kriisioloissa. Tämän osoittavat epidemia-aikaa edeltänyt suomalaisen teollisuuden vahvana jatkunut kehitys sekä kriisinaikainen toiminta poliittisella, työmarkkinoiden ja yritysten tasolla.

2.3. TEOLLISUUDEN NÄKYMÄT SUOMESSA

Koronaepidemiaa edeltävän ajan tilastot osoittivat suomalaisen teollisuuden olleen vahvassa vedossa. Vuonna 2019 Suomen teollisuustuotanto kasvoi Tilastokeskuksen teollisuuden volyyymi-indeksin mukaan 2,8 prosenttia. Vuoden 2020 ensimmäisellä neljänneksellä teollisuustuotanto kasvoi vuositasolla 1,1 prosenttia. Kasvu jatkui metsäteollisuuden työtaisteluista huolimatta. Esimerkiksi metalliteollisuuden tuotanto oli yhä erittäin vahvassa 5,2 prosentin kasvussa. Toisella vuosineljänneksellä teollisuustuotanto supistui eniten toukokuussa (-10 %). Ensimmäisen vuosipuolikkaan aikana teollisuustuotanto laski 2,5 prosenttia, joka on huomattavasti vähemmän kuin lähimmissä kilpailijamaissa.

Teollisuuden saamien uusien tilausten määrä on laskenut vuoden 2018 huipputasolta (Kuvio 2.). Uusien tilausten määrä oli yhä kohtuullisella tasolla, kunnes koronaepidemian kokonaisvaikutukset alkoivat näkyä. Tätä voi pitää vahvana näyttönä

Taulukko 1

Suomen tavaraviennin kannalta kymmenen tärkeimmän vientimaan kokonaistuotannon ja investointien määrän ennusteet vuodelle 2020, %

	Vienti- osuus vuonna 2019, % 1)	Viennin arvon muutos vuonna 2019, % 1)	Teollisuus- tuotannon %-muutos 2019 2)	BKT ennuste vuodelle 2020, % 3)	Kiinteät investoinnit, määrän muutos 2020, % 4)
Saksa	14,6	-1,7	-4,7	-7,0	..
Ruotsi	10,3	1,1	1,5	-8,0	..
Yhdysvallat	7,4	11,3	0,8	-5,9	..
Alankomaat	6,1	-8,6	-1,0	-7,5	..
Venäjä	5,6	9,5	2,4	-5,5	..
Kiina	5,4	-1,2	5,7	1,2	..
Iso-Britannia	4,2	-5,2	-0,9	-6,5	..
Italia	3,6	59,3	-1,4	-9,1	..
Belgia	3,3	9,4	4,8	-6,9	..
Ranska	3,0	7,4	0,1	-7,2	..
Euroalue	38,8	3,5	-1,7	-7,5	..
EU	59,3	1,7	-1,1	-7,1	..

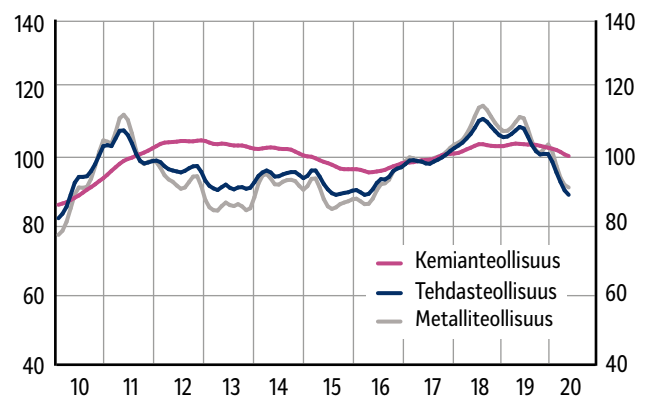
Lähteet: 1) Tullihallitus 2) OECD (Venäjä ja Kiina BOFIT) 3) IMF 4) OECD, Investment forecast
.. = tietoa ei saatavana

teollisuuden kilpailukyvästä, sillä kysyntä alkoi selvästi heikentyä vuoden 2019 aikana. Heikentynyt markkinatilanne näkyi siinä, että monissa Suomen kilpailijamaissa teollisuustuotanto oli laskussa vuoden 2019 aikana.

Teollisuusliiton piiriin kuuluvilla teollisilla toimialoilla työllisten määrä on ollut pääsääntöisesti kasvussa viime vuosina. Vuonna 2018 työllisten määrä nousi 5 500 hengellä ja vuonna 2019 vielä 1 000:lla. Tutkimusyksikössä ennustamme, että tänä vuonna työllisten määrä vähenee noin 8 000 henkilöllä teollisilla toimialoilla.

Kuvio 2

Teollisuuden uudet tilaukset, trendi (2015=100)

Lähde: Tilastokeskus, viimeinen havainto 6/2020

KILPAILUKYKY

Suomalaisen teollisuuden kilpailukyky on parantunut viime vuosina, kun tarkasteluun otetaan melkein mikä tahansa mittari. Esimerkiksi Saksaan verrattuna reaalisilla yksikkötyökustannuksilla mitattu kilpailukyky on Suomessa parantunut 6 prosenttia vuoden 2017 jälkeen (Kuvio 4.). Suomen lisäksi myös Ruotsin kilpailukyky on kehittynyt myönteisesti.

Ennen koronaepidemiaa Suomessa sovitut palkankorotukset olivat alempia kuin suurimmassa osassa kilpailijamaita. Ruotsissa ei tosin ehditty solmia uusia sopimuksia ennen koronakriisiä. Saksassa teollisuuden palkat ovat kohonneet nopeasti, ja myös tälle vuodelle on sovittu korkeista palkankorotuksista. Toisaalta myös Saksassa osa neuvotteluista on siirretty. Palkankorotukset jäävät suurella todennäköisellä mataliksi loppuvuonna ja ensi vuonna solmittavissa sopimuksissa. Lisäksi yleisen käsityksen mukaan palkat ja työehdot joustavat Saksassa vaikeina aikoina keskitettyjen ja yritystason sopimusten seurauksena. Ainakaan viime vuonna näin ei vaikuttanut tapahtuneen, vaikka Saksan teollisuus oli jo silloin pahoissa vaikeuksissa. Eurostatin mukaan työvoimakustannuksiin käytetty palkkasumma nousi Saksassa yli 2 prosenttia, vaikka teollisuuden arvonlisä laski 2 prosenttia. Tämä näkyy Saksan kilpailukykyyn heikkenemisenä (ks. Kuvio 4.).

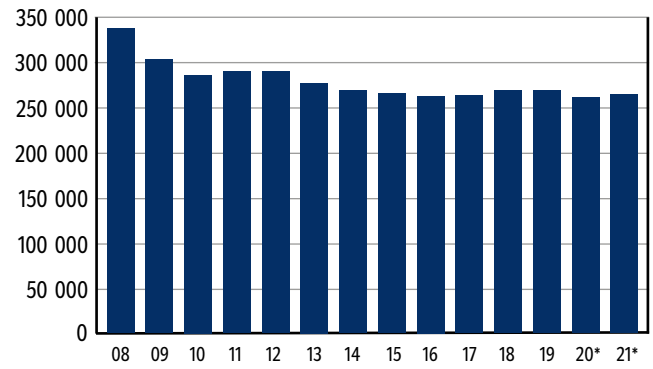
Tällä hetkellä suurin osa Euroopan unionin valtioista, Suomi mukaan lukien, toteuttavat kilpailukykyä parantavia toimia. Talouskasvu käynnistyy sujuvammin niissä maissa, joissa terveitä yrityksiä ei olla päästetty konkurssiin. Suomessa työn sivukuluja on kevennetty määräaikaaisesti ja lomautusjärjestelmää on joustavoitettu. Lomauttaminen oli jo entuudestaan Suomessa helppoa ja kustannustehokasta. Kriisitoimet auttavat yrityksiä pärjäämään, vaikka tuotanto olisi romahtanut tai lakannut jopa kokonaan.

Vuonna 2019 teollisuuden työntekijöiden palkat nousivat Elinkeinoelämän keskusliiton mukaan 1,2 prosenttia. Koska sopimuskorotukset olivat pääsääntöisesti 1,6 prosenttia, jäivät liukumien vaikutukset negatiivisiksi. Kaikkien Suomessa työskentelevien palkansaajien keskimääräiset ansiot nousivat Tilastokeskuksen mukaan 2,2 prosenttia. Hinnat kallistuivat vuoden aikana noin 1 prosentilla, joten reaaliensiot nousivat 1,2 prosenttia.

Vuodelle 2020 palkankorotustaso on vakiintunut 1,3 prosenttiin. Epidemian ennustetaan hidastavan inflaatiota lähelle nollaa. Näiden lukujen valossa reaaliensiot nousevat tänä vuonna. Palkansaajien ostovoimaa alentaa lomautusten ja irtisanomisten roima yleistyminen.

Kuvio 3

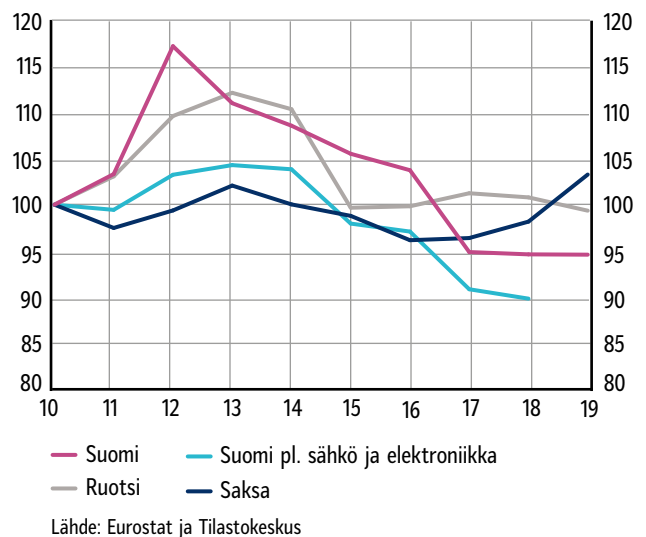
Teollisuusliiton teollisten alojen työlliset

Lähde: Tilastokeskus, Teollisuusliiton tutkimusyksikkö

Kuvio 4

Tehdasteollisuuden reaaliset yksikkötyökustannukset, 2010=100 (kilpailukyky paranee, kun käyrä laskee)

Lähde: Eurostat ja Tilastokeskus

Kuvio 5

Kuluttajahintojen vuosimuutokset Suomessa, %

Lähde: Tilastokeskus, viimeinen havainto 6/2020

KORONAKEVÄT EI NÄY OSINGONJAOSSA

Monet pörssiyritykset järjestivät osingonjaosta päätävät varsinaiset yhtiökokouksensa tavanomaista myöhemmin. Syynä olivat koronarajoitukset. Koronakevät ei kuitenkaan juuri vaikuttanut osinkojen suuruuteen. Osinkosumma on tosin pienentynyt hieman parina viime vuonna.

Helsingin pörssissä noteerattuja Teollisuusliiton alojen piiriin kuuluvia suomalaisia pörssiyrityksiä on yhteensä 53. Parina viime vuonna on yleistynyt käytäntö, jonka mukaan yhtiökokous päättää osasta osingonjakoa suoraan ja lisäksi valtuuttaa yhtiön hallituksen päättämään osasta osingonjakoa myöhemmin. Kuvion 6 pylväät kuvaavat kaikkea osingonjakoa, josta yhtiökokoukset tai sen valtuuttamana yhtiöiden hallitukset ovat päättäneet. Jos Nokian osingonjako siivotaan pois, muiden 52 yrityksen osingonjako on kasvanut edellisestä tilivuodesta tilivuotina 2018 ja 2019.

2.4. PALVELUVIENTI

Palveluvienti on ollut voimakkaassa kasvussa. Tämä kertoo palvelujen eli aineettomien tuotteiden osuuden kasvusta. Ostajina ovat olleet niin toiset yritykset kuin kotitaloudetkin. Lisäksi tavara-vientiin sisältyy entistä enemmän palveluita, kuten vaikkapa laitteiden mukana myytäviä ohjelmistoja ja lisenssejä.

Palveluvienti tarkoittaa tiettyjä toimintoja. Pääsääntöisesti lähes kaikki ulkomailta Suomeen tuleva rahaliikenne tilastoidaan palveluvienniksi, jos kyse ei ole tavaroiden kaupasta. Vain pieni osa palveluviennistä koostuu palveluista, joihin sisältyy asiakaspalvelutilanne.

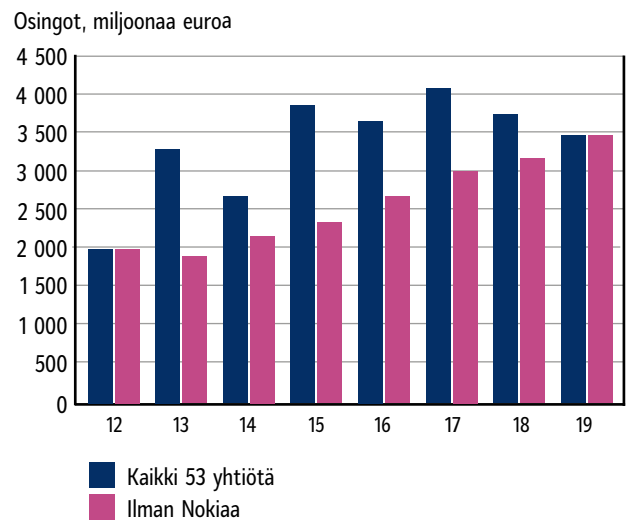
Palveluviennin suurimpia eriä ovat tieto- ja viestintäteknologian palvelut sekä rojalit ja lisenssimaksut, joihin harvoin liittyy suoraa kontaktia asiakkaan kanssa. Kyse on monesti kansainvälisten konsernien sisäisistä rahavirroista. Myös liike-elämän suunnittelu- ja asiantuntijapalvelut, kuljetus- ja logistiikkapalvelut sekä Suomeen kohdistuva matkailu muodostavat merkittävän osan palveluviennistä.

Teollisuusliiton jäsenistä monet työskentelevät huollon, asennuksen tai kunnossapidon parissa. Ne ovat toimintoja, jotka on helppo mieltää palveluiksi perinteisessä mielessä. Palveluiden ulkomaankaupan tilastossa ne luetaan tuotannollisiin palveluihin sekä huolto- ja korjauspalveluihin. Niiden yhteisarvo on 8 miljardia euroa, joka vastaa noin 8 prosenttia palveluviennistä.

Palveluiden vienti on Taulukossa 2 esitettyä suurempaa, sillä myös tavaravientiin sisältyy palvelu-

Kuvio 6

Teollisuusliiton alojen pörssiyritysten (N=53) yhteenlasketut osingot vuosina 2012–2019, miljoonaa euroa.

Lähteet: Yritysten vuosikertomukset ja pörssitiedotteet.

Taulukko 2

Palveluiden ulkomaankauppa palveluerittäin, 1 000 000 euroa	
	Viennin arvo 2018
Palvelut	27 251
Televiestintä-, tietotekniikka- ja tietopalvelut	7 287
Muut liike-elämän palvelut	6 179
Kuljetus	4 266
Matkailu	3 102
Henkisen omaisuuden käytöstä perityt maksut, muualla luokittelemattomat	2 934
Tuotannolliset palvelut	1 825
Huolto- ja korjauspalvelut, muualla luokittelemattomat	494
Rakentaminen	360
Rahoituspalvelut	275
Vakuutus- ja eläkepalvelut	243
Henkilökohtaiset, kulttuuri- ja virkistyspalvelut	168
Julkisyhteisöjen tuottamat tavarat ja tarjoamat palvelut, muualla luokittelemattomat	118

Lähde: Tilastokeskus

vientiä. Vaikka esimerkiksi koneen hintaan sisältyy palveluita tai takuukorjauksia, kirjautuu koko myyntihinta yleensä tavaravienniksi.

Jo kolmannes Suomen viennin arvosta tulee palveluista. Kotimaisella arvonlisäyksellä mitattuna palveluiden ulkomaankaupan merkitys on vieläkin suurempi, sillä tavaravientiin sisältyy enemmän ulkomaisia välituotteita. Vuonna 2019 palveluvienti kasvoi 14 prosenttia. Viennin kasvu selittyy tietotekniikkapalveluilla, joita ilman palveluvienti olisi supistunut.

3. Metalliteollisuudessa palvelutyö yleistynyt

3.1. TUOTANTO JA TYÖLLISYYS TEKNOLOGIASEKTORILLA

Teknologiasektorin lähitulevaisuuden näkymät ovat heikentyneet koronapandemian vuoksi. Arvioimme tuotannon vähenevän tänä vuonna kaikilla metallitoimialoilla. Myös työllisyys laskee sektorin kaikilla toimialoilla. Ensi vuonna tuotanto ja työllisyys paranevat tilanteen normalisoituessa. (Ks. Taulukko 3.)

Teollisuusliiton tutkimusyksikkö toteutti elokuussa suhdannekyselyn pääluottamusmiehille. Vastausten mukaan koronakesä heikensi teknologiasektorin työpaikkojen tilannetta. Vastaajista kolmasosa (35 %) arvioi tuotannon vähentyneen viimeisten kolmen kuukauden aikana, ja viidesosa (22 %) arvioi työpaikkansa tuotannon kasvaneen. Joka kolmas (31 %) pääluottamusmiehistä arvioi työllisyyden heikentyneen työpaikallaan ja joka viides (19 %) sen parantuneen viime kuukausien aikana.

Odotukset seuraaville kolmelle kuukaudelle ovat synkähköt. Neljännes vastaajista ennakoi tuotannon laskua (27 %) ja työllisyyden heikkenemistä (25 %). Työllisyys paranee varsin harvalla (13 %) ja tuotanto kasvaa vain noin joka kuudennella (17 %) työpaikalla.

Metalliteollisuudella meni vielä vuonna 2019 hyvin. Kokonaisuudessaan metallitoimialojen tuotanto kasvoi ja henkilöstön määrä lisääntyi. Erityisesti metallien jalostuksessa tuotanto tosin väheni, kun kauppasota sekoitti teräsmarkkinat ja autoteollisuuden ongelmat vähensivät kysyntää. Yleisesti ottaen metalliteollisuuden kilpailukyky oli kuitenkin kunnossa.

Metalliteollisuuden pörssiyrityksillä tilauskannat olivat yleisesti vuoden 2019 lopulla edellistä vuotta korkeammalla tasolla, kuten myös yritysten markkina-arvot. Liikevaihdot olivat nekin pääsääntöisesti kasvussa. Tuolloin vielä vienti veti. Jonkinlaista tilanteen heikkenemistä oli kuitenkin havaittavissa jo loppuvuonna 2019.

KORONAEPIDEMIAN VAIKUTUKSIA

Koronaepidemian takia teknologiasektorin tilanne on heikentynyt nopeasti. Yt-neuvotteluja käytiin varsinkin huhti-toukokuussa laajalti, ja ne ovat ulottuneet jo kymmeniin tuhansiin työntekijöihin. Korona-aikana työttömyysturvan piiriin on ollut normaalioloja helpompi päästä ja neuvottelut on käyty pääsääntöisesti lyhennetyn kaavan mukaisesti. Valtiovalta on keventänyt yritysten maksutaakkaa, jotta välttyttäisiin turhilta konkurseilta.

Taulukko 3

Metalliteollisuuden keskeiset ennusteet			
	2019	2020e	2021e
Tuotannon määrän muutos, %	7	-8	5
Työllisyyden muutos, %	1	-3	2
Työtuntien muutos, %	1	-6	4
Tuottavuuden muutos, %*	6	-2	1

* Tuotanto työtuntia kohden

Taulukko 4

Liikevaihdon vuosimuutokset %, vuosina 2018 ja 2019		
	2018	2019
Teollisuuden liikevaihto	6,3	3,4
Metalliteollisuuden liikevaihto	5,7	7,4
Metallien jalostus	6,8	-5,0
Metallituotteiden valmistus	3,8	1,2
Muiden koneiden ja laitteiden valmistus	8,0	5,1
Sähkö- ja elektroniikkateollisuus	4,0	18,7
Moottoriajoneuvojen ja perävaunujen valmistus	5,9	-1,7
Koneiden ja laitteiden korjaus, huolto ja asennus	8,8	5,1
Metallimalmien louhinta	7,8	-9,9

Lähde: Tilastokeskus

Näin yrityksistä mahdollisimman moni olisi toimintakykyinen nousun alkaessa ja työllisyyden kasvulle olisi paremmat edellytykset.

Metallialojen yrityksille tukitoimet ovat tärkeitä, koska kansainvälinen kilpailu jatkuu kovana heti tilanteen normalisoiduttua. Metalliteollisuudessa tilanne palautuu monia muita aloja hitaammin, sillä varsinkin investointitavaroissa tilausprosessit ovat hitaita.

Lisäksi tuotantoketjujen ja logistiikan häiriöiden setvimiseen menee aikaa. Epidemia-ajan rajoitustoimet näkyvät suoraan metallialoilla lomautuksina ja irtisanomisina. Erilaiset rajoitukset häiritsevät kansainvälisiä tuotantoketjuja ja työvoiman liikkumista sekä kuihduttavat kysyntää. Useimpien metalliyritysten toiminta on niistä riippuvaista. Tuotannon jatkaminen käy nopeasti mahdottomaksi, jos tuotantolaitokselle ei enää saada osia ja materiaaleja eri puolilta maailmaa. Varsinkin monimutkaisten ja korkean jalostusasteen tuotteiden valmistaminen on erittäin herkkä häiriöille. Vauriot jäivät Suomessa ensimmäisen korona-aallon aikana suhteellisen pieniksi ja teollisuustuotanto putosi vähemmän kuin kilpailijamaissa.

Rajoitustoimilla on myös epäsuoria vaikutuksia. Eri maiden asettamien rajoitusten lisäksi myös kuluttajien käyttäytyminen saattaa muuttua ihmisten pelkojen vuoksi. Kun matkustajaliikenne on seis, risteilijät ovat jääneet kotisatamiinsa. Mikäli ilmiö jää pysyvämmäksi, sillä on vaikutuksia risteilijävarustamojen tulevaisuuden liiketoimintaan, hankintoihin ja muihin investointeihin.

TÖIDEN PALVELULLISTUMINEN TEKNOLOGIASEKTORILLA

Metallialojen yrityksissä on jo pidempään ollut nähtävissä palvelullistumisen trendi. Tämä tarkoittaa sitä, että tuotteiden valmistuksen ja myynnin rinnalle on liiketoimintana noussut niiden asennus, ylläpito, huolto ja korjaus. Suhdannekyselyssä tiedusteltiin pääluottamusmiehiltä töiden palvelullistumisesta heidän työpaikallaan.

Teollisuudessa palvelutöiden yleistymistä on havaittu metallialojen yrityksissä. Kuitenkaan

enemmistö suhdannekyselyyn vastanneista 512 teknologiasektorin pääluottamusmiehestä ei ilmiötä omalla työpaikallaan tunnista. Pääluottamusmiehet arvioivat, että palvelutehtäviä on sisällytetty lähes kolmasosalla (27 %) työpaikoista työtehtäviin. Kuitenkin vain harva (4 %) metalliyritys maksaa työntekijälle erikseen myynti- tai asiakaspalvelutyön perusteella. Kyselyn perusteella näyttää siltä, että teollisuuden palvelullistuminen on silti levinnyt metallialoille, etenkin metalliteollisuuden suuriin yrityksiin.

MUUT SOPIMUSALAT

Pelti- ja teollisuuseristysala on yksi Teknologia-sektorin sopimusaloista. Siitä ei ole saatavissa Tilastokeskukselta tietoja, koska alaa ei ole tilastoitu erikseen toimialaluokituksissa. Ala on kytköksissä rakentamiseen ja teollisuuden kunnossapitoon. Siihen kuuluvia töitä ovat peltikattojen ja sadevesijärjestelmien asentaminen, teollisuuden säiliöiden ja putkien eristäminen ja päällystäminen pellillä sekä näihin liittyvät telinetyöt.

Peltialalla on töissä tuhansia ihmisiä ja sen liikevaihto nousee satoihin miljooniin euroihin. Tyypillistä on kausivaihtelu ja suurten teollisuus- ja energialaitosten huoltotouat aiheuttavat alalle kysyntäpiikkejä. Nesteen Porvoon jalostamon suurseisokista keväälle 2020 odoteltu alan piristysruiske jää saamatta, sillä alkuperäisestä suunnitelmasta on jouduttu poikkeamaan koronaepidemian vuoksi. Suurseisokki toteutetaan vaiheittain lähivuosina.

Teknologiasektoriin kuuluvat myös puolustusministeriön työpaikat. Sopimusala koskee ennen kaikkea puolustusvoimien varikoiden työntekijöitä. Enimmästä osasta puolustusvoimien teknisestä kunnossapidosta vastaa Millog Oy. Se luokitellaan kuuluvaksi toimialaan koneiden ja laitteiden korjaus, huolto ja asennus (ks. luku 3.9.).

Teollisuusliiton tutkimusyksikön elokuussa 2020 toteuttamaan suhdannekyselyyn vastasivat metalliteollisuuden pääluottamusmiehet (n=452) määrällisesti eniten. Kaikkiaan teknologiasektorin vastausprosentti jäi poikkeuksellisen alhaiseksi (42,9 %).

3.2. METALLIEN JALOSTUS

Sopimusalat:	Teknologiäteollisuus
Tuotteet:	Metallista valmistetut levyt, putket ja langat sekä valimotuotteet
Tärkeimmät asiakkaat:	Metallituotteiden, koneiden, laitteiden ja kulkuneuvojen valmistajat sekä rakennustuoteollisuus
Henkilöstön määrä 2019:	14 100 (+2 %)
Tuotanto 2019:	9,2 miljardia euroa (-4 %), (7 % tehdasteollisuuden tuotannosta)
Liikevaihto 2018:	13,6 miljardia euroa (+6 %), (10 % teollisuuden liikevaihdosta)
Yritysten lukumäärä 2018:	128 (-14)
Tavaravienti 2019:	5,66 miljardia euroa (-10 %), (9 % Suomen tavaraviennistä)
Vientimaat 2019:	Alankomaat, Saksa, Ruotsi, Yhdysvallat ja Japani
Kannattavuus 2018:	Nettotulos 2,8 %, tyydyttävä (teollisuuden keskiarvo 4,9 %)
Vakavaraisuus 2018:	Omavaraisuusaste 56,0 %, hyvä (teollisuuden keskiarvo 52,2 %)

Metallien jalostus, varsinkin terästeollisuus, on kärsinyt vakavasti viime vuosien myllerryksissä. Kauppasodat sekoittivat pahasti maailman teräsmarkkinoita. Euroopassa kauppasodan vaikutukset näkyivät kiinalaisen teräksen vyörymisellä Eurooppaan. Sitten koronaepidemian vaikutukset iskivät jo entuudestaan heikkoihin teräksen tuotajiin. Arviomme metallin jalostuksen tuotannon vähenevän vuonna 2020 kaikkiaan 7 prosenttia, mutta nousevan ensi vuonna jo 8 prosenttia. Työllisyys heikentyy vuonna 2020 ja 2021 kumpanakin 1 prosentin.

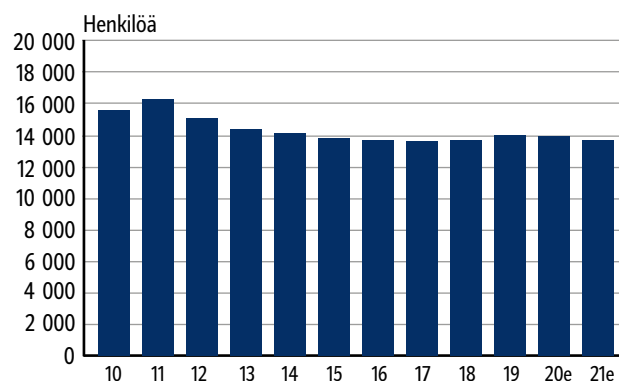
Teollisuustuotannon ja rakentamisen suhdanteet heikkenivät Euroopassa jo viime vuonna. Erityisesti Saksan teollisuus yskähteli pahasti. Teräsmarkkinat vaikuttivat olevan elpymässä ennen koronaepidemiaa. Kehnojen vuosien jälkeen yritykset ovat kuitenkin heikkoja ottamaan vastaan epidemian talousvaikutuksia.

Viime vuosina Euroopan teräsmarkkinoilla on nähty useita häiriöitä. Teräsyritysten vaikeuksia on kärjistänyt se, että talouden hyvinäkin vuosina liiketoiminnan kannattavuus on pysynyt matalana. Monet häiriöistä juontuvat ylikapasiteettiin, jonka syynä on Kiinan valtiojohtoinen teollisuuspolitiikka. Useat eurooppalaisista teräsyhtiöistä ovat syvässä kriisissä. Esimerkiksi saksalaisen ThyssenKruppin teräsiiketoiminnan tappiollisuus ajoi konsernin myymään kannattavan hissitoimintansa. Jatkossa yrityksen terästuotannossa on odotettavissa suuria muutoksia.

Iso-Britannian terästuotannosta suuri osa on tappiollista. Monet yritykset ovat keikkuneet kuilun partaalla, mutta toimintoja on onnistuttu pelastamaan omistusjärjestelyiden avulla. Esimerkiksi British Steel Ltd:n lähihistoria on ollut myrskyistä: yritys myytiin ensin sijoitusrahastolle yhdellä punnalla, sitä seurasi konkurssi keväällä 2019 ja

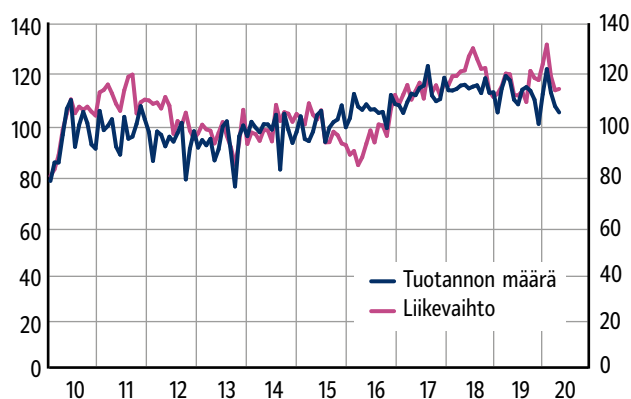
Turkin armeijan eläkerahaston rauennut ostotarjous seuraavana syksynä. Viimeisin käänne oli yrityksen myynti kiinalaiselle Jingye Groupille keväällä 2020. Voi olla, että koronaviruksen myötä markkinoilta poistuu tämän kaltaisia jo muutenkin heikkoja tuottajia, joita on eri puolilla Eurooppaa.

Kuvio 7
Toimialan työllisten määrä

Lähde: Tilastokeskus, Teollisuusliiton tutkimusyksikkö

Kuvio 8
Tuotanto ja liikevaihto, kausitasoitettut sarjat (2015=100)

Lähde: Tilastokeskus

3.3. METALLITUOTTEIDEN VALMISTUS

Sopimusalat:	Teknologiäteollisuus
Tuotteet:	Metallirakenteet, metallisäiliöt, työkalut, metalliosat, laivapotkurit, aseet ja lukot
Tärkeimmät asiakkaat:	Rakentaminen sekä muiden koneiden ja laitteiden valmistajat
Henkilöstön määrä 2019:	45 000 (0 %)
Tuotanto 2019:	8,1 miljardia euroa (-1 %), (6 % tehdasteollisuuden tuotannosta)
Liikevaihto 2018:	7,9 miljardia euroa (+7 %), (6 % teollisuuden liikevaihdosta)
Yritysten lukumäärä 2018:	4 353 (-43)
Tavaravienti 2019:	2,23 miljardia euroa (+41 %), (3 % Suomen tavaraviennistä)
Vientimaat 2019:	Venäjä, Ruotsi, Norja, Viro, Saksa, Alankomaat ja Yhdysvallat
Kannattavuus 2018:	Nettotulos 4,2 %, tyydyttävä (teollisuuden keskiarvo 4,9 %)
Vakavaraisuus 2018:	Omavaraisuusaste 52,4 %, hyvä (teollisuuden keskiarvo 52,2 %)

Metallituotteiden valmistuksen lähinäköymät ovat heikot, sillä koronaepidemian rajoitustoimet näkyvät myös kotimaisen uudisrakentamisen vähenemisenä. Kotimaisten koneiden ja laitteiden valmistus on sekin nyt vaikeuksissa tästä syystä. Arvioimme, että vuonna 2020 alan tuotannon määrä vähenee 10 prosenttia, mutta kääntyy 3 prosentin kasvuun vuonna 2021. Työllisten määrä laskee 3 prosenttia vuonna 2020 ja kasvaa 1 prosentin vuonna 2021.

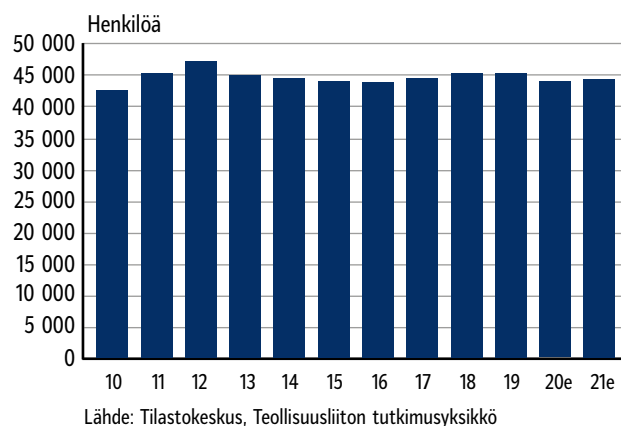
Monet yritykset tällä alalla ovat koneiden ja laitteiden valmistajien alihankkijoita. Siksi niiden tuotteiden meneki riippuu päähankkijayritysten menestyksestä. Nykyinen poikkeuksellinen tilanne heijastuu toimialaan usealla tavalla. Lopputuotteita valmistaviin toimialan yrityksiin kohdistuu kysynnän hetkellistä hiipumista, joka on samantapaista metallialalla yleisemminkin. Monet alihankkijayritykset saattavat menettää tuotantoa, kun entiset tilaajat palauttavat valmistuksen itselleen. Alihankintaa voi toisaalta palata Kiinasta Suomeen, kun päähankkijat huomaavat globaaliin tarjontaketjuun osuneet vaikeudet.

Palveluliiketoiminta ei vielä ole kovin merkityksellistä tällä toimialalla, jonka yritykset ovat luonteeltaan usein alihankkijoita. Jotkut alihankkijat tosin saattavat toimittaa päähankkijan tuotantolinjalle osia pidempiaikaisilla sopimuksilla ja vastata jostain tarvikekokonaisuudesta. Silloin kyse on myös palvelusta.

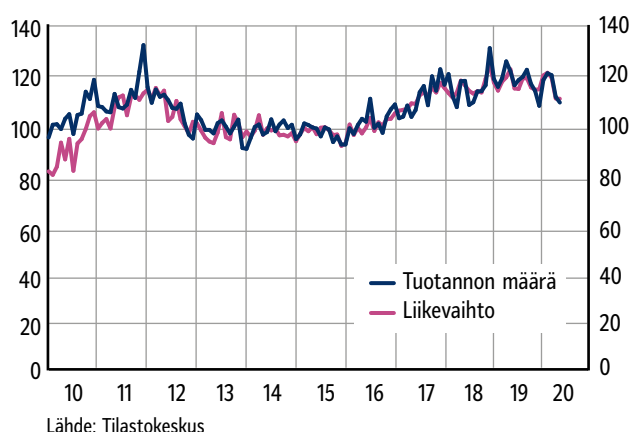
PERINTEISTÄ JA UUTTA TUOTANTOA

Monialayritys Fiskars Oyj valmistaa Raaseporissa lumilapioita, kirveitä ja saksia sekä Sorsakoskella paistinpannuja. Fiskarsin liikevaihto ja henkilöstön määrä vähenivät tilikaudella 2019. Kannattavuus putosi hyvältä tasolta tyydyttäväksi. Fiskarsilla käytiin alkuvuonna 2020 yt-neuvottelut, joiden

Kuvio 9
Toimialan työllisten määrä

Kuvio 10
Tuotanto ja liikevaihto, kausitasoitettu sarjat (2015=100)

tuloksena lomautukset ulottuivat 400 henkilöön, sittemmin lomautuksia peruttiin.

Toimialalla on suuria metallirakenteita valmistavia jo vakiintuneita perheyriyksiä. Nakkila Works Oy suunnittelee ja valmistaa Nakkilassa säiliöitä, prosessilaitteita, paineastioita sekä metalliosia. Yritys on perustettu vuonna 1976. Sen liikevaihto vuonna 2019 päättyneellä tilikaudella oli 16,7 miljoonaa euroa. Henkilöstön määrä oli 78. Sekä liikevaihto että henkilöstön määrä kasvoivat edellisestä tilikaudesta. Toiminta on ollut kannattavaa.

Toimialalla on myös aloittelevia startup-yrityksiä. Prematec Oy suunnittelee ja valmistaa Outokummussa metalliosia ja työkaluja. Yritys on perustettu vuonna 2015. Sen liikevaihto vuonna 2019 päättyneellä tilikaudella oli 2,4 miljoonaa euroa. Henkilöstön määrä oli 16. Liikevaihto ja henkilöstön määrä ovat molemmat kehittyneet hyvin. Toiminta on ollut kannattavaa.

Metallituotteiden tavaravienti kasvoi reippaasti vuonna 2019. Suurin osa kasvusta johtuu Nord Stream 2:n Itämeren kaasuputken rakennustyömaasta. Kotkassa Wasco Coatings Finland Oy on päälllystännyt kaasuputken pätkiä betonilla parin vuoden ajan. Lisäksi yrityksellä on ollut varasto- ja logistiikkatoimintoja Hangon Koverharissa. Kaasuputkia on toimitettu Itämeren työmaalle kesästä 2018 syksyyn 2019.

Parhaimmillaan hanke työllisti Kotkassa ja Hangossa yhteensä 600 henkilöä. Suomessa toiminta loppui viime vuonna. Kaasuputken rakentaminen keskeytyi vuoden lopulla. Tähän syynä olivat Yhdysvaltojen asettamat talouspakotteet. Putkea on valmiina 2 300 kilometriä, ja Saksan päässä tehtävää olisi vielä 160 kilometriä. Venäjä on kertonut saattavansa kaasuputken valmiiksi.

Toimialan muillakin tuotteilla on ollut kasvavaa kysyntää vientimarkkinoilla. Aseiden, ammusten sekä metallirakenteisten ovien ja ikkunoiden vienti on kasvanut.

3.4. KONEIDEN JA LAITTEIDEN VALMISTUS

Sopimusalat:	Teknologiäteollisuus
Tuotteet:	Laivamoottorit, paperikoneet, nosturit, kaivoskoneet, vaihteet, hissit, metsä- ja maatalouskoneet
Tärkeimmät asiakkaat:	Rakentaminen, paperi- ja elektroniikkateollisuus
Henkilöstön määrä 2019:	49 700 (+2 %)
Tuotanto 2019:	16,8 miljardia euroa (+4 %), (13 % tehdasteollisuuden tuotannosta)
Liikevaihto 2018:	17,6 miljardia euroa (+6 %), (12 % teollisuuden liikevaihdosta)
Yritysten lukumäärä 2018:	1 315 (-21)
Tavaravienti 2019:	8,45 miljardia euroa (+4 %), (13 % Suomen tavaraviennistä)
Vientimaat 2019:	Yhdysvallat, Venäjä, Kiina, Saksa, Ruotsi, Australia, Norja, Alankomaat, Etelä-Korea ja Ranska
Kannattavuus 2018:	Nettotulos 9,6 %, hyvä (teollisuuden keskiarvo 4,9 %)
Vakavaraisuus 2018:	Omavaraisuusaste 42,7 %, hyvä (teollisuuden keskiarvo 52,2 %)

Koneiden ja laitteiden valmistuksen lähitulevaisuus näyttää vaatimattomalta, koska koronaepidemian rajoitustoimet vaikuttavat alaan. Arvioimme vuonna 2020 tuotannon määrän vähenevän 8 prosenttia mutta vuonna 2021 taas kasvavan 5 prosenttia. Vuonna 2020 työllisten määrä laskee 2 prosenttia ja vuonna 2021 kasvaa 1 prosentin.

Viime vuosina koneiden ja laitteiden valmistus on kasvanut alana komeasti. Syynä on varsinkin investointitavaroiden kansainvälisten markkinoiden kasvu, joka on hyödyttänyt Suomen vientiä. Nyt toimiala on kuitenkin vaikeuksissa. Tarjontaketjujen kuihtuminen ja siitä johtuva komponenttipula häirtasivat tuotantoa välittömästi.

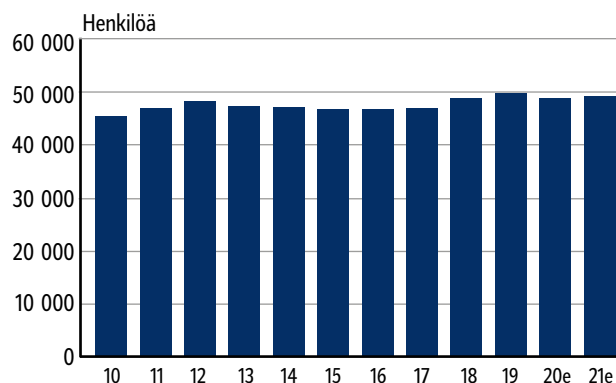
Palveluliiketoiminta on merkittävää tällä toimialalla. Suurimmilla pörssiyrityillä jopa puolet liikevaihdosta saattaa tulla palveluista. Se tarkoittaa käytännössä myytyjen laitteiden asennusta, ylläpitoa, käyttöä, huoltoa ja korjausta.

KAHDEKSAN SUURTA

Toimialalla on joitakin yrityksiä, jotka edustavat globaalistikin alansa huippua. Noin 40 prosenttia koko alan Suomen henkilöstöstä työskentelee kahdeksan suurimman yrityksen palveluksessa. Hankinnoillaan tämä ala ravitsee useita muita metallitoimialoja. Lisäksi suuryritysten toiminnan vaikutus heijastuu välillisesti alihankkijoiden, kuljetus- ja varastointitoimintojen ja palvelujen työllisyyteen. Vireillä ollut mittava yrityskauppa meni Koneen osalta myttyyn, kun ThyssenKrupp hylkäsi Koneen tekemän ostotarjouksen sen hissi-liiketoiminnoista helmikuussa 2020.

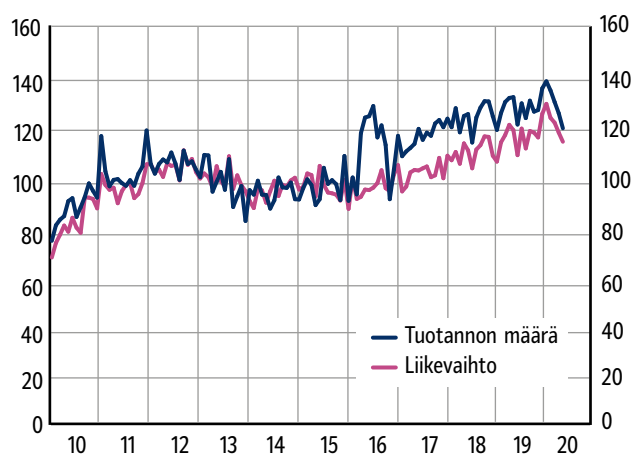
Kone Oyj:n lisäksi toimialan kuusi muuta suomalaista pörssiyritystä ovat Wärtsilä Oyj,

Kuvio 11
Toimialan työllisten määrä

Lähde: Tilastokeskus, Teollisuusliiton tutkimusyksikkö

Kuvio 12
Tuotanto ja liikevaihto, kausitasoitettut sarjat (2015=100)

Lähde: Tilastokeskus

Konecranes Oyj, Metso Oyj, Valmet Oyj, Cargotec Oyj ja Outotec Oyj. Näistä muiden yritysten tilauskannat ja liikevaihdot kasvoivat vuoden 2019 aikana, ainoastaan Wärtsilän tilauskanta pieneni. Yritysten vuoden 2019 lopun markkina-arvot olivat korkeammat kuin vuotta aiemmin. Poikkeuksena tässäkin oli Wärtsilä, jonka markkina-arvo aleni. Wärtsilää lukuun ottamatta kaikkien liikevaihto kasvoi tilikaudella 2019. Jokaisen toiminta oli kannattavaa. Kahdeksas suuri yritys on Sandvik AB, joka on noteerattu Tukholman pörssissä.

YT-neuvotteluista ovat maaliskuusta 2020 alkaen kertoneet Wärtsilä, Konecranes, Valmet, Cargotec, Metso, Outotec ja Sandvik.

NOSTOLAITTEILLA KYSYNTÄÄ

Suomi on nostolaitteiden osaaja. Vuodesta 1990 asti on Vema Lift Oy valmistanut nostolaitteita Kaarinassa. Yritys tekee kuorma-auton alustalle nostolaitteita erityisesti pelastuslaitosten käyttöön ja nostolavoja. Yrityksen liikevaihto oli 14,5 miljoonaa euroa vuonna 2019 päättyneellä tilikaudella. Henkilöstöä oli 56. Yritys on parina viime vuotena kasvanut vauhdilla, ja sen toiminta on ollut kannattavaa.

Automaatio-osaamistakin Suomesta löytyy. Esimerkiksi Enekos Oy suunnittelee ja valmistaa Heinolassa tilaustyönä kone- ja automaatiotratkaisuja ja konenäköjärjestelmiä eri teollisuuden aloille. Pienyritys on toiminut vuodesta 1987. Sen liikevaihto oli 2,5 miljoonaa euroa tilikaudella 2019 ja työntekijöitä oli 13. Toiminta on ollut kannattavaa.

Vientiin menee noin puolet toimialan tuotannosta. Vienti on kasvanut Espanjaan, Etelä-Koreaan, Yhdysvaltoihin, Alankomaihin, Italiaan, Britanniaan ja Ranskaan. Paperikoneiden lisäksi metsäkoneet, nosturit, trukit, kuljettimet, lastauskoneet, dumpperit, kaivinkoneet sekä itseliikkuvat kaivoskoneet ovat niitä tuotteita, joiden vienti on kasvanut selvästi. Näiden lisäksi dieselmoottorien, vaihteistojen, suodattimien, pumppujen ja säätöventtiilien vienti on vetänyt erinomaisesti.

3.5. ELEKTRONIIKKATEOLLISUUS

Sopimusalat:	Teknologioteollisuus
Tuotteet:	Televiestintä-, säähavainto-, sairaala-, hammashoito- ja verkkolaitteet, älykellot ja anturit
Tärkeimmät asiakkaat:	Televiestintä ja sähkölaitteiden valmistus
Henkilöstön määrä 2019:	21 100 (-1 %)
Tuotanto 2019:	12,8 miljardia euroa (+38 %), (10 % tehdasteollisuuden tuotannosta)
Liikevaihto 2018:	14,8 miljardia euroa (+8 %), (10 % teollisuuden liikevaihdesta)
Yritysten lukumäärä 2018:	564 (-12)
Tavaravienti 2019:	2,53 miljardia euroa (-1 %), (4 % Suomen tavaraviennistä)
Vientimaat 2019:	Yhdysvallat, Kiina, Saksa, Etelä-Korea, Alankomaat, Meksiko ja Japani
Kannattavuus 2018:	Nettotulos -15,2 %, heikko (teollisuuden keskiarvo 4,9 %)
Vakavaraisuus 2018:	Omavaraisuusaste 54,7 %, hyvä (teollisuuden keskiarvo 52,2 %)

Elektroniikkateollisuus ehti jo jättää taakseen vuosia jatkuneen kurjistumiskiirteen. Nyt sen tilanne on uudestaan heikentynyt koronaepidemian vuoksi. Arvioimme tuotannon määrän vuonna 2020 vähenvän 4 prosenttia, mutta kasvavan 3 prosenttia vuonna 2021. Työllisten määrä pienenee 1 prosentin vuonna 2020, mutta taas kasvaa 1 prosentin vuonna 2021.

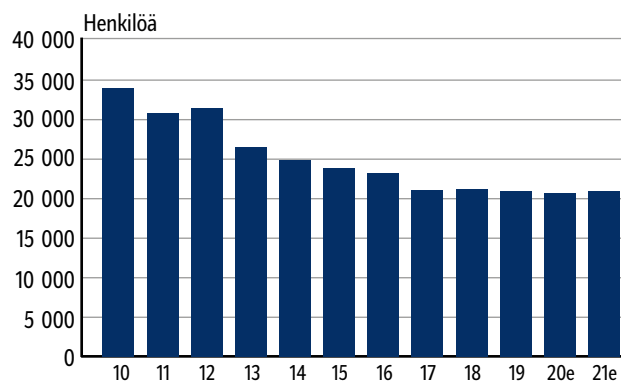
Televerkkomarkkinoiden uudelleenjako on käynnissä. 5G-verkkoja rakennetaan jo useissa maissa. Nokialla on mahdollisuudet menestyä kilpailussa niin laajan verkkolaitteiden tuotevalikoimansa kuin myös softaosaamisensa ansiosta. Koronaepidemias-ta johtuva komponenttipula on haitannut toimialaa. Alan yritysten toimintaan sitoutuu paljon pääomaa, mikä tekee niistä poikkeusoloissa haavoittuvia rahoituskustannusten osalta, jos velkaa on paljon. Palveluliiketoiminta ja palveluvienti ovat erityisen tärkeitä tälle toimialalle. Varsinkin tietoliikenneverkkolaitteita valmistavat yritykset tarjoavat myös niiden ylläpitoa ja päivittämistä.

Merkittävin yritys on Nokia Oyj, joka työllistää runsaan neljänneksen toimialan Suomen henkilöstön määrästä. Sen globaali liikevaihto kasvoi 3 prosentilla tilikaudella 2019. Nokialla oli alkuvuonna 2019 kannattavuusvaikeuksia, mutta loppuvuonna kannattavuus kohentui. Nokia ilmoitti maaliskuun alussa 2020 saaneensa päätökseen YT-neuvottelut. Lopputulos oli ikävä: Suomesta katoaa lähes 150 työpaikkaa.

Isojen yhtiöiden lisäksi toimialalla on myös pieniä hightech-yrityksiä. Esimerkiksi Amphion Loudspeakers Oy suunnittelee ja valmistaa maailmankuuluja kaiuttimia koti- ja studiokäyttöön. Kahdeksan henkeä työllistävä yritys on perustettu vuonna 1998. Sen liikevaihto vuonna 2019 päättyneellä tilikaudella oli 1,9 miljoonaa euroa. Kuopiolaisyrityksen toiminta on ollut kannattavaa.

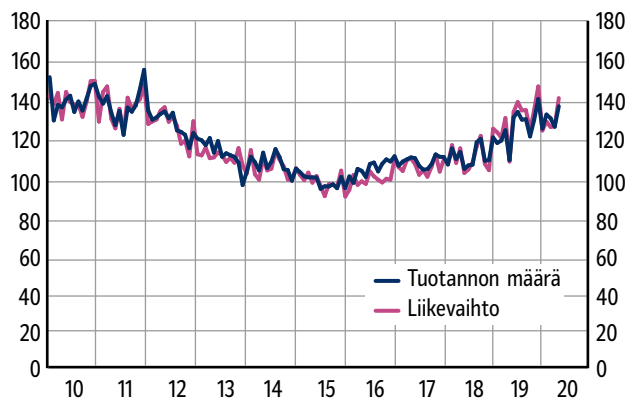
Toimialan vienti veti vuonna 2019 edellisvuoden tapaan. Vienti Etelä-Koreaan kasvoi reippaasti edellisestä vuodesta. Myös vienti Meksikoon ja Japaniin on kasvanut selvästi. Varsinkin viestintälaitteiden, mittauslaitteiden ja mittarien vienti lisääntyi.

Kuvio 13
Toimialan työllisten määrä

Lähde: Tilastokeskus, Teollisuusliiton tutkimusyksikkö

Kuvio 14
Elektroniikkateollisuus ja sähkölaitteiden valmistus
Tuotanto ja liikevaihto, kausitasoitettu sarjat (2015=100)

Lähde: Tilastokeskus

3.6. SÄHKÖLAITTEIDEN VALMISTUS

Sopimusalat:	Teknologioteollisuus
Tuotteet:	Sähkösäätimet, generaattorit, sähkökojeet, kaapelit, hitsauskoneet, sähkökeskukset ja muuntajat
Tärkeimmät asiakkaat:	Rakentaminen sekä muiden koneiden ja laitteiden valmistajat
Henkilöstön määrä 2019:	16 500 (+1 %)
Tuotanto 2019:	5,3 miljardia euroa (-2 %), (4 % tehdasteollisuuden tuotannosta)
Liikevaihto 2018:	5,4 miljardia euroa (-1 %), (4 % teollisuuden liikevaihdosta)
Yritysten lukumäärä 2018:	396 (-7)
Tavaravienti 2019:	2,86 miljardia euroa (+2 %), (4 % Suomen tavaraviennistä)
Vientimaat 2019:	Saksa, Yhdysvallat, Ruotsi, Italia, Norja, Tanska, Kiina, Britannia, Viro ja Alankomaat
Kannattavuus 2018:	Nettotulos 6,8 %, hyvä (teollisuuden keskiarvo 4,9 %)
Vakavaraisuus 2018:	Omaraisuusaste 46,4 %, hyvä (teollisuuden keskiarvo 52,2 %)

Sähkölaitteiden valmistuksen vuosia jatkunut kasvu vaihtuu miinusmerkkiseksi koronaepidemian vuoksi, kun kotimaisessa rakentamisessa oli keskeytyksiä. Kysyntä väheni myös tärkeimpiin vientimaihin. Arviomme mukaan vuonna 2020 tuotannon määrä vähenee 6 prosenttia ja vuonna 2021 se kasvaa 2 prosenttia. Työllisten määrä tippuu 2 prosentilla vuonna 2020 ja vuonna 2021 se säilyy ennallaan.

Pidemmän päälle alan tulevaisuus näyttää valoisalta maailman sähköistyessä. Energiainvestoinnit pitävät yllä sähkölaitteiden kysyntää. Salon akkutehdas aloitti tuotannon loppuvuodesta 2019, ja työntekijöitä on jo 200. Nyt Salon tehdas on kärsinyt autotuotannon keskeytymisistä ja komponenttipulasta. Palveluliiketoiminnalla on jonkin verran merkitystä. Monet teollisuuden sähkökäyttöjen kaltaiset sähköjärjestelmät tarvitsevat selkeää ylläpitoa ja huoltoa, jota laitevalmistaja voi parhaiten tarjota.

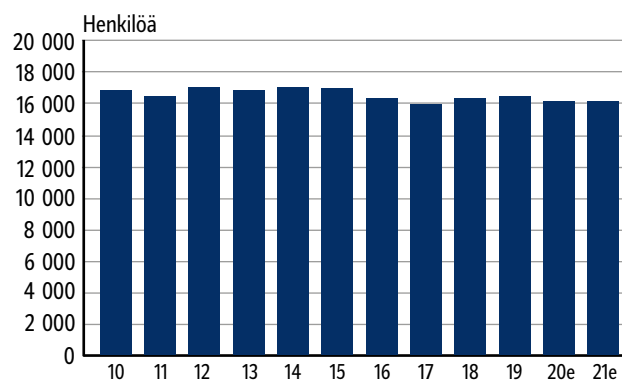
Alan tärkein yhtiö on ABB Group, jonka Suomen eri toimipisteissä työskentelee reilu neljännes koko toimialan henkilöstömäärästä. Sen tuotteisiin kuuluvat esimerkiksi sähkömoottorit, generaattorit ja sähkökäyttöiset laivapotkurit. ABB Power Grids Finland Oy aloitti toimintansa loppuvuodesta 2019, ja siihen keskitettiin muuntajien ja sähköverkko-laitteiden valmistus. Nämä toiminnot työllistävät 500 työntekijää. ABB on ilmoittanut myyvänsä siitä 80 prosenttia Hitachille. ABB on organisoinut toimintaansa uudelleen, jolloin Suomen toimintojen asema on heikentynyt konsernin sisällä.

Suomessa valmistetaan sähkökäyttöisiä erikois-laitteita, kuten esimerkiksi valomainoksia. Valomainos Oy suunnittelee ja valmistaa Nurmijärvellä ulko- ja sisätiloihin valomainoksia, kylttejä, opasteita, liikepaikkapylviä sekä mainostorneja. Yritys

on perustettu vuonna 1963. Sen liikevaihto vuonna 2019 päättyneellä tilikaudella oli 2,4 miljoonaa euroa. Henkilöstön määrä oli 20. Yrityksen toiminta on ollut kannattavaa.

Toimialan vienti oli vuonna 2019 lähellä edellisen vuoden tasoa. Vienti on kasvanut selvästi Britanniaan, Yhdysvaltoihin, Tanskaan, Norjaan ja Kiinaan. Varsinkin generaattoriyhdistelmien, sähkökeskusten, sähkökaapeleiden, kytkimien ja releiden vienti on kehittynyt hyvin.

Kuvio 15
Toimialan työllisten määrä

Lähde: Tilastokeskus, Teollisuusliiton tutkimusyksikkö

3.7. MOOTTORIAJONEUVOJEN JA PERÄVAUNUJEN VALMISTUS

Sopimusalat:	Teknologiateollisuus
Tuotteet:	Henkilöautot ja linja-autot, niiden osat ja tarvikkeet, erikoisajoneuvot, moottorikelkat sekä perävaunut ja puoliperävaunut
Tärkeimmät asiakkaat:	Kotitaloudet ja kuljetusalan yritykset
Henkilöstön määrä 2019:	10 200 (+2 %)
Tuotanto 2019:	2,2 miljardia euroa (-1 %), (2 % tehdasteollisuuden tuotannosta)
Liikevaihto 2018:	2,2 miljardia euroa (+12 %), (2 % teollisuuden liikevaihdosta)
Yritysten lukumäärä 2018:	233 (-2)
Tavaravienti 2019:	3,71 miljardia euroa (+1 %), (6 % Suomen tavaraviennistä)
Vientimaat 2019:	Saksa, Ruotsi, Venäjä, Norja ja Ranska
Kannattavuus 2018:	Nettotulos 3,1 %, tyydyttävä (teollisuuden keskiarvo 4,9 %)
Vakavaraisuus 2018:	Omavaraisuusaste 30,4 %, tyydyttävä (teollisuuden keskiarvo 52,2 %)

Vuonna 2019 Uudenkaupungin autotehtaalla tehtiin jälleen uusi tuotantoennätys: Valmet Automotive Oy sai valmiiksi 114 000 autoa. Tämä on 4 000 enemmän kuin edellisvuonna. Toimialalla on myös muita merkittäviä yrityksiä, joista useat ovat kasvattaneet tuotantoaan ja henkilöstömääräänsä viime vuosina. Koronaepidemia muutti tilanteen. Arvioimme toimialan tuotannon supistuvan 20 prosenttia ja työllisyyden 5 prosenttia tänä vuonna. Ensi vuonna tuotanto kasvaa 16 prosenttia ja työllisyys 1 prosentin. Lähes kaikki muutkin eurooppalaiset autonvalmistajat pysäyttivät tuotannon tänä keväänä.

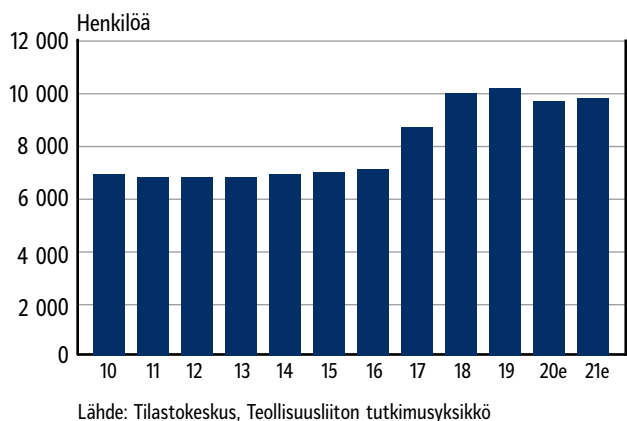
Koronaepidemia aiheutti nopeasti komponentti- ja materiaalipulan Uudenkaupungin autotehtaalle. Tämä vaikuttaa voimakkaasti vuoden 2020 tuotantoon ja työllisyyteen. Huhtikuussa tehtaan tuotanto oli seisahduksissa. Tehtaan tuotanto käynnistyi osin toukokuussa, mutta suuri osa henkilöstöstä on yhä lomautettuna.

Suomessa toimii useita vahvoja raskaalle kuljetuskalustolle perävaunuja ja puoliperävaunuja valmistavia yrityksiä. Tuotannon merkittävin keskittymä on ruotsinkielinen Pohjanmaa, jossa toimivat Ab Närpes Trä och Metall Oy (NTM), Närko Group Oy ja Ekeri Oy. Muualla Suomessa toimivia alan yrityksiä ovat VAK Oy ja Jyki Group Oy. Yhteensä nämä työllistävät Suomessa noin 1 500 henkilöä omaa henkilöstöä ja lisäksi alihankkijoita. Viimeisen viiden vuoden aikana henkilöstömäärä on noussut sadoilla.

Suomalaisvalmistajien markkinaosuus on ollut vahva kotimaan markkinoilla. Pohjanmaalla toimivat kolme yritystä ovat suuntautuneet enemmän ulkomaille: viennin osuus niiden liikevaihdosta on korkea, vuositasolla 50–80 prosenttia. VAK:in ja Jykin myynnistä viennin osuus noin neljännes. Yritykset valmistavat myös muita tuotteita perävaunujen lisäksi. Esimerkiksi NTM:n valikoimaan kuuluvat roska-autot.

Suomessa valmistetaan lisäksi henkilöautojen vetokoukkuun kiinnitettäviä perävaunuja ja venetrailereita. Näidenkin valmistajia on useita ja niillä on vahva asema kotimaan markkinoilla. Liikevaihdoltaan ja henkilöstöltään ne ovat huomattavasti pienempiä kuin raskaan kaluston valmistajat. Suurimpiin valmistajiin lukeutuvat esimerkiksi Majava Oy, Juhta Oy ja Juncar Oy.

Kuvio 16
Toimialan työllisten määrä

Kuvio 17
Liikevaihto, kausitasoitettu sarja (2015=100)

3.8. MUIDEN KULKUNEUVOJEN VALMISTUS

Sopimusalat:	Teknologioteollisuus, Veneenrakennusteollisuus
Tuotteet:	Laivat, raideliikenteen kulkuneuvot, ilma-alukset, veneet ja miehistönkuljetuskalusto
Tärkeimmät asiakkaat:	Laivanvarustamot, liikennelaitokset, puolustusvoimat ja kotitaloudet
Henkilöstön määrä 2019:	7 200 (+6 %)
Tuotanto 2019:	2,3 miljardia euroa (+18 %), (2 % tehdasteollisuuden tuotannosta)
Liikevaihto 2018:	2,0 miljardia euroa (-8 %), (1 % teollisuuden liikevaihdosta)
Yritysten lukumäärä 2018:	340 (-4)
Tavaravienti 2019:	1,95 miljardia euroa (+96 %), (3 % Suomen tavaraviennistä)
Vientimaat 2019:	Italia, Saksa, Kypros, Ruotsi ja Norja
Kannattavuus 2018:	Nettotulos -0,3 %, heikko (teollisuuden keskiarvo 4,9 %)
Vakavaraisuus 2018:	Omavaraisuusaste 7,2 %, heikko (teollisuuden keskiarvo 52,2 %)

Telakat ovat vahvistuneet viime vuosina. Varsinkin Turussa ja Raumalla tuotanto on ollut kasvussa. Myös raidekaluston ja veneiden valmistuksen tilanne oli vähintään kohtuullinen ennen koronaepidemiaa. Koronakriisi saattaa laskea matkustajalusten kysyntää pidemmän aikaa, ja tällä olisi vaikutusta alan kasvunäkymiin. Kokonaisuutena ennustamme vuonna 2020 toimialan tuotannon supistuvan 20 prosenttia ja työllisyyden 12 prosenttia. Ensi vuonna tuotanto lisääntyy 10 prosenttia ja työllisyys 7 prosenttia.

Vaikka suomalaisen laivanrakennuksen asema on vahvistunut, on viimeiset pari vuotta tuoneet mukanaan myös huonompia uutisia. Turun, Rauman ja Helsingin telakoiden viimeisimmät alukset on luovutettu myöhässä. Myöhästymissyöt vaihtelevat telakoittain. Tilanne on kaikesta huolimatta poikkeuksellinen ja huolestuttavakin, sillä juuri toimitusvarmuutta on pidetty suomalaisen laivanrakennuksen yhtenä merkittävimmistä kilpailueduista.

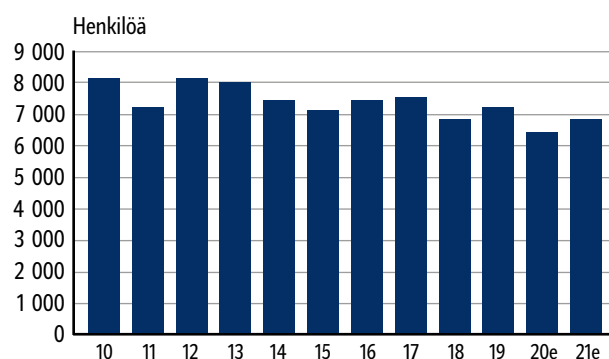
Suomalaiset telakat ovat vahvimmillaan risteilyaluksissa ja muissa matkustajalainoissa. Viime vuosina matkustaja-alukset ovat olleet maailmanlaajuisesti laivanrakennuksen parhaiten pärjännyt osa. Vahvimmat niitä valmistavat telakat ovatkin täystyöllistettyjä useiksi vuosiksi.

Koronaepidemia saattaa kuitenkin heikentää matkustajalusten kysyntää. Risteilymatkustajien korkea sairastavuus ja karanteenit ovat saaneet paljon mediahuomiota. Poikkeustilanteessa henkilöliikenne on pysäytetty, ja tämänkin jälkeen kuluttajien kiinnostus risteilymatkailuun voi laskea. Pahimmassa tapauksessa vaikeuksissa olevat varustamot voivat jopa perua tilaamiaan aluksia. Toisaalta on mahdollista, että kuluttajien muisti on lyhyt ja risteilyjen suosio palautuu nopeasti ennalleen.

Turun telakalla muuttunut toimintaympäristö on jo johtanut aikataulujen muutoksiin. Telakalta jo tilatut laivat rakennetaan aiemmin sovittua hitaammalla aikataululla, mikä vähentää työvoiman tarvetta. Uusien tilausten saaminen lähivuosina on epätodennäköistä. Meyer Turku valmistelee irtisanomisia ja Rauman telakka menetti tilauksen, kun australialainen varustamo vetäytyi kaksi alusta käsittäneestä aiesopimuksesta.

Suomalainen ilmailuteollisuus voi saada 2020-luvun puolivälistä alkaen voimakasta nostetta hävittäjähankinoista, jos hankintojen kotimaisuusaste nousee korkeaksi. Hävittäjäkaupat voidaan solmia myös siten, että suomalaisen työn osuus jää pieneksi. Tämä olisi melkoinen isku lentokoneisiin liittyvälle osaamiselle ja alan työpaikoille.

Kuvio 18
Toimialan työllisten määrä

Lähde: Tilastokeskus, Teollisuusliiton tutkimusyksikkö

3.9. KONEIDEN JA LAITTEIDEN KORJAUS, HUOLTO JA ASENNUS

Sopimusalat:	Teknologiäteollisuus ja Tekninen huolto ja kunnossapito
Tuotteet:	Teollisuuden koneiden ja laitteiden huolto, korjaus ja asennus
Tärkeimmät asiakkaat:	Metalliteollisuus, paperiteollisuus, kemian teollisuus ja energian tuotanto
Henkilöstön määrä 2019:	21 500 (+1 %)
Tuotanto 2019:	3,7 miljardia euroa (+7 %), (3 % tehdasteollisuuden tuotannosta)
Liikevaihto 2018:	2,9 miljardia euroa (+15 %), (2 % teollisuuden liikevaihdosta)
Yritysten lukumäärä 2018:	2 835 (36)
Tavaravienti 2019:	0,26 miljardia euroa (0 %), (alle 1 % Suomen tavaraviennistä)
Vientimaat 2019:	Yhdysvallat, Venäjä, Ruotsi, Hong Kong ja Saksa
Kannattavuus 2018:	Nettotulos 3,9 %, tyydyttävä (teollisuuden keskiarvo 4,9 %)
Vakavaraisuus 2018:	Omavaraisuusaste 38,9 %, tyydyttävä (teollisuuden keskiarvo 52,2 %)

Tämän palvelullisen toimialan toiminnan laajuus ja henkilöstö ovat kasvaneet viime vuosina jonkin verran teollisuustuotantoa nopeammin. Huoltoa ja kunnossapitoa voi pitää vähemmän suhdanneherkkänä kuin tavaroiden valmistusta. Toisaalta investoinnit ja niihin liittyvät asennukset ovat suhdanneherkkiä. Lisäksi koronaepidemian kaltainen poikkeustilanne vähentää näidenkin palvelujen kysyntää selvästi. Arvioimme vuonna 2020 toimialan tuotannon supistuvan 8 prosenttia ja työllisyyden 5 prosenttia erityisesti epidemiaan liittyvien rajoitustoimien takia. Ensi vuonna tuotanto kasvaa 6 prosenttia ja työllisyys 7 prosenttia.

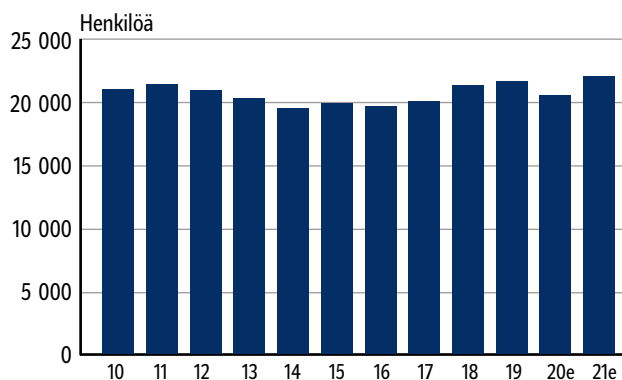
Toimiala lasketaan toimialajaottelussa teollisuuteen, mutta luonteeltaan se muistuttaa monella tapaa palveluita. Yritykset ovat ulkoistaneet huolto- ja korjaustoimintojaan, mikä on kasvattanut näihin toimintoihin erikoistuneita yrityksiä. Toisaalta osa teollisten tuotteiden valmistajista pitää huollon ja kunnossapidon visusti itsellään, sillä ne ovat yrityksille sitä kannattavinta liiketoimintaa.

Toimialalla nähtiin yksi suuri yrityskauppa vuonna 2019. Alan suurin toimija Caverion Oyj osti monella mittarilla mitattuna toiseksi suurimman yhtiön Maintpartner Groupin Suomen, Viron ja Puolan toiminnat. Teollisuuden kunnossapidon ulkoistuksissa Maintpartner oli puolestaan markkinajohtaja, ja Caverion toiseksi suurin. Ennen yrityskauppaa Caverionilla oli Suomessa henkilöstöä yli 4 000 ja Maintpartnerilla noin 1 000.

Yrityskaupan avulla Caverion laajentaa asiakaskuntaansa maantieteellisesti Suomen sisällä ja samalla se hankkii uutta osaamista. Kasvumahdollisuuksia on myös digitaalisten kunnossapito- ja huoltopalveluiden markkinoilla. Näiden nopeasti kasvavien palveluiden tuottamisessa suurempi yritys on todennäköisestään pienestä tehokkaampi ja kannattavampi. Kotimaan markkinan lisäksi digitaalisissa palveluissa avautuu mahdollisuus myös huomattavaan palveluvientiin.

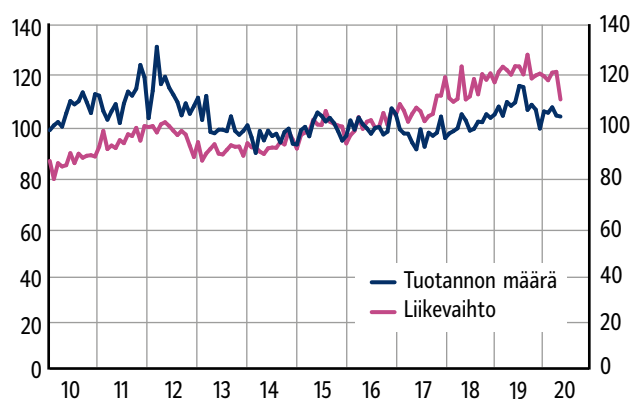
Mittavalla yrityskaupalla on ollut myös muita seurauksia: Caverion joutuu luopumaan kilpailuviranomaisten vaatimuksesta osasta Teollisuuden ratkaisut -liiketoiminta-alueesta. Tämän vaatimuksen tarkoituksena on estää liian hallitsevan yrityksen syntyminen ja ylläpitää kilpailua kotimaan markkinoilla

Kuvio 19
Toimialan työllisten määrä

Lähde: Tilastokeskus, Teollisuusliiton tutkimusyksikkö

Kuvio 20
Tuotanto ja liikevaihto, kausitasoitettut sarjat (2015=100)

Lähde: Tilastokeskus

3.10. METALLIMALMIEN LOUHINTA

Sopimusalat:	Malmikaivokset
Tuotteet:	Metallimalmit ja niistä tehdyt rikasteet, nikkeli, kulta, kupari, kromi ja sinkki
Tärkeimmät asiakkaat:	Metallin jalostus, erityisesti teräksen, nikkelin ja kuparin tuottajat sekä koruteollisuus
Henkilöstön määrä 2019:	2 600 (+4 %)
Tuotanto 2019:	Ei saatavana
Liikevaihto 2018:	1,1 miljardia euroa (+10 %), (1 % teollisuuden liikevaihdosta)
Yritysten lukumäärä 2018:	29 (2)
Tavaravienti 2019:	0,36 miljardia euroa (-9 %), (1 % Suomen tavaraviennistä)
Vientimaat 2019:	Sveitsi, Ruotsi, Australia, Saksa ja Kanada
Kannattavuus 2018:	Ei saatavana
Vakavaraisuus 2018:	Ei saatavana

Suurin osa Suomen metallimalmien tuotannosta tapahtuu neljässä kaivoksessa. Nämä ovat Kittilän kultakaivos, Kemin ferrokromikaivos sekä Kevitsan ja Sotkamon monimetallikaivokset. Kaivoksiin osui vuonna 2019 useampia tuotantoa alentaneita tapahtumia, esimerkiksi huoltotoimenpiteitä. Siksi alan tuotanto laski 10 prosenttia. Tänä vuonna tuotanto nousee 5 prosenttia ja ensi vuonna vielä 10 prosenttia. Työllisyys pysyy ennallaan vuonna 2019, mutta kasvaa ensi vuonna 2 prosenttia.

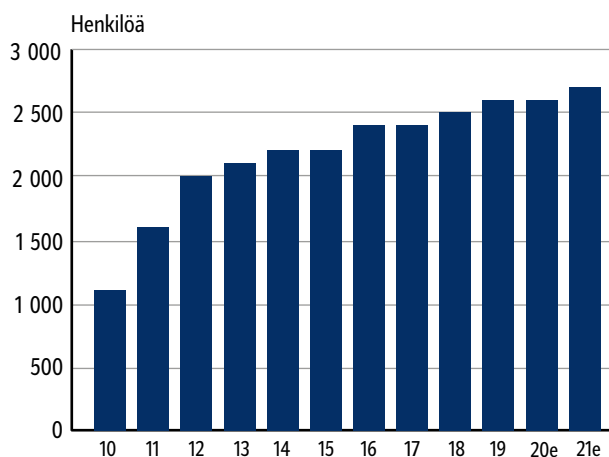
Suomeen avattiin pitkästä ajasta myös uusia kaivoksia viime vuonna, kun Sotkamon hopeakaivos ja Kaapelikulman kultakaivos Valkeakoskella aloittivat toimintansa. Tuotantomääriltään uudet kaivokset jäävät huomattavasti maamme suurimpia kaivoksia pienemmäksi. Sotkamon hopeakaivoksen käyttöä on ilmoitettu alustavasti alle kymmenen vuotta.

Valkeakoskella toiminta-aika jää poikkeuksellisen lyhyeksi, kahteen vuoteen. Suunnitelman mukaan tuona aikana tuotetaan 300 kiloa kultaa, mikä vastaa 5 prosenttia Kittilän kaivoksen vuosituotannosta. Kaivosta vastustava kansanliike on nostanut esille kysymyksen, ovatko näin lyhytikäisen hankkeen positiiviset talous- ja työllisyysvaikutukset tasapainossa sen negatiivisten ympäristövaikutusten kanssa.

Kaivoksen perustaminen on pitkäjänteistä toimintaa. Valmisteluvaiheen aikana tilanteet muuttuvat yleensä moneen otteeseen. Tämä saatiin kokea, kun litiumkaivoksia Keski-Pohjanmaalle valmistelevalle Keliber Oy ilmoitti siirtävänsä ensimmäisen kaivoksen avaamisen vuodesta 2021 noin kolmella vuodella eteenpäin. Syyksi yritys kertoi vaikeutuneet rahoitusneuvottelut, joihin vaikuttivat lupaprosessien venyminen ja litiumin hinnan lasku. Hinnanlasku on yllättävää, sillä litium on yksi keskeisimmistä akuisa käytettävistä metalleista. Metallimarkkinoilla oli

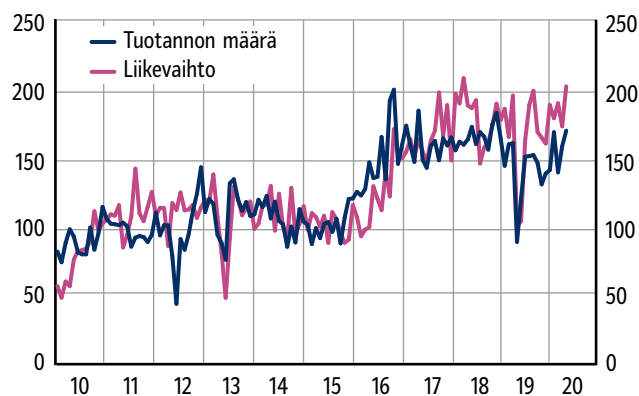
aiemmin laskettu, että sähköautojen yleistymisen myötä litiumin hinta pysyisi korkeana.

Kuvio 21
Toimialan työllisten määrä

Lähde: Tilastokeskus, Teollisuusliiton tutkimusyksikkö

Kuvio 22
Tuotanto ja liikevaihto, kausitasoitettu sarjat (2015=100)

Lähde: Tilastokeskus

4. Auto- ja rengasalat puhdasta palvelua

4.1. TUOTANTO JA TYÖLLISYYS KEMIAN SEKTORILLA

Kemian sektorin ennustemme koskee tuotannon ja työllisyyden muutoksia kemianteollisuudessa sekä nahka- ja kenkäteollisuudessa. Korona-pandemia ulottuu myös kemianteollisuuteen, mutta äkkiromahdusta ei tapahdu. Alojen monipuolinen tuotanto pehmentää käännteitä, kuten aikaisemmissa taantumissa. Arviomme mukaan tuotanto laskee 2 prosenttia vuonna 2020 ja kasvaa 1 prosentin vuonna 2021. Työllisyyden ennustamme laskevan 3 prosenttia vuonna 2020 ja säilyvän muuttumattomana vuonna 2021.

Kemianteollisuuden tuotannon kasvu pysähtyi ja kääntyi laskuun jo vuoden 2019 viimeisinä kuukausina. Vuoden 2020 keväällä iskenyt korona-epidemia näkyy kemian aloilla eri tavoin. Öljytuotteiden valmistukseen vaikutus tulee liikenteen, varsinkin lentoliikenteen hiljenemisen kautta. Vaikka Neste Oyj:n Porvoon jalostamon suurhuolto siirtyy vuodelle 2021, joitain huoltotoimia tehdään vuoden 2020 puolella. Muovi- ja kumiteollisuudessa tuotantoa laskee autonrenkaiden huono menekki, joka vaikutti alaan jo vuonna 2019. Myös rakennusmuovien kysyntä vaimenee. Lääketeollisuudessa sen sijaan tuotanto on kasvussa. Epidemia lisää joidenkin lääkkeiden kysyntää, ja alalla on tehty paljon tuotekehitystä, joka alkaa kantaa hedelmää.

Korona-aika on nostanut muidenkin kemianteollisuuden tuotteiden kysyntää. Desinfioivien ja suojaavien tuotteiden kysyntä on noussut huippuunsa, eikä loppua näy. Monet yritykset ovatkin aloittaneet käsidesin valmistuksen. Valmistajiksi on ilmoittautunut apteekkien lisäksi esimerkiksi suksivoide- ja maalivalmistajia mutta myös panimoita. Suuri kysyntä on alkanut vaikuttaa myös pääraaka-aineen, etanolin, saatavuuteen. Lisäksi pakkausmateriaalien kuten muovipullojen ja pumppukorkkien saatavuus on noussut ongelmaksi. Käsidesipakkaukset valmistetaan pääosin ulkomailla, ja niiden kysyntä on kasvanut maailmanlaajuisesti.

Kenkä- ja nahkateollisuudella on takanaan monta kasvun vuotta. Rakentamisen ja teollisuuden kasvun hiljeneminen pysäytti kasvun, ja korona-epidemia heikentää alan tilannetta edelleen. Toisaalta näyttää siltä, että poikkeusolot ovat lisänneet vapaa-ajan liikkumista, mikä tuo kysyntää alan tuotteille.

KEMIAN ALOILLA PALVELUTYÖT HARVINAISIA

Teollisuudessa palvelutehtäviä on lisätty työntekijätöihin, mutta kemian sektorilla tämä ei vielä näy. Suhdannekyselyyn vastasi 119 kemian alojen pääluottamusmiestä. He arvioivat, että myyntiä, yhteydenpitoa asiakkaiden kanssa tai muita asiakaspalvelutehtäviä on lisätty yleisimmin

Taulukko 5

Kemianteollisuuden keskeiset ennusteet			
	2019	2020e	2021e
Tuotannon määrän muutos, %	5	-2	1
Työllisyyden muutos, %	1	-3	0
Työtuntien muutos, %	1	-6	2
Tuottavuuden muutos, %*	4	4	-1

* Tuotanto työtuntia kohden

Taulukko 6

Liikevaihdon vuosimuutokset %, vuosina 2018 ja 2019		
	2018	2019
Teollisuuden liikevaihto	6,3	3,4
Kenkien ja nahkatuotteiden valmistus	0,2	2,4
Kemianteollisuus *	10,2	2,8
Kauppan liikevaihto	3,8	0,9
Moottoriajoneuvojen vähittäiskauppa	3,2	1,7
Moottoriajoneuvojen huolto ja korjaus	4,5	1,7

* Jalostetut öljytuotteet, kemikaalit ja kemiallisten tuotteiden valmistus, lääkeaineet ja lääkkeet sekä kumi- ja muovituotteet yhteensä

Lähde: Tilastokeskus

heidän työpaikoillaan joillekin työntekijöille (15 %). Kemian alojen työpaikoista vain muutamalla (3 %) työpaikalla suuren osan työnkuvaa on muutettu palvelutyötä sisältäväksi. Enin osa vastaajista ei ilmiötä tunnista.

Auto- ja rengasalat ovat Teollisuusliiton palveluvaltaisimpia aloja. Yli puolet (58 %) näiden alojen 115 pääluottamusmiehestä kertoo suhdannekyselyssä palvelutoimintaa lisätyn työntekijöiden tehtäviin. Palvelutyö on osa tehtäviä auto- ja rengasalojen työpaikoilla joko kaikilla (12 %) tai suurelta osalla (4 %). Eniten palvelutehtävien arvioitiin yleistyneen hieman (42 %), jolloin perustehtävät ovat kuitenkin pysyneet samoina. Pääluottamusmiesten mukaan työntekijöistä viidesosalle (21 %) maksetaan myös osa palkasta asiakaspalvelutehtävien perusteella, yhtä usea ei osannut asiaan ottaa kantaa.

LUOTTAMUSMIESTEN ARVIOT HIEMAN PARANTUNEET

Koronaepidemian häiriöt vaikuttavat jääneen monilla työpaikoilla lyhytaikaisiksi. Suhdannekyselyssä kemian sektorin luottamusmiehistä varsin monet arvioivat tuotannon ja työllisyyden kasvaneen edellisen kolmen kuukauden aikana. Tuotannon arvioi kasvaneen vajaa kolmannes (31 %) luottamusmiehistä, laskeneen neljännes (25 %). Työllisyys oli parantunut vajaalla neljänneksellä (23 %) ja heikentynyt joka kuudennella työpaikalla (16 %).

Kokonaisuudessaan luottamusmiehet arvioivat tuotannon kasvavan lievästi seuraavan kolmen kuukauden aikana. Työllisyystilanteen odotetaan hieman heikkenevän.

AUTO- JA RENGASALA

Henkilöautojen kuukausittaiset ensirekisteröinnit ovat palautuneet vuoden 2019 tasolle heinäkuussa. Kevään pudotusta ei kuitenkaan saada syksyn aikana kirittyä kiinni, joten ensirekisteröintien määrä jää selvästi viime vuodesta. Käytettyjen autojen kauppa on elpynyt: vaihtoautoista on joilain alueilla jopa pula. Käytettyjä henkilöautoja tuodaan taas maahan samaa tahtia kuin viime vuonna, joka oli ennätysvuosi. Keväällä tuontimäärät laskivat selvästi.

Suhdannekyselyssä myynti ja työllisyys olivat heikentyneet kevään arvioista. Myynnin arvioi laskeneen pääluottamusmiehistä noin kolmannes (34 %) ja kasvaneen noin viidennes (21 %). Työllisyys on alalla heikentynyt joka neljännellä (26 %) työpaikalla ja parantunut lähes yhtä monella (24 %). Kaupan piristyminen näkyy arvioissa tulevina kuukausina. Myynnin odotetaan jopa kasvavan lievästi. Työllisyys pysyy ennallaan.

Kemian sektorilta saatiin vastauksia suhdannekyselyyn mukavasti (n=112), pääluottamusmiehistä vastasi lähes puolet (48,1 %). Auto- ja rengasaloilta saatiin vastauksia lähes toinen kokonaan (n=106), vastausprosentti oli melko hyvä (41,9 %).

4.2. KENKIEN JA NAHKATUOTTEIDEN VALMISTUS

Sopimusalat:	Kenkä- ja nahkateollisuus
Tuotteet:	Jalkineet, laukut, reput, muokattu nahka ja turkikset
Tärkeimmät asiakkaat:	Teollisuus, rakentaminen, kotitaloudet ja puolustusvoimat
Henkilöstön määrä 2019:	1 500 (-12 %)
Tuotanto 2019:	Ei saatavana
Liikevaihto 2018:	0,2 miljardia euroa (-13 %), (0 % teollisuuden liikevaihdosta)
Yritysten lukumäärä 2018:	168 (-11)
Tavaravienti 2019:	0,11 miljardia euroa (+12 %), (alle 1 % Suomen tavaraviennistä)
Vientimaat 2019:	Ruotsi, Norja, Venäjä, Intia, Viro, Kiina ja Tanska
Kannattavuus 2018:	Nettotulos 19,7 %, hyvä (teollisuuden keskiarvo 4,9 %)
Vakavaraisuus 2018:	Omararaisuusaste 83,5 %, hyvä (teollisuuden keskiarvo 52,2 %)

Vuonna 2019 kenkien ja nahkatuotteiden tuotanto jatkoi kasvua, joka alkoi kolme vuotta aiemmin. Alan näkymät ovat tuosta huonontuneet, ja koronaepidemian aiheuttamat ongelmat heikentävät niitä edelleen. Ennustamme, että toimialan tuotanto laskee 6 prosenttia vuonna 2020 ja nousee 5 prosenttia vuonna 2021. Alan työllisyys pienenee ensin 3 prosenttia vuonna 2020 ja vielä 1 prosentin seuraavana vuonna.

Yli 80 prosenttia alan liikevaihdosta syntyy kahdessa suurimmassa yrityksessä, jotka ovat Sievin Jalkine Oy ja Ejendals Suomi Oy. Yritykset valmistavat pääasiassa työ- ja turvajalkineita. Niiden myynti riippuu erityisesti teollisuudesta ja rakentamisesta. Kun näiden toimialojen suhdanne kääntyi huonompaan vuoden 2019 aikana, se vaikutti myös Sievin ja Ejendalsin tilanteeseen. Keväällä 2020 iskenyt koronaviruksen kriisi vaikuttaa samaa reittiä. Mikäli teollisuus ja rakentaminen jäävät pitkään taantumaan, myös jalkinetuotanto supistuu. Tämä heijastuisi myös alan alihankkijoihin, joista merkittävin on Lenkki Oy.

Koronaepidemian vaikutus vapaa-ajan kenkien kysyntään on kaksisuuntainen. Yhtäältä poikkeusolot ovat lisänneet ulkoilua ja tarvetta uusille kenkille, mutta toisaalta ostosten tekeminen vaikeutui rajoitustoimien vuoksi. Myös taloudellisesti epävarma aika vähentää kotitalouksien kulutusta. Suomessa vapaa-ajan kenkien suurimpia valmistajia ovat Kuomiokoski Oy ja Sievi.

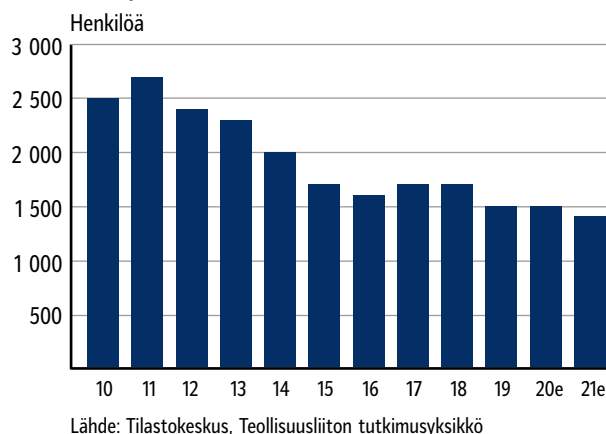
Kenkä- ja nahkatuoteteollisuus on monesti saanut vetoapua julkiselta sektorilta. Erityisesti Suomen ja Ruotsin puolustusvoimat ovat tilanneet muun muassa maastokenkiä ja reppuja. Viimeisimmät suuret tilaukset ovat loppuneet tai loppumassa kuluvan vuoden aikana.

Suomessa valmistettavien kenkämerkkien joukko on huvennut niin pieneksi, että jokainen uusi tulokas on merkkitapaus. Kevättalvella 2020 myyntiin tulivat ensimmäiset Suomi Kenkä Oy:n jalkineet. Niiden valmistuksessa käytetään

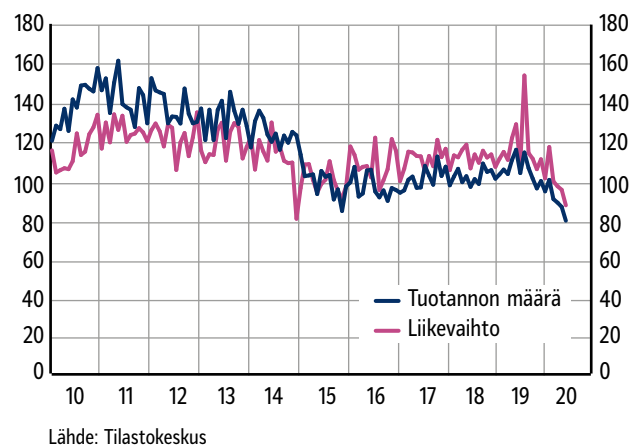
laitteita, joilla tehtiin aikoinaan Reinoja ja Ainoja. Suomi-kengät ovat samantapaisia, huopapäällysteisiä vapaa-ajan jalkineita.

Nahkaisten kävely- ja juhla-kenkien teollinen valmistus on Suomessa pienimuotoista. Vuonna 2019 lopettivat sekä Oy Avec-Shoe Ltd sekä Janita Oy. Nahkakenkiä valmistaa maassamme edelleen muun muassa Finnumberto Oy, joka on ostanut Avec-Shoen laitteistoa ja tuotemerkkejä.

Kuvio 23
Toimialan työllisten määrä

Kuvio 24
Tuotanto ja liikevaihto, kausitasoitettut sarjat (2015=100)

4.3. JALOSTETTUJEN ÖLJYTUOTTEIDEN VALMISTUS

Sopimusalat:	Öljy-, maakaasu- ja petrokemianteollisuus
Tuotteet:	Kaasuöljyt, moottoribensiini ja nestekaasut
Tärkeimmät asiakkaat:	Öljy-yhtiöt, kotitaloudet, kuljetusyritykset, kunnat, lentoyhtiöt ja lentoasemat, meriliikenne, teollisuus ja maatalous
Henkilöstön määrä 2019:	3 000 (+3 %)
Tuotanto 2019:	10,3 miljardia euroa (+9 %), (8 % tehdasteollisuuden tuotannosta)
Liikevaihto 2018:	9,2 miljardia euroa (+20 %), (6 % teollisuuden liikevaihdosta)
Yritysten lukumäärä 2018:	14 (0)
Tavaravienti 2019:	Ei saatavissa
Vientimaat 2019:	Ruotsi, Yhdysvallat, Alankomaat, Saksa, Iso-Britannia ja Belgia
Kannattavuus 2018:	Nettotulos 1,3 %, tyydyttävä (teollisuuden keskiarvo 4,9 %)
Vakavaraisuus 2018:	Omavaraisuusaste 40,6 %, hyvä (teollisuuden keskiarvo 52,2 %)

Polttonesteiden tuotantomäärä Neste Oyj:n jalostuslaitoksissa Porvoossa ja Naantalissa on pysynyt samalla tasolla vuodesta toiseen. Poikkeuksena tuovat huoltotauot, etenkin pidemmästä suurhuollosta koituvat seisautukset. Koronaepidemia on hiljentänyt liikennettä, mikä vaikuttaa bensiinin ja dieselin kysyntään. Arvioimme, että tuotanto laskee 5 prosenttia 2020 ja pysyy muuttumattomana vuonna 2021. Työllisyys säilyy samana vuosina 2020 ja 2021.

Keväällä 2020 oli Porvoossa määrä toteuttaa suurhuolto, joka tehdään viiden vuoden välein. Neste päätti kuitenkin siirtää sitä koronaepidemian aiheuttamien poikkeusolojen takia, joten jalostamalla tehdään vain välttämättömiä korjauksia. Suurhuolto viivästyy näillä näkymin vuoden 2021 puolelle.

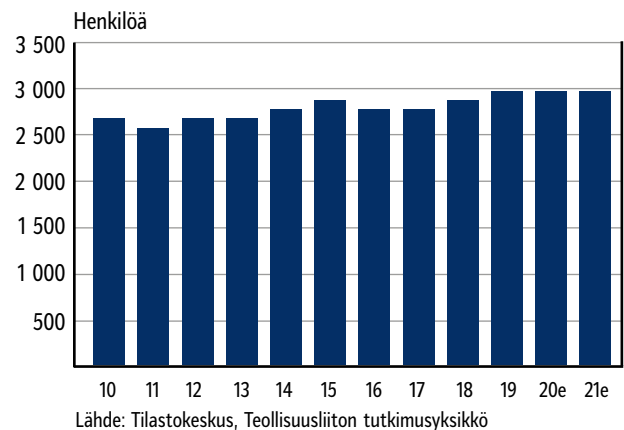
Vuonna 2019 Nesteen liikevoitto oli odotusten mukaisesti erinomainen: 1,8 miljardin euron tulos rikkoi aiemmat ennätykset. Lähes 80 prosenttia voitosta syntyy uusiutuvista raaka-aineista valmistettujen polttoaineiden myynnistä. Hämmentävää on se, että näiden biopolttoaineiden osuus Nesteen vuosituotannosta on alle viidennes. Biopolttoaineiden tuottama voitto perustuu korkeaan katteeseen, joka nousi vuonna 2019. Samoin niiden tuotantomäärä nousi neljänneksellä edellisvuodesta. Raakaöljystä tehtyjen tuotteiden määrät ja voitto pysyivät samalla tasolla kuin vuonna 2018.

Biopolttoaineiden kehittämiseen, tuotantoon ja markkinointiin panostaminen on ollut Nesteelle toimiva strategia. Kenties lupaavin tuote on kasvi- ja eläinrasvajätteestä tehty lentopolttoaine. Sillä on mahdollista vähentää lentoliikenteen hiilijalanjälkeä. Neste julkisti joulukuussa 2019 sopimuksen, jonka mukaan lentoyhtiö KLM ostaa suurimman osan uuden lentopolttoaineen tuotannosta. Määrät ovat toistaiseksi hyvin pieniä, mutta Neste on nostamassa tuotantokapasiteettia Singaporen jalostamalla.

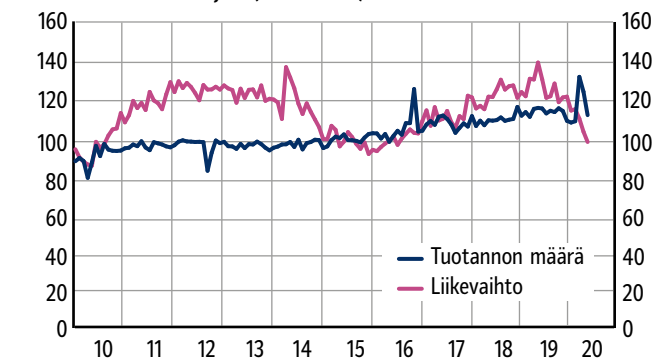
Koronakriisi vähentää auto-, lentokone- ja laivaliikennettä – ja tämä laskee Nesteen tuotteiden kysyntää. Vuoden toisella neljänneksellä tuotantomäärä

Suomessa oli 16 prosenttia pienempi kuin vuonna 2019. Raakaöljystä tehtyjen polttoaineiden myynti laski saman verran. Koska Neste on öljyn jalostaja, tuloksen kannalta tärkeintä on polttoaineiden myynnin voittomarginaali. Alkuvuoden 2020 aikana polttoaineiden ja niiden raaka-aineiden hinnat ovat muuttuneet nopeasti. Raakaöljypohjaisten tuotteiden marginaali on pudonnut reilusti, mutta biopolttoaineiden kohdalla tilanne on pysynyt hyvänä.

Kuvio 25
Toimialan työllisten määrä

Kuvio 26
Kemianteollisuuden* tuotanto ja liikevaihto, kausitasoitettu sarjat (2015=100).

*Tilastokeskus julkaisee kemianteollisuuden osalta yhden liikevaihdon kehitystä kuvaavan liikevaihtoindeksin ja yhden tuotantomäärän kehitystä kuvaavan volyyymi-indeksin. Näissä indekseissä on laskettu yhteen tämän katsauksen sivuilla 30-33 esiteltävien toimialojen kehitys. Lähde: Tilastokeskus

4.4. KEMIKAALIEN JA KEMIALLISTEN TUOTTEIDEN VALMISTUS

Sopimusalat:	Kemian perusteollisuus, Muovituoteteollisuus ja kemian tuoteteollisuus
Tuotteet:	Lannoitteet, maalit, lakat, torjunta-aineet, pesuaineet, tekokuidut ja liuottimet
Tärkeimmät asiakkaat:	Sellu-, paperi- ja pakkausteollisuus, kunnallinen vesihuolto, energia-, elintarvike- ja metalliteollisuus, kaivokset, rakentaminen, maatalous ja kotitaloudet
Henkilöstön määrä 2019:	12 900 (0 %)
Tuotanto 2019:	9,2 miljardia euroa (+8 %), (7 % tehdasteollisuuden tuotannosta)
Liikevaihto 2018:	8,9 miljardia euroa (+4 %), (6 % teollisuuden liikevaihdosta)
Yritysten lukumäärä 2018:	296 (4)
Tavaravienti 2019:	2,90 miljardia euroa (-1 %), (4 % Suomen tavaraviennistä)
Vientimaat 2019:	Ruotsi, Saksa, Venäjä, Yhdysvallat, Alankomaat, Puola ja Kiina
Kannattavuus 2018:	Nettotulos 10,1 %, hyvä (teollisuuden keskiarvo 4,9 %)
Vakavaraisuus 2018:	Omaraisuusaste 59,6 %, hyvä (teollisuuden keskiarvo 52,2 %)

Kemikaalien ja kemiallisten tuotteiden valmistuksessa monipuolisuus on ollut valttia. Alan tuotantomäärissä ei ole suuria vaihteluita, kun ei olla riippuvaisia yksittäisistä tuotteista tai ostajista. Tästä on apua myös koronaepidemian keskellä. Ennustamme, että toimialan tuotanto vähenee 2 prosenttia vuonna 2020 ja lähtee 2 prosentin kasvuun vuonna 2021. Työllisyys laskee alalla 3 prosenttia vuonna 2020 ja pysyy ennallaan seuraavana vuonna.

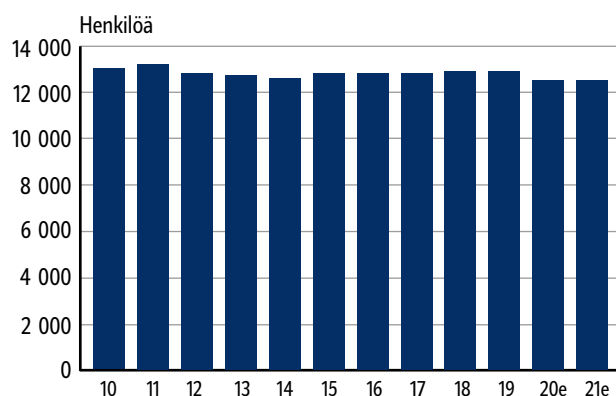
Korona-aikana ihmiset viettävät pidempiä aikoja kotonaan. Poikkeustilanne on saanut monet tarttumaan pensseliin. Maalien myynti sekä kotitalouksille että rakennusalan ammattilaisille kasvoi rajusti Suomessa, kun koronarajoitukset poistuivat kesän aikana. Syksyllä maalien kysyntä laskee. Maaleja ja muita tee-se-itse-remonteissa tarvittavia tuotteita valmistavat muun muassa Tikkurila Oyj, Teknos Oy ja Kiilto-konserni. Maalinvalmistajien tilannetta parantaa myös titaanidioksidin ja öljypohjaisten raaka-aineiden hintojen lasku.

Desinfiointiaineiden ja muiden puhdistusaineiden kysyntä pysyy normaalia korkeammalla tasolla, niin kauan kuin epidemia kestää. Tämä tuo työtä myös kemikaalialan yrityksille. Esimerkiksi Kiilto on keskittynyt hygieniatuotteiden valmistuksen, jotta niiden saatavuus ei vaarantuisi. Tuotantoa on vaikeuttanut muovipullojen saatavuus, mutta etanolia on riittänyt kasvaneesta kysynnästä huolimatta.

Yara Suomi Oy valmistaa Uudessakaupungissa, Kokkolassa ja Siilinjärvellä lannoitteita ja rehujen raaka-aineita maatalouden käyttöön. Tuotteista suurin osa menee vientiin Itämeren maihin. Kysyntä näyttää vakaalta epidemiasta huolimatta.

Kemira Oyj:n tuotanto Suomessa on vain pieni osa konsernin toimintaa. Suomessa yritys valmistaa kemikaaleja teollisuuteen ja kunnalliseen vedenpuhdistukseen. Sekä tuotannon että työllisyyden näkymät ovat vakaita. Koronaepidemia vaikuttaa Kemiraan eniten Pohjois-Amerikassa. Öljyn hinnan lasku on vähentänyt liuskeöljyn tuotantoa ja sitä kautta myös kysyntää Kemiran vedenpuhdistuskemikaaleille.

Kuvio 27
Toimialan työllisten määrä

Lähde: Tilastokeskus, Teollisuusliiton tutkimusyksikkö

4.5. LÄÄKEAINEIDEN JA LÄÄKKEIDEN VALMISTUS

Sopimusalat:	Kemian perusteollisuus, Muovituoteteollisuus ja kemian tuoteteollisuus
Tuotteet:	Lääkkeet ja niiden raaka-aineet
Tärkeimmät asiakkaat:	Terveydenhuolto, apteekit, maatalous, elintarviketeollisuus ja kotitaloudet
Henkilöstön määrä 2019:	4 800 (+4 %)
Tuotanto 2019:	2,3 miljardia euroa (+5 %), (2 % tehdasteollisuuden tuotannosta)
Liikevaihto 2018:	2,3 miljardia euroa (+1 %), (2 % teollisuuden liikevaihdosta)
Yritysten lukumäärä 2018:	30 (-1)
Tavaravienti 2019:	Ei saatavissa
Vientimaat 2019:	Belgia, Yhdysvallat, Venäjä, Saksa, Ranska, Ruotsi ja Kiina
Kannattavuus 2018:	Nettotulos 59,9 %, hyvä (teollisuuden keskiarvo 4,9 %)
Vakavaraisuus 2018:	Omavaraisuusaste 63,9 %, hyvä (teollisuuden keskiarvo 52,2 %)

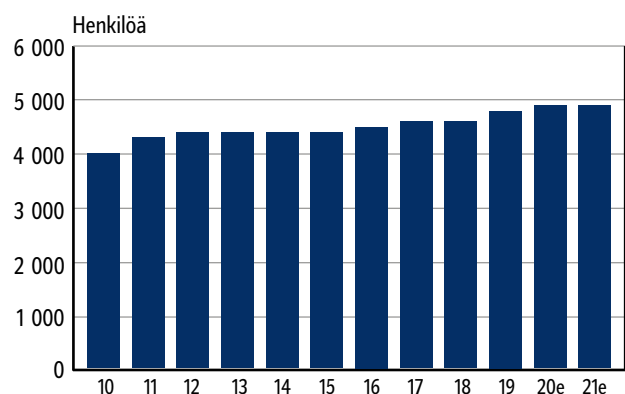
Uudet lääkkeet, hoidot ja rokotteet ovat korona-aikana kaikkien huulilla. Myös Suomen lääke-teollisuudella on osansa epidemian taltuttamisessa. Kuitenkin on vaikea ennakoida, kuinka paljon uutta tuotantoa lopulta syntyy. Ylipäätään lääkkeiden kulutus ja tuotanto eivät ainakaan vähene koronakriisin vuoksi, vaan joidenkin lääkkeiden kysyntä kasvaa. Ennustamme, että toimialan tuotanto kasvaa 7 prosenttia vuonna 2020 ja pysyy samalla tasolla vuonna 2021. Työllisyys nousee 2 prosenttia vuonna 2020 ja pysyy muuttumattomana vuonna 2021.

Koronaviruksen aiheuttaman keuhkokuumeen hoitoon tai ehkäisyyn etsitään vimmaisesti lääkettä ympäri maailmaa. Osa toiveista kohdistuu suomalaisen Faron Pharmaceuticals Oy:n kehittämään Traumakine-lääkkeeseen. Se ei ole kuitenkaan päässyt valmistusvaiheeseen, vaan lääkkeen tutkimukset ovat vielä kesken. Suomessa kehitetään myös koronarokotetta, jonka tuotanto voi alkaa jo vuonna 2021. Rokote valmistettaisiin todennäköisesti ulkomailla. Epidemia-aikana myös käsidesin kysyntä on kasvanut. Sen tuotanto on jakautunut eri toimialoille, muun muassa kemiikaali- ja elintarviketeollisuuteen.

Suomen lääke-teollisuuden hallitsevia yrityksiä ovat Orion Oyj ja ulkomaiseen konserniin kuuluva Bayer Oy. Niiden yhteenlaskettu liikevaihto on yli 80 prosenttia koko alasta. Näistä Bayer on ollut selkeällä kasvu-uralla. Turussa valmistettavan Mirena-hormonikierukan vienti lisääntyi edelleen vuonna 2019. Mirenan myynti hidastui Yhdysvalloissa keväällä 2020, kun lääkärikäynnit vähenivät koronaepidemian alettua. Voidaan kuitenkin olettaa, että kasvu jatkuu koko 2020-luvun eli niin kauan, kuin Bayerin hittituotteella on patenttisuoja.

Orionin kasvu ei ole ollut yhtä suoraviivaista. Vuonna 2019 konsernin liikevaihto nousi takaisin aikaisemmalle huipputasolle. Syynä oli muun muassa itsehoitolääkkeiden hyvä menekki Suomessa. Koronaepidemia on lisännyt jonkin verran muun muassa kipulääkkeiden kysyntää. Lääke-teollisuudessa isot rahat tulevat uusista, patentoiduista lääkkeistä. Orionissa odotetaan paljon uudelta Nubeqa-lääkkeeltä, joka on Bayerin ja Orionin yhteistyön tulos. Lääkkeellä hoidetaan eturauhassyöpää, ja se on saanut myyntiluvan muun muassa Yhdysvalloissa, Japanissa sekä viimeksi Euroopan Unionissa. Seuraavaksi alkaa lääkkeen markkinointi.

Kuvio 28
Toimialan työllisten määrä

Lähde: Tilastokeskus, Teollisuusliiton tutkimusyksikkö

4.6. KUMI- JA MUOVITUOTTEIDEN VALMISTUS

Sopimusalat:	Kumiteollisuus, Muovituoteteollisuus ja kemian tuoteteollisuus
Tuotteet:	Kulkuneuvojen renkaat, pakkaukset, erilaiset muovilevyt, -kalvot, -astiat ja -putket
Tärkeimmät asiakkaat:	Autoteollisuus, rakentaminen, kotitaloudet, elintarviketeollisuus ja vähittäiskauppa
Henkilöstön määrä 2019:	13 500 (+2 %)
Tuotanto 2019:	3,1 miljardia euroa (-1 %), (2 % tehdasteollisuuden tuotannosta)
Liikevaihto 2018:	3,5 miljardia euroa (+2 %), (2 % teollisuuden liikevaihdosta)
Yritysten lukumäärä 2018:	514 (-7)
Tavaravienti 2019:	1,44 miljardia euroa (-10 %), (2 % Suomen tavaraviennistä)
Vientimaat 2019:	Ruotsi, Saksa, Venäjä, Norja ja Yhdysvallat
Kannattavuus 2018:	Nettotulos 11,8 %, hyvä (teollisuuden keskiarvo 4,9 %)
Vakavaraisuus 2018:	Omavaraisuusaste 49,9 %, hyvä (teollisuuden keskiarvo 52,2 %)

Viime vuonna alan tuotanto ja työllisyys kasvoivat lievästi. Tänä vuonna alan tuotanto on supistunut koronaepidemian myötä. Tämän takia henkilöstöä on lomautettu laajalti sekä kumi- että muoviteollisuuden yrityksissä. Tuotanto vähenee tänä vuonna 15 prosenttia ja kasvaa 2 prosenttia ensi vuonna. Työllisyys heikkenee 5 prosenttia tänä vuonna ja kasvaa 2 prosenttia ensi vuonna.

Nokian renkaat on käynyt yt-neuvottelut koskien kaikkia yrityksen kotimaan toimintoja, myös tytäryhtiöitä. Neuvottelujen seurauksena lomautetaan koko henkilöstö, 1 630 henkeä, enintään 90 päivän ajaksi. Lomautukset toteutetaan jaksoittain viikosta 15 alkaen. Lomautusten taustalla on koronaepidemian lisäksi auto- ja rengasmarkkinan vuonna 2019 alkanut heikko kehitys Euroopassa.

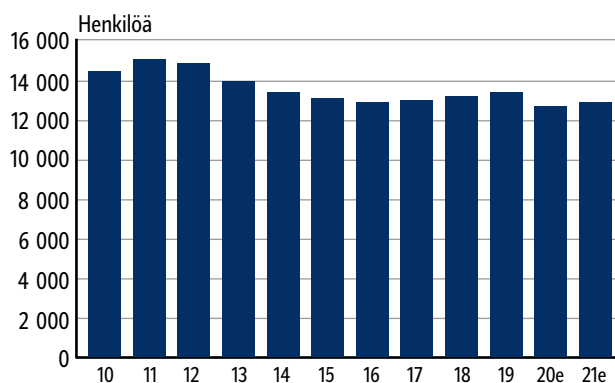
Epidemia vaikuttaa myös muuhun kumiteollisuuteen. Teollisuudelle ja rakentamiseen tuotteita valmistavilla kumialan yrityksillä on myös odotettavissa tuotannon lasku, kun poikkeustilanne vähentää teollisuustuotantoa ja hidastaa rakennusprojekteja.

Epidemian aikana keskustelu ilmastomuutoksesta ja muovituotteiden käytön rajoituksista ovat jääneet taka-alalle. Erilaisten suojaavien ja viruksilta suojaavien muovipakkausten valmistus kasvaa epidemian takia lähiaikoina voimakkaasti. Kyseisten tuotteiden valmistajilla työvoiman tarve jopa kasvaa, kun tuotantoa ja työvuoroja lisätään.

Poikkeustilanteessa erilaisten suojaavien kotimainen tuotanto nousee erittäin tärkeäksi. Varmuusvarastot on käytetty loppuun ja huhtikuun ”suojaingate” osoitti kuinka hankalaa riittävän

laadukkaiden ja turvallisten tuotteiden hankkiminen on tällaisessa globaalissa tilanteessa. Useampi yritys on käynnistänyt kotimaisen kasvomaskien ja hengityssuojainten tuotantonsa kevään ja kesän aikana.

Kuvio 29
Toimialan työllisten määrä

Lähde: Tilastokeskus, Teollisuusliiton tutkimusyksikkö

4.7. LASIN JA LASITUOTTEIDEN VALMISTUS

Sopimusalat:	Lasikeraaminen teollisuus, Fiskars Finland Oy Ab:n työntekijät
Tuotteet:	Tuulilasit, rakennuslasit, lasikuitumateriaalit ja kodin lasiesineet
Tärkeimmät asiakkaat:	Ajoneuvojen valmistajat, maataloustyökoneiden valmistajat, rakennusteollisuus, veneteollisuus ja kotitaloudet
Henkilöstön määrä 2018:	2 500 (tieto ei vertailukelpoista)
Liikevaihto 2018:	0,7 miljardia euroa (tieto ei vertailukelpoista) (alle 1 % tehdasteollisuuden tuotannosta)
Yritysten lukumäärä 2018:	115 (+4)
Kannattavuus 2018:	Nettotulos 1,7 %, tyydyttävä (teollisuuden keskiarvo 4,9 %)

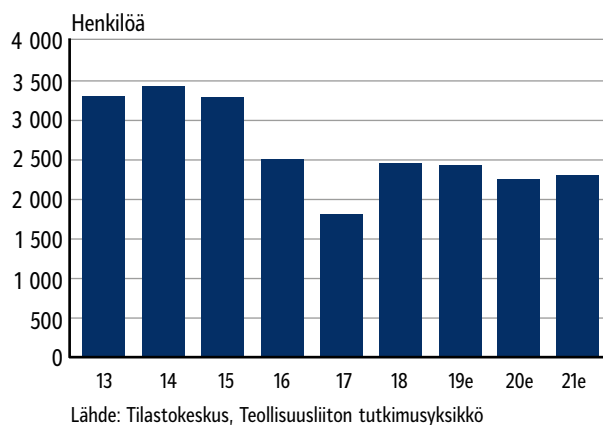
Suurin osa Suomen lasiteollisuudesta on alttiina koronakriisille. Ajoneuvoteollisuudesta, rakentamisesta ja kotitalouksilta tulevan kysynnän hiljentyminen näkyy toimialan suurimmissa yrityksissä. Arvioimme, että toimialan tuotanto laskee 15 prosenttia vuonna 2020 ja palautuu osittain seuraavana vuonna, jolloin se nousee 10 prosenttia. Työllisyys vähenee ensin 7 prosenttia vuonna 2020, ja kääntyy 2 prosentin kasvuun vuonna 2021.

Suurimmat ajoneuvolaseja valmistavat yritykset, Saint-Gobain Glass Finland Oy ja Pilkington Automotive Finland Oy, ovat kumpikin osa ulkomaista konsernia. Ne ovat viime vuosina pärjänneet hyvin. Lisäksi yritykset ovat investoineet tulevaisuuteen. Esimerkiksi Pilkingtonin Tampereen tehtaan laajennus on valmistumassa syksyllä. Tuotannon ja työllisyyden näkymät olivat vielä alkuvuonna 2020 tasaiset. Henkilöautojen tuotannon väheneminen alkoi jo ennen koronakriisiä, ja se vaikuttaa nopeasti lasien tuotantoon. Myös bussien lasien kysyntä on laskenut. Pilkington aloitti yt-neuvottelut heinäkuussa 2020.

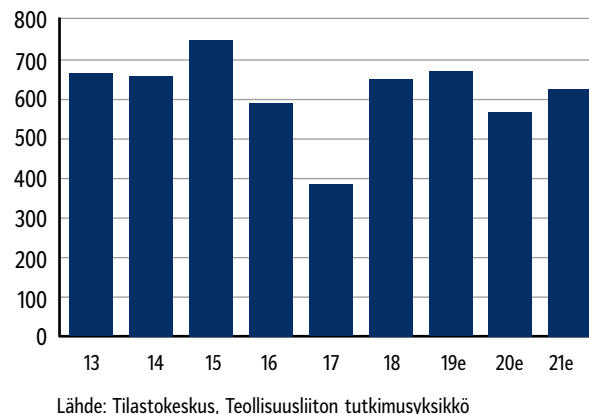
Rakennuslasien valmistus on vähenemässä. Siihen vaikuttaa eniten asuntorakentamisen kasvun pysähtyminen ja kääntyminen laskuun vuosina 2018–2019. Koronakriisin vaikutus rakentamiseen voi olla oletettua suurempi. Pitkällä aikavälillä lasitusalan yritysten tuotanto on ollut nousussa, koska lasipintojen sekä turva- ja lämpölasien käyttö on lisääntynyt rakentamisessa.

Fiskars-konsernin lasitehtaalla Iittalassa valmistetaan enimmäkseen juomalaseja. Tehtaan tuotantomäärissä ei ole tapahtunut suuria muutoksia viime aikoina. Fiskarsin mukaan Iittalan ja muiden pohjoismaisten brändien yhteenlaskettu maailmanlaajuinen myynti laski vuonna 2019. Koronakriisi vaikutti Fiskarsiin eniten keväällä, kun konserni sulki omia myymälöitään Suomessa ja muissa maissa. Konsernin jotkut tuotteet menevät korona-aikana paremmin kaupaksi, mutta Iittalan lasien myynti on heikentynyt edelleen.

Kuvio 30
Toimialan henkilöstön määrä

Kuvio 31
Liikevaihto, milj. euroa

4.8. MOOTTORIAJONEUVOJEN KAUPPA, HUOLTO JA KORJAUS

Moottoriajoneuvojen kauppa

Sopimusalat:	Autoalan kauppa ja korjaamotoiminta ja Autonrenkasala
Tuotteet/palvelut:	Uusien ja käytettyjen moottoriajoneuvojen sekä renkaiden tukku-, välitys- ja vähittäiskauppa. Useilla yrityksillä on myös huolto- ja korjaamotoimintaa
Tärkeimmät asiakkaat:	Yritykset, yhteisöt ja kotitaloudet
Henkilöstön määrä 2018:	15 900 (+3 %)
Liikevaihto 2018:	12,2 miljardia euroa (+4 %)
Yritysten lukumäärä 2018:	2 288 (-3)
Kannattavuus:	Nettotulos 1,7 %, tyydyttävä

Moottoriajoneuvojen korjaus ja huolto

Sopimusalat:	Autoalan kauppa ja korjaamotoiminta ja Autonrenkasala
Tuotteet/palvelut:	Moottoriajoneuvojen ja perävaunujen huolto, mekaaninen- ja vauriokorjaus sekä varustelu, renkaiden korjaus
Tärkeimmät asiakkaat:	Yritykset, yhteisöt ja kotitaloudet
Henkilöstön määrä 2018:	15 500 (+3 %)
Liikevaihto 2018:	3,3 miljardia euroa (+5 %)
Yritysten lukumäärä 2018:	5 962 (-118)
Kannattavuus:	Nettotulos 3,2 %, tyydyttävä

Toimialan myynti ja työllisyys kasvoivat hieman vuonna 2019. Koronarajoitukset hyydyttivät henkilöauto- ja rengaskauppaa kevään 2020 aikana. Kesällä kauppa on kuitenkin alkanut piristyä. Uusien henkilöautojen rekisteröinnit jäävät tänä vuonna varsin matalalle tasolle, alle 100 000 autoon. Myös käytettyjen henkilöautojen kauppa on vilkastunut kesän aikana. Etelä-Suomen leuto talvi vähensi rengasliikkeiden myyntiä talven ja kevään aikana.

Alan työllisyys heikkenee tänä vuonna selvästi. Henkilöstön määrää on sopeutettu pääosin lomautuksilla, mutta henkilöstöä on myös irtisanottu.

Huoltokorjaamoiden työtilanne on vielä kohtuullinen uusiin autoihin tehtyjen huoltosopimusten ansiosta. Huoltojen ja korjausten tarve kokonaisuudessaan kuitenkin hiipuu, kun autoilla ajetaan vähemmän. Samoin kolarikorjaamoiden työmäärä laskee, koska liikennevahinkoja ei pääse tapahtumaan.

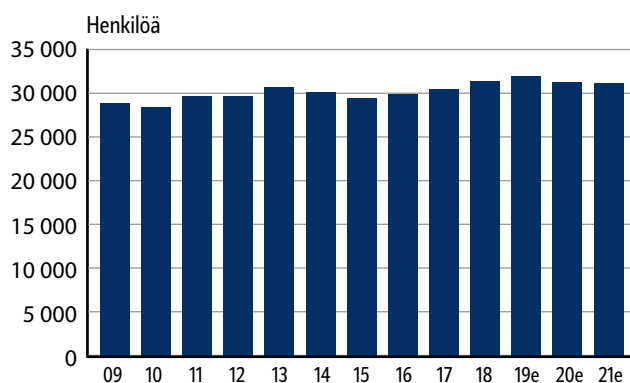
Uusia henkilöautoja rekisteröitiin viime vuonna 114 000 ja tälle vuodelle odotettiin lievää kasvua. Keväällä tilanne muuttui radikaalisti, kun koronaepidemia hyydytti hetkellisesti uusien autojen kaupan. Uusien lisäksi myös käytettyjen autojen kauppa väheni selvästi niin alan liikkeissä kuin kotitalouksienkin välillä. Samaten käytettyjen autojen maahantuonti vähenee viime vuodesta.

Käytettyjen autojen maahantuonti nousi ennätyslukemiin 2019. Yhteensä henkilöautoja tuotiin lähes 46 000 kappaletta (lisäystä 6 200 autoa vuoteen 2018). Pakettiautoja tuotiin 5 035 (+532) eli hieman enemmän kuin edellisvuonna. Kuorma-autojen 2 535 (-46) ja linja-autojen 409 (+78) tuonti näyttää pysyneen melko samana.

Henkilö- ja pakettiautojen selvästi suurin tuontimaa on Ruotsi, josta on lähtöisin reilusti yli puolet kaikista tuontiautoista. Kuorma- ja linja-autoja tuodaan eniten Ruotsista, Norjasta ja Saksasta.

Kiinasta tuodaan henkilöauton renkaita yhä enemmän. Viime vuonna määrä kasvoi lähes 950 000 renkaaseen (+8 %). Kiinalaisrenkaat ovat valloittaneet noin neljäsosan Suomen vuotuisista

Kuvio 32
Toimialan työllisten määrä

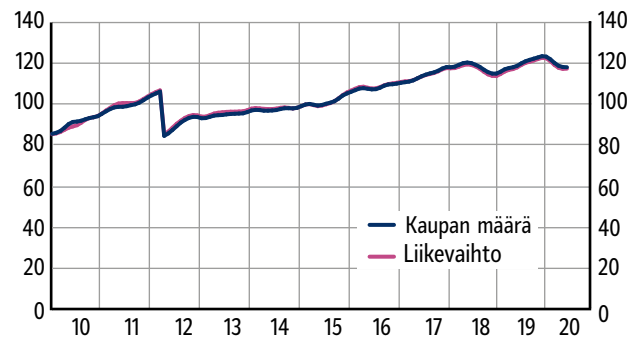
Lähde: Tilastokeskus, Teollisuusliiton tutkimusyksikkö

rengasmarkkinoista. Ne ovat olennaisesti halvempia kuin muualla valmistetut. Laatu näkyy hinnassa: usein näiden renkaiden ominaisuudet jäävät perinteisiä merkkirenkaita heikommiksi.

Vuonna 2018 kuorma- ja linja-autonrenkaiden tuonti Kiinasta laski selvästi (-65 %). Renkaita tuotiin reilut 35 000 kappaletta. Syynä olivat EU:n tuonti- ja polkumyöntitullit, jotka rajoittivat tuontia. Vuonna 2019 tuontimäärä Kiinasta kasvoi neljänneksen, ja Suomeen tuotiin 45 000 rengasta. Tämä vastaa lähes kolmannesta Suomessa myydyistä renkaista. Kuorma- ja linja-autojen renkaita sekä myydään että pinnoitetaan noin 150 000 kappaletta vuosittain.

Kuvio 33

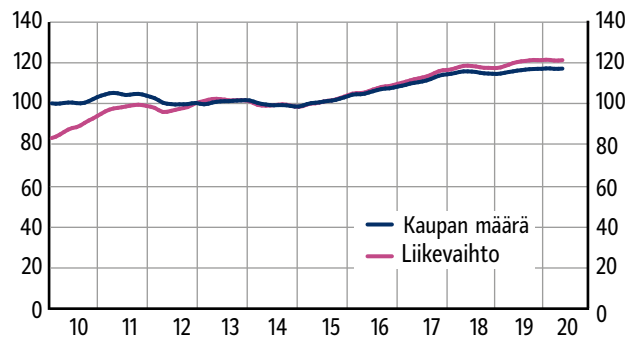
Moottoriajoneuvojen ja autonrenkaiden kauppaa, trendisarjat (2015=100)

Lähde: Tilastokeskus

Kuvio 34

Moottoriajoneuvojen korjaus ja huolto, trendisarjat (2015=100)

Lähde: Tilastokeskus

4.9. MUU VALMISTUS

Kemian sektoriin kuuluvat keramiikan ja jalometallituotteiden valmistus. Näiden alojen tuotannosta ja työllisyydestä ei ole saatavana erikseen tilastotietoja toimialoittain. Keramiikan valmistus sisältyy lasikeraamisen teollisuuden työehtosopimukseen. Jalometallituotteiden valmistus puolestaan kuuluu jalometallialan työehtosopimuksen piiriin.

KERAMIKKATEOLLISUUS

Suomen keramiikkateollisuus on kutistunut menneistä vuosikymmenistä, mutta maassamme valmistetaan edelleen saniteettiposliinia sekä keraamisia astioita ja tulisijoja. Alan suurin työpaikka on Raaseporissa sijaitseva Geberit Production Oy:n tehdas, jossa syntyy muun muassa pesualtaita ja wc-istuimia. Geberitin tuotanto on ollut noususuunnassa loppuvuodesta 2019, joten tuotannon ja työllisyyden kasvulle näkymät ovat olleet hyvät. Uudis- ja korjausrakentamisen hiipuminen ovat suurimmat riskit yrityksen tuotannolle ja työllisyydelle.

Tulikivi Oyj valmistaa muun muassa takkoja, liesiä ja kiukaita. Yrityksen liikevaihto laski vuosia, mutta vuonna 2019 lasku pysähtyi. Yksi syy käänteeseen oli se, että yrityksen tuotteet menivät paremmin kaupaksi kotitalouksille, jotka remontoivat kotejaan. Korona-aika on saanut ihmiset panostamaan koteihinsa, joten hyvä kehitys voi jatkua. Samalla Tulikivessä ollaan selvittämässä, olisiko sen omistaman talkkimalmiesiintymän louhinta kaupallisesti kannattavaa. Yrityksessä suunnitellaan esiintymän myymistä.

Posiolla päämajaansa pitävän Pentik Oy:n tehdas on ainoa, joka valmistaa teollisesti keramiikka-astioita Suomessa. Pentik myy myös ulkomailla tehtyjä kattaus- ja sisustustuotteita. Yrityksen liikevaihto on ollut pitkään loivassa laskussa, ja keramiikkatehtaan tuotantoa on supistettu. Koronaepidemian aiheuttamat poikkeusolot pahensivat tilannetta entisestään: Pentik joutui sulkemaan myymälöitään useiksi kuukausiksi, ja esimerkiksi kevään juhlien peruuntuminen rokotti lahjatavaroiden kauppaa. Pentik on tosin kehittänyt verkko-kauppaansa, mikä voi olla nyt eduksi. Myös korona-ajan kotoilu-trendi antaa myötätuulta Pentikille.

JALOMETALLIALA

Työllisyyden ja talouden heikkeneminen vaikuttaa jalometallialaan voimakkaasti. Poikkeustilanteesta kärsivät etenkin yritykset, jotka ovat riippuvaisia kotimaisesta kysynnästä. Alalle tärkeä joulumyynti voi paikata osittain alkuvuoden tuottamia vahinkoja. Koko vuoden myynti jää kuitenkin selvästi viime vuodesta. Yrityksissä on ollut lomautuksia kevään ja kesän aikana.

Sektoriin kuuluvat myös harja- ja sivellinalat ja veneenrakennusteollisuus, jotka ovat pieniä sopimusaloja. Niitä ei ole erikseen tilastoitu Tilastokeskuksen toimialaluokituksissa. Siksi aloista ei ole saatavana tilastotietoja. Veneenrakennusteollisuutta on käsitelty luvussa 3.8.

5. Palvelullistuminen hidasta puuteollisuudessa

5.1. TUOTANTO JA TYÖLLISYYS PUUTUOTESEKTORILLA

Puutuotesektorin lähitulevaisuus näyttää synkeältä. Vaikeudet alkoivat jo loppuvuonna 2019, ja ne jatkuvat koronaepidemian ja siihen liittyvien rajoitustoimien vuoksi pidempään. Jo ennestään laskusuhdanteessa eläneessä rakennustoiminnassa on ollut keskeytyksiä. Puutuotesektorin tuotanto ja henkilöstön määrä vähenevät vuonna 2020. Tuotannon ja henkilöstön määrän vähentyminen pysähtyy vuonna 2021, kun talous palautuu rajoitustoimien jäljiltä (ks. Taulukko 7).

Teollisuusliiton tutkimusyksikkö toteutti elokuussa 2020 suhdannekyselyn. Sen mukaan pääluottamusmiesten tunnelmat puutuotesektorin työpaikoilla ovat kohtuulliset. Vastaajista neljännes (25 %) arvioi tuotannon työpaikallaan kasvaneen. Toinen neljännes (25 %) taas arvioi työpaikkansa tuotannon vähentyneen viimeisen 3 kuukauden aikana.

Tuotannon odotetaan kasvavan joka viidennellä (20 %) työpaikalla. Tuotannon laskua odottaa hieman harvempi (17 %) vastaajista. Työllisyyden odotetaan paranevan joka kuudennen (16 %) työpaikalla, ja heikkenemistä on edessä kymmenesosalla (10 %) työpaikoista.

Puutuoteollisuuden yrityksissä palvelullistuminen ei ole tähän mennessä ollut kovin merkityksellinen asia. Suhdannekyselyssä tiedusteltiin asiakas- ja muiden palvelutehtävien sisällyttämisestä työntekijöiden työnkuviin. Puutuotesektorilta vastasi kyselyyn 99 pääluottamusmiestä, ja heistä selvä enemmistö (74 %) arvioi, ettei palvelutöiden lisääntyminen näy heidän työpaikoillaan.

Kyselystä selviää, että puuteollisuuden työpaikoista viidesosa (19 %) on sisällyttänyt hieman palvelutehtäviä työntekijöillä teetettäviin töihin. Kyselystä selviää lisäksi, että eniten työnkuviin on tullut asiakaspalvelua ja muita palvelutehtäviä

yrityksissä, jotka työllistävät 50–250 työntekijää. Näiden pk-yritysten ja hieman isompimpien työpaikkojen pääluottamusmiehistä kolmasosa arvioi näin tehdyn.

PUURAKENTAMINEN KASVAVA TRENDI

Suomessa valmistetut huonekalut myydään pääosin kotimarkkinoille. Huonekalutuonti on merkittävää. Kotimaiset yritykset kilpailevat Suomen markkinoilla tuotteillaan ulkomaisten tuotteiden kanssa. Huonekalujen euromääräinen vienti kasvoi reippaan neljänneksen vuonna 2019 edellisestä vuodesta. Avokonttoriin tarkoitettuja puhelinkoppeja ja neuvottelutiloja meni kiihtyvällä vauhdilla kaupaksi. Lähitulevaisuudessa trendi voi olla päinvastainen, kun avokonttoreita aletaan muuttaa yksilöllisiksi työhuoneiksi epidemiasta oppien.

Taulukko 7

Puutuoteollisuuden keskeiset ennusteet			
	2019	2020e	2021e
Tuotannon määrän muutos, %	1	-10	3
Työllisyyden muutos, %	-2	-3	0
Työtuntien muutos, %	-1	-8	2
Tuottavuuden muutos, %*	2	-2	1

* Tuotanto työtuntia kohden

Taulukko 8

Liikevaihdon vuosimuutokset %, vuosina 2018 ja 2019		
	2018	2019
Teollisuuden liikevaihto	6,3	3,4
Puutuotteiden valmistus	2,0	-2,2
Huonekalujen valmistus	5,2	4,5

Lähde: Tilastokeskus

Vaikka epidemia-ajan etätyöt vähentävät puhelukoppien ja neuvotteluhuoneiden tarvetta avokonttoreissa, voi olla, että edessä on suurempikin muutos. Trendi avokonttoritiloihin siirtymisen osalta on epäilemättä ohitse. Tällöin työpaikkojen avotiloja palautetaan perinteisiksi henkilökohtaisiksi työhuoneiksi, jolloin tarvitaan vanerisia väliseiniä, ovia, karmeja, listoja ja muuta puuteollisuuden tuotetta työtiloja erottamaan. Oletettavaa myös on, että osa työntekijöistä siirtyy tekemään etätöitä pysyvämminkin, mikä voi lisätä konttorihuonekalujen kysyntää. Epäilemättä myynti lisääntyy epidemiasyistä juuri huonekalujen nettikaupassa.

Puukerrostalojen rakentamista on pyritty edistämään jo pidemmän aikaa. Marinin hallituksen ohjelmassa tavoitteena on kaksinkertaistaa puunkäyttö rakentamisessa. Suomalaisia toimijoita puukerrostalojen ja puuelementtien valmistamisessa on vain muutamia. Niiden avulla ei vielä synny merkittävämpiä myönteisiä vaikutuksia talouteen ja työllisyyteen. Sen sijaan ulkomaiset toimijat ovat aktivoituneet. Ensimmäinen IKEA:n BoKlok-konseptin kerrostalo on valmistunut Vantaalle. Sen tilaelementit on valmistettu Virossa ja rakennuksen pystytti virolainen asennusporukka.

HAKKUUT VÄHENIVÄT, LAKOT LISÄÄNTYIVÄT

Vuonna 2019 metsien hakkuut vähenivät 72 miljoonaan kuutiometriin, kun ne vuonna 2018 olivat 78 miljoonaa kuutiometriä. Osittain hakkuiden väheneminen selittyy sillä, että tuotannossa käytettiin varastossa ollutta puuta. Puunkorjuuta haittasi alkuvuonna 2020 se, että maapohja ei routinut leudon sään takia. Suhtautuminen metsienhakkuuseen on ollut osin kielteinen. Finnulp-sellutehdas jäi syksyllä 2019 Korkeimman hallinto-oikeuden (KHO) päätöksellä vaille ympäristölupaa. UPM-Kymmene ilmoitti kesällä 2020 sulkevansa Säynätsalon vaneritehtaan ja siirtävänsä tuotannon yhtiön muille vaneritehtaille Suomessa ja ulkomailla. Tehdas työllisti 170 henkilöä.

Puutuotteiden vienti on ollut merkittävää, ja toimialan yritykset käyvät tiukkaa kilpailua vientimarkkinoilla. Tärkeimmät vientituotteet ovat sahatavara ja vaneri. Vienti kääntyi 7 prosentin laskuun vuonna 2019, ja etenkin vanerin vienti väheni. Keski-Euroopan myrskytuhojen raivaaminen on tuonut tavanomaista enemmän tukkipuuta tarjolle Euroopan markkinoille. Haittana ovat olleet vielä hyönteistuhotkin. Näistä syistä sahatavaran hinta

on pudonnut. Venäjälle ja Kiinaan on rakennettu uusia sahoja, joiden tuotanto kiristää kilpailua Kiinan markkinoilla.

Puutuotesektorin työ sopimuskierron neuvottelut takkusivat pahasti. Alkuvuonna 2020 puuteollisuuden tuotantoon vaikuttivat useamman viikon työtaistelutoimet, jotka pysäyttivät työt noin sadalla mekaanisen metsäteollisuuden työpaikalla.

KORONAEPIDEMIAN VAIKUTUKSIA

Koronaepidemiaan liittyvillä rajoitustoimilla on ollut vaikutuksia mekaaniseen metsäteollisuuteen. Rakentamisen, autojen valmistuksen ja huonekalujen valmistuksen tuotannon keskeytykset keväällä ja kesällä 2020 ovat vähentäneet sahatavaran ja vanerin kysyntää. Kysynnän väheneminen johtaa tuotannon ja viennin vähenemiseen ja samalla hintojen alenemiseen. Japaniin ja Kiinaan kysyntää saattaisi olla enemmän, mutta vientiä on haitannut konttipula.

Kuljetuksiin ei koronaepidemia välttämättä ole vaikuttanut, eikä kaikkeen puunkorjuuseenkaan. Rakentamisessa ja puunkorjuussa on tosin ollut runsaasti ulkomaista työvoimaa, jonka maahan tulo on estynyt. Koronan jälkeistä palautumista hidastaakin työvoimapula. Sahojen, vaneritehtaiden ja huonekalutehtaiden käynnissä pitämistä saattaa vielä vaarantaa komponenttipula.

MUUT SOPIMUSALAT

Puutuotesektoriin kuuluu Bioteollisuuden sopimusala. Sitä ei ole tilastoitu toimialaluokituksissa, eikä alasta ole saatavissa tilastotietoja. Bioteollisuuden sisältyy pellettien, polttoturpeen ja kasvuturpeen valmistus. Uutena aluevaltauksena turpeesta ryhdytään pian valmistamaan aktiivihiltä, jota tarvitaan esimerkiksi veden puhdistamiseen.

Vapo-konsernin liikevaihto huhtikuussa 2019 päättyneellä tilikaudella oli 460,8 miljoonaa euroa, josta yli puolet tuli Suomesta. Konserni työllisti yli 1 000 henkilöä, joista yli puolet Suomessa. Vapo valmistaa energiaturvetta, puupellettejä, kuivikkeita, kasvuturvetta ja pian aktiivihiltä, kun Ilomantsin aktiivihiltehdas valmistuu.

Teollisuusliiton tutkimusyksikkö toteutti elokuussa suhdannekyselyn. Puutuotesektorin pääluottamusmiehille lähti 219 kutsua suhdannekyselyyn, vastauksia saatiin melko hyvin (n=92). Vastausprosentti oli 42,0.

5.2. PUUTUOTTEIDEN VALMISTUS

Sopimusalat:	Mekaaninen metsäteollisuus, Puusepänteollisuus
Tuotteet:	Sahatavara, ovet ja ikkunat, kestopuu, vaneri, lastulevy ja talopaketit
Tärkeimmät asiakkaat:	Kotitaloudet ja rakentaminen
Henkilöstön määrä 2019:	22 200 (-2 %)
Tuotanto 2019:	6,6 miljardia euroa (-1 %), (5 % tehdasteollisuuden tuotannosta)
Liikevaihto 2018:	7,5 miljardia euroa (+8 %), (5 % teollisuuden liikevaihdosta)
Yritysten lukumäärä 2018:	1 675 (-54)
Tavaravienti 2019:	2,13 miljardia euroa (-6 %), (3 % Suomen tavaraviennistä)
Vientimaat 2019:	Japani, Britannia, Saksa, Egypti, Kiina, Ruotsi, Alankomaat ja Ranska
Kannattavuus 2018:	Nettotulos 4,0 %, tyydyttävä (teollisuuden keskiarvo 4,9 %)
Vakavaraisuus 2018:	Omavaraisuusaste 62,9 %, hyvä (teollisuuden keskiarvo 52,2 %)

Puutuotteiden valmistuksen tilanne on koronapandemian vuoksi heikentynyt merkittävästi. Arviomme mukaan vuonna 2020 tuotannon määrä vähenee 12 prosentilla, mutta kasvaa 4 prosentilla vuonna 2021. Työllisten määrä vähenee 3 prosentilla vuonna 2020, mutta vuonna 2021 kasvaa 1 prosentilla.

Sahatavaran menekkiä ovat vaikeuttaneet rakentamisen hidastuminen kotimaassa ja vientimaissa sekä toimialaa jo aiemmin vaivannut liikatarjonta. Pakkausvanerin kysyntää ovat vähentäneet autonvalmistuksen keskeytykset. Korjausrakentamisessa menee hieman paremmin, mikä näkyy hieman puutavaran menekissä. Palveluliiketoiminta on tällä alalla vielä vähäistä.

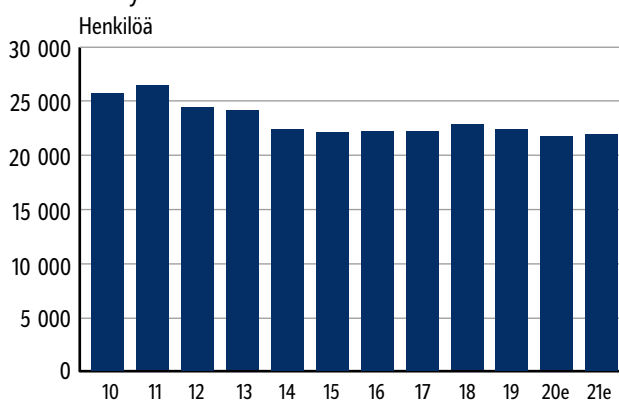
Koronapandemiasta riippumatta on kuultu myös hyviä uutisia. Metsä Fibre Oy on kertonut rakentavansa Raumalle sahan, josta on tulossa maan suurin. Investoinnin arvo on 200 miljoonaa euroa. Rakennustyöt on määrä aloittaa keväällä 2020 ja tuotanto käynnistää vuoden 2022 lopulla. Sahan on kerrottu tuottavan vuodessa 750 000 kuutiometriä sahatavaraa, jonka tekemiseen tarvitaan 1,5 miljoonaa kuutiometriä tukkeja. Valmistuttuaan yritys työllistää Raumalla 100 henkilöä ja lisäksi välillisesti 400 henkilöä. Rakennusvaiheen vaikutukset ovat arviolta 1 500 henkilötyövuotta.

Jo asemansa vakiinnuttaneiden yritysten lisäksi toimialalta löytyy myös uusia kasvavia yrityksiä. Parkanon Listatehdas Oy valmistaa Parkanossa puulistoja, paneeliprofiileja ja taulun kehyslistoja. Vuonna 2010 perustetun yrityksen liikevaihto oli 5,7 miljoonaa euroa vuonna 2019 päättyneellä tilikaudella. Henkilöstön määrä oli 32. Yhtiö on kasvanut viimeiset kolme vuotta hyvää vauhtia. Toiminta on ollut kannattavaa.

Puutuotteiden määrällinen vienti väheni vuonna 2019. Samalla vientihinnatkin laskivat.

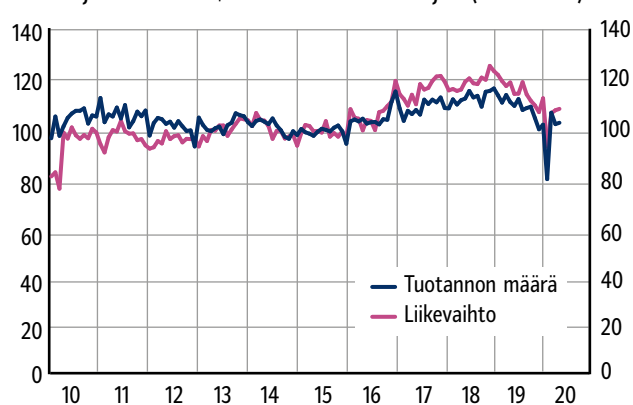
Vienti Saksaan väheni 30 ja Ruotsiin 24 miljoonalla eurolla. Vienti väheni kauttaaltaan. Uusia kasvavia vientikohdemaitakin silti löytyi, kun vienti Saudi Arabiaan kasvoi 24 miljoonalla eurolla. Saudi-Arabiaan vietiin varsinkin kuusisahatavaraa. Puutuotteiden tuonti kasvoi jo kolmatta vuotta peräkkäin, mutta vientiin verrattuna tuonti on vaatimatonta.

Kuvio 35
Toimialan työllisten määrä

Lähde: Tilastokeskus, Teollisuusliiton tutkimusyksikkö

Kuvio 36
Tuotanto ja liikevaihto, kausitasoitettut sarjat (2015=100)

Lähde: Tilastokeskus

5.3. HUONEKALUJEN VALMISTUS

Sopimusalat:	Puusepänteollisuus, Teknologiateollisuus
Tuotteet:	Huonekalut ja kalusteet
Tärkeimmät asiakkaat:	Kotitaloudet ja rakentaminen
Henkilöstön määrä 2019:	7 500 (-1 %)
Tuotanto 2019:	Ei saatavana
Liikevaihto 2018:	1,2 miljardia euroa (+7 %), (1 % teollisuuden liikevaihdosta)
Yritysten lukumäärä 2018:	806 (-35)
Tavaravienti 2019:	0,18 miljardia euroa (+19 %), (alle 1 % Suomen tavaraviennistä)
Vientimaat 2019:	Yhdysvallat, Ruotsi, Norja, Saksa, ja Ranska
Kannattavuus 2018:	Nettotulos 3,0 %, tyydyttävä (teollisuuden keskiarvo 4,9 %)
Vakavaraisuus 2018:	Omavaraisuusaste 43,6 %, hyvä (teollisuuden keskiarvo 52,2 %)

Huonekalujen valmistuksessa tuotanto ja työllisyys kasvoivat vuonna 2019. Koronaepidemiaa takia alan tuotanto laskee selvästi tänä vuonna. Huonekalujen ja kalusteiden valmistajilla on vielä tilauskantaa, joten työllisyydessä ei heti tapahdu varsinaista romahdusta. Rakennusliikkeet ja julkinen sektori tekevät vähemmän uusia tilauksia. Alan tuotanto laskee tänä vuonna 5 prosenttia ja ensi vuonna 2 prosenttia. Työllisyys heikkenee vähemmän, koska työntekijöitä on vähennetty pääasiassa lomauttamalla.

Korona-ajan poikkeustilan aiheuttamat rajoitukset vaikuttavat alaan voimakkaasti. Keittiökaluksien suunnittelukäynnit ja asennukset yksityisasiakkailla hankaloituvat suuresti. Tämä alkaa ohentaa yritysten tilauskantaa. Asennusten lykkääminen vaatii myös valmiiden tuotteiden varastointia.

Epidemia-ajan rajoituksista on seurannut jotain hyvääkin. Niiden takia ihmiset viettävät enemmän aikaa kotona, ja tästä syystä on asuntoja alettu remontoida omatoimisesti aiempaa enemmän. Tämä lisää jonkin verran kalusteiden ja rakennustarvikkeiden myyntiä.

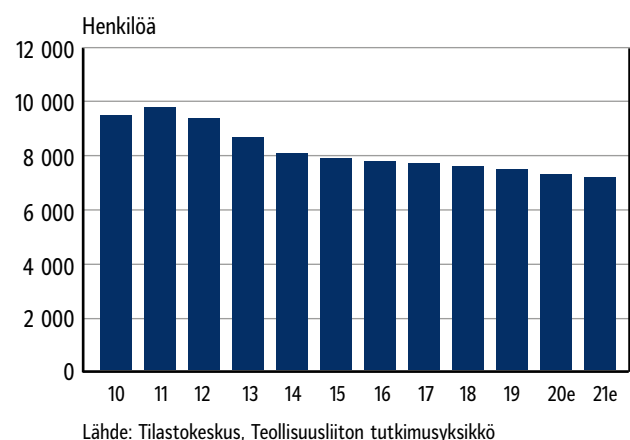
Rakennusliikkeiden ja julkisen sektorin tilaukset vähenevät loppuvuotta 2020 kohti tultaessa. Yleisen työllisyytilanteen heikkeneminen vähentää kuluttajien ostovoimaa, joka puolestaan vähentää huonekalujen myyntiä. Toisaalta kasvua voidaan odottaa nettikaupasta. Oletettavaa on, että perinteisen huonekaluhallimyyntin rinnalla kasvaa huonekalujen nettimyynti entisestään.

Huonekalujen viennin osuus on varsin vaatimatonta, kun verrataan muuhun teollisuuteen. Vienti kuitenkin jatkoi voimakasta kasvua vuonna 2019, jolloin arvo kasvoi reilun neljänneksen edellisvuodesta. Huonekalujen tuonnin arvo oli vuonna 2019 kolminkertainen vientiin verrattuna.

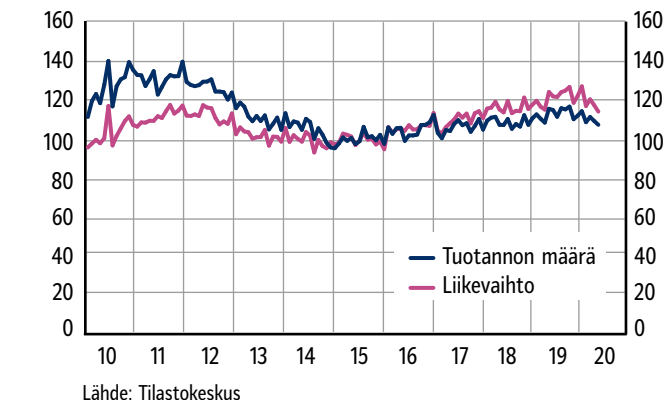
Viennin arvo ei epidemian takia tänä vuonna kasva.

Etätöiden välttämättömyys epidemia-aikana luo uutta kysyntää konttorikalusteille, kun ihmiset hankkivat niitä kotitoimistoihinsa. Pääosin kauppa käy netissä, jolloin tilatut tuotteet kuljettetaan etätöläisten kotioville.

Kuvio 37
Toimialan työllisten määrä

Kuvio 38
Tuotanto ja liikevaihto, kausitasoitettu sarjat (2015=100)

6. Erityisaloilla palvelut päätuotteita

6.1. TUOTANTO JA TYÖLLISYYS ERITYISALOJEN SEKTORILLA

Erityisalojen sektori koostuu toimialoista, joiden luonne ja historia eroavat toisistaan melkoisesti. Monet aloista edustavat maa- ja metsätaloutta, tekstiili- ja vaatetusteollisuutta sekä media-alaa. Alojen moninaisuuden vuoksi sektorista ei ole mielekästä tehdä yhteistä ennustetta.

Erityisaloista varsinkin vaatteiden valmistuksen ja media-alojen tuotanto ja työllisyys ovat olleet pidempiaikaisessa laskussa. Kokonaisuutena erityisalojen sektoriin kuuluvat toimialat pärjäsivät Teollisuusliiton sektoreista heikoiten viimeisimmän nousukauden aikana. Poikkeuksen muodostavat metsätalous ja puunkorjuu sekä pesulapalvelut, jotka saivat nauttia lisääntyneestä kysynnästä hyvinä vuosina.

Media-alalla suurin isku tulee ilmoitus- ja mainostulojen vähenemisestä, mikä näkyy myös painamisessa. Vaikutus jakelupalveluihin saattaa jäädä verrattain pieneksi. Vaatetus- ja tekstiiliteollisuus kärsii myös vähittäiskaupan ja investointien vähenemisestä.

Teollisuusliiton tutkimusyksikkö toteutti elokuussa suhdannekyselyn pääluottamusmiehille. Kesä on ollut sektorin yrityksille synkkää aikaa. Tuotanto on laskenut lähes puolessa (46 %) työpaikoista. Kasvua on varsin harvalla (17 %) työpaikalla edellisen kolmen kuukauden aikana. Työllisyyden kehitys oli saman suuntaista: vastaajista kolmasosa (31 %) arvioi työllisyyden heikentyneen ja neljäsosa (23 %) parantuneen. Arviot seuraaville kolmelle kuukaudelle ennakoivat sekä tuotannon pienenemistä että työllisyyden heikkenemistä.

Suhdannekyselyn yhteydessä pääluottamusmiehiltä kysyttiin myös palvelullistumisesta Teollisuusliiton aloilla. Monet erityisalojen työtehtävistä ovat luonteeltaan palvelutyötä ja tuot-

teet palvelua. Kaikkein selvimmin palvelullistuminen näkyy näillä erityisaloilla. Suhdannekyselyyn vastanneista 96 erityisalojen pääluottamusmiehestä kolmasosa (34 %) kertoo työnkuviin lisätyn asiakaspalvelua ja myyntiä. Tyypillisimmin palvelutehtäviä on lisätty vain hieman (29 %). Erityisalojen pienimmissä, alle 50 henkeä työllistävissä yrityksissä, palvelutöitä on lisätty kymmenesosalla (10 %) työpaikoista työntekijöiden tehtäviin.

MAASEUTUELINKEINOT JA TURVETUOTANTO

Erityisaloihin kuuluvat sopimusaloina maaseutuelinkeinot. Epidemia vaikuttaa niihin voimakkaasti, koska ulkomainen kausityövoima on erittäin tärkeää alan tuotannolle. Suomen viljelyksillä ja maatiloilla työskentelee yleensä satokauden aikana noin 16 000 ulkomaista työntekijää. Erityisen paljon lähetettyjä työntekijöitä on tullut Ukrainasta mutta myös muualta Itä-Euroopasta. On osoittautunut vaikeaksi löytää tällaista määrää työvoimaa Suomessa pysyvästi asuvien ihmisten keskuudesta. Syynä tähän on alhainen palkkataso, työn raskaus ja työpaikkojen syrjäinen sijainti. Suomessa ei myöskään tätä nykyä asu tarpeeksi työntekijöitä, joilla olisi alalla tarvittavaa kokemusta ja ammattitaitoa.

Maa- ja metsätalousministeriö pyrki helpottamaan ongelmaa mahdollistamalla kausityöntekijöiden maahan saapumisen etupäässä tilauslannoilla. Lentojen kustannuksista vastaavat työnantajat ja työntekijät.

Ilmastonmuutoksen vastaiset toimet vaikuttavat voimakkaasti sopimusaloista turvetuotantolaan. Suomen tämänhetkisen hallitusohjelman mukaan turpeen energiakäyttö vähintään puolitetaan vuoteen 2030 mennessä. Tämä tavoite tullaan saavuttamaan turpeen verotukseen tehtävillä muutoksilla. Osa ministereistä olisi halukas nopeampaankin supistamiseen.

Hallituksen linjaus liittyy Suomen pyrkimykseen päästä hiilineutraaliksi vuoteen 2035 mennessä. Turpeen poltosta luopuminen on nähty yhdeksi kaikkein helpommista ja kustannustehokkaimmista tavoista vähentää hiilipäästöjä. Tämä näkemys perustuu siihen, että turpeen hiilipäästöt muodostavat yli 10 prosenttia kaikista Suomen hiilidioksidipäästöistä. Viime vuosina turpeen osuus energiantuotannosta on liikkunut noin 5 prosentissa. Turpeen poltosta syntyy enemmän hiilidioksidipäästöjä tuotettua energiamäärää kohden kuin kivihiehestä, jonka energiakäytöstä Suomi on luopumassa kokonaan.

Energiakäytön vähetessä ja mahdollisesti lopuessa yritetään turpeelle löytää vaihtoehtoisia käyttötapoja. Nämä liittyvät muun muassa kasvuturpeen ja kasvihuoneille tarkoitettujen kasvualustojen tuotantoon sekä kuivikkeisiin, joita käytetään kanaloissa ja sikaloissa. Näiden tuotteiden kysynnän voi olettaa kasvavan. Toisaalta myöskin näistä tuotteista niihin varastoitunutta hiilidioksidia vapautuu ilmaan edistäen näin ilmastonmuutosta.

Euroopan unioni on perustanut Oikeudenmukaisen siirtymän rahaston, jonka tarkoituksena on tukea hiili-intensiivisistä tuotantomalleista riippuvaisia alueita, yrityksiä ja työntekijöitä. Rahaston avulla luodaan työpaikkoja ilmaston kannalta kestävämmille toimialoille. Katoavilta aloilta työttömäksi jäävien osaamista päivitetään uusille aloille sopivaksi. Suomessa turvetuotanto kuuluu todennäköisimmin rahaston pääkohteisiin.

UUSIA VALINTOJA PRINTIN JA DIGIN VÄLILLÄ

Koronakriisi on vaikuttanut kustannusalaan rajulla tavalla. Mainonta ja ilmoittelu lehdissä putosivat noin kolmanneksen maaliskuu-kesäkuussa. Varsinkin työpaikka- ja matkailuilmotukset vähenivät. Epidemia on lisännyt sekä uutisnälkää että vapaa-aikaa, mikä on toisaalta nostanut joidenkin lehtien ja nettipalvelujen tilaajamääriä. Mainos- ja ilmoitustulojen pieneneminen pakottaa kustantajat joka tapauksessa säästökuurille.

Sanomalehtien ja aikakauslehtien osuus mainonnassa jatkoi laskuaan, vaikka mukaan lasketaan digitaaliset mainokset. Parhaiten pärjäävät suuret mediakonsernit. Sosiaalisen median mainonta eli käytännössä Facebookin ja Googlen osuus kasvaa ripeästi.

Jokainen sanoma- ja aikakauslehtien kustantaja on painunut jo vuosia saman kysymyksen äärellä: kannattaako panostaa perinteiseen painomediaan vai uusiin digitaalisiin tuotteisiin? Alma Media Oyj:n ja Sanoma Oyj:n tekemä yrityskauppa kertoo, että kysymykseen ei ole yhtä ainoaa oikeaa vastausta.

Alkuvuonna 2020 julkistetussa kaupassa Alma Median paikallislehdet, kuten Aamulehti ja Satakunnan Kansa, sekä Alma Manun paino siirtyvät Sanoman omistukseen. Digitaalisen liiketoiminnan osuus Alma Mediassa nousee reilusti yli puoleen. Liiketaloudellisesti syy näyttää selvältä: vuonna 2019 Alma-konsernissa printtimedian tilaukset ja ilmoitusmyynti laskivat reilusti, kun digi-puolella suunta oli ylöspäin.

Sanoma-konsernin erikoisosaaminen liittyy sanomalehtien digitilausten ja -mainosten tehokkaaseen myymiseen. Esimerkiksi Helsingin Sanomien digitilaajien osuus on kasvanut nopeammin kuin Aamulehden. Tilaajamäärien kasvattamisen lisäksi Sanoma-konserni voi nostaa uusien lehtiensä kannattavuutta siten, että samoja juttuja julkaistaan uudestaan konsernin eri lehdissä. Oppimateriaalien kustantaminen on toinen, kasvava osa Sanoman liiketoimintaa.

MUUT ALAT

Sopimusaloista teknisen huollon ja kunnossapidon kehitystä käsitellään luvussa 3.9. Toimiala on ollut jakautunut Teollisuusliiton sopimusaloihin siten, että erityisalojen sektoriin on kuulunut etupäässä Maintpartner Group konsernin työntekijät, ja lähes kaikkien muiden yhtiöiden työntekijät kuuluvat teknologiasektoriin. Tähän on tulossa muutoksia, koska koneiden ja laitteiden korjauksen, huollon ja asennuksen suurin yritys Caverion Oyj osti Maintpartnerin viime vuonna.

Erityisalojen sektoriin kuuluvat lisäksi seuraavat sopimusalat: turkistuotantoala sekä viher- ja ympäristörakentaminen. Näitä etupäässä alkutuotantoon kuuluvia aloja koskien ei tuoteta tietoa Tilastokeskuksen toimialatilastossa.

Suhdannekysely postitettiin 223 erityisalojen sektorin pääluottamusmiehille. Vastausaktiivisuus oli tyydyttävä (39,9 %), kun pääluottamusmiehet (n=89) antoivat vastauksensa.

6.2. METSÄTALOUS JA PUUNKORJUU

Sopimusalat:	Metsäala, Taimitarha-ala ja Metsäkoneala
Tuotteet/palvelut:	Metsänhoito, puunkorjuu ja metsätaloutta palveleva toiminta
Tärkeimmät asiakkaat:	Paperi-, sellu-, saha- ja huonekaluteollisuus, metsänomistajat
Henkilöstön määrä 2018:	11 800 (+3 %)
Liikevaihto 2018:	2,6 miljardia euroa (+13 %)
Yritysten lukumäärä 2018:	28 277 (-1 441)
Kannattavuus 2018:	Nettotulos 6,8 %, hyvä

Puunkorjuulla on takanaan vaikea vuosi. Toimialan yhtiöiden pääasiakkaan, suomalaisen metsäteollisuuden tilanne heikkeni. Lisäksi luonnonolot ovat aiheuttaneet monenlaista harmia puunkorjuulle. Vuonna 2020 tätäkin alaa haittaa koronaepidemia, vaikka vaikutukset jäivätkin monia muita aloja pienemmäksi. Vuonna 2020 alan liikevaihto laskee 6 prosenttia työllisyyden pysyessä edellisvuoden tasolla. Vuonna 2021 liikevaihto lisääntyy 12 ja työllisyys 4 prosenttia, kun alalla palataan metsäteollisuuden investointien aiheuttamalle kasvurallalle.

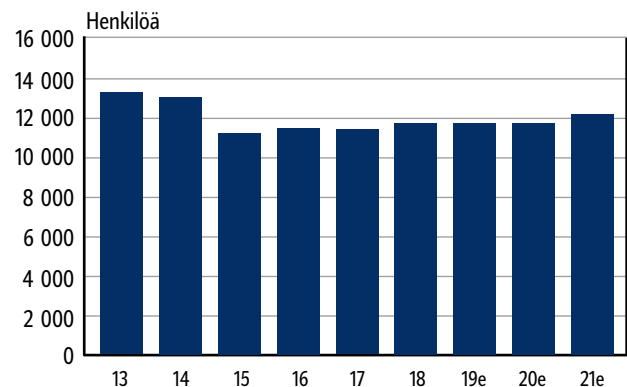
Metsäteollisuuden tuotanto laski jo viime vuonna Tilastokeskuksen volyyymi-indeksin mukaan yli 6 prosenttia. Tällä oli suoria vaikutuksia teollisuuden raaka-ainetarpeisiin. Metsäteollisuus kärsi maailmantalouden ja maailmankaupan yleisestä alavireestä. Myös työtaisteluilla ja työsuluilla on vaikutusta tämän ja viime vuoden metsäteollisuuden tuotantomääriin ja siten myös puun kysyntään.

Vuonna 2019 puun hakkuumäärät laskivat 10 prosenttia Luonnonvarakeskuksen mukaan. Puun kysynnän lisäksi luonnonolot ovat vaikeuttaneet alan tilannetta. Leuto talvi on pitänyt maaperän roudattomana, mikä on vaikeuttanut metsäkoneiden käyttöä ja paikoin estänyt tukkiliikenteen metsäteillä.

Koronaepidemiaan liittyvien matkustusrajoitusten pelättiin vaikeuttavan ulkomaisen työvoiman saatavuutta. Kausityötekijöiden merkitys on suuri esimerkiksi metsän istuttamisessa ja kylvössä. Monin paikoin työvoiman saantiin liittyviä ongelmia saatiin kuitenkin ratkaistua. Muutoin epidemia ei haittaa metsätalouden töitä juurikaan, koska töitä tehdään yleensä erillään muista ihmisistä.

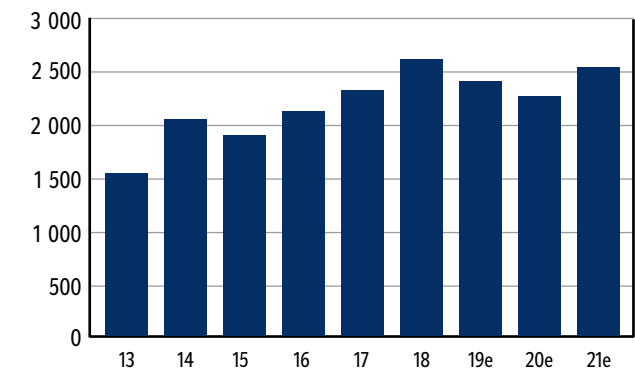
Markkinoiden lisäksi viranomaistoiminta vaikuttaa puun kysyntää lisäävien hankkeiden eteneeseen. Kuopion selluhanke peruuntui sen jälkeen, kun Korkein hallinto-oikeus (KHO) eväsi hankkeen ympäristöluvan joulukuussa. Ympäristölainsäädännön tulkintaa pidettiin ainakin elinkeinoelämän puolella ankarana. Tiukentunut linja saattaa vaikuttaa myös muiden metsäteollisuuden investointien toteutumiseen.

Kuvio 39
Toimialan henkilöstön määrä

Lähde: Tilastokeskus, Teollisuusliiton tutkimusyksikkö

Kuvio 40
Liikevaihto, milj. euroa

Lähde: Tilastokeskus, Teollisuusliiton tutkimusyksikkö

6.3. TEKSTIILIEN VALMISTUS

Sopimusalat:	Tekstiili- ja muotiala
Tuotteet:	Teollisuustekstiilit, langat ja vaatteiden valmistuksessa tarvittavat kankaat
Tärkeimmät asiakkaat:	Teollisuusyritykset ja kotitaloudet
Henkilöstön määrä 2019:	3 800 (-5 %)
Tuotanto 2019:	Ei saatavana
Liikevaihto 2018:	0,4 miljardia euroa (+1 %), (0 % teollisuuden liikevaihdosta)
Yritysten lukumäärä 2018:	636 (-11)
Tavaravienti 2019:	0,13 miljardia euroa (+6 %), (alle 1 % Suomen tavaraviennistä)
Vientimaat 2019:	Saksa, Puola, Ruotsi, Iso-Britannia ja Yhdysvallat
Kannattavuus 2018:	Nettotulos 4,2 %, tyydyttävä (teollisuuden keskiarvo 4,9 %)
Vakavaraisuus 2018:	Omavaraisuusaste 49,8 %, hyvä (teollisuuden keskiarvo 52,2 %)

Tekstiilien valmistus sisältää monenlaista tuotantoa. Suomen suurimmat tekstiilivalmistajat ovat keskittyneet etupäässä tuottamaan teollisuustekstiilejä. Teollisuuden tuotannon ja investointien hiipussa myös niihin liittyviä tekstiilejä tarvitaan vähemmän. Arviomme mukaan vuonna 2020 toimialan tuotanto supistuu 6 prosenttia, mutta kääntyy ensi vuonna 6 prosentin kasvuun. Työllisyys heikkenee tänä vuonna 2 prosenttia, mutta lisääntyy ensi vuonna 1 prosentin.

Suomalaisista yrityksistä ainakin Ahlstrom-Munksjö Tampere Oy ja Suominen Oyj ovat aloittaneet suojarusteiden raaka-aineiden ja muiden epidemian aikaan välttämättömien tuotteiden valmistamisen.

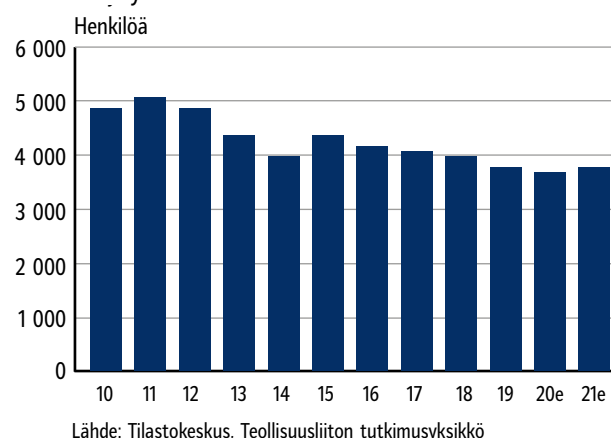
Toimialan ja sopimusalan merkittävimpiä toimijoita on ollut Suomessa pääkonttoriaan pitävä Ahlstrom-Munksjö konserni. Yritys syntyi vuonna 2016 Ahlstromin yhdistyessä ruotsalaisen kilpailijansa kanssa. Konserni on erikoistunut kuitupohjaisiin materiaaleihin. Se työllistää maailmanlaajuisesti 8 000 työntekijää, joista Suomessa työskentelee vain noin 300.

Yrityksen edeltäjä Ahlström Oy kuului aiemmin Suomen suurimpiin teollisuuskonserneihin. Viime vuosikymmenten aikana yhtiön tuotannollinen toiminta on Suomessa kutistunut yksiköiden lakkautusten ja yrityskauppojen myötä. Vuoden vaihteessa yrityksellä oli merkittävää teollista toimintaa vielä Karhulassa, Tampereella ja Mikkelissä.

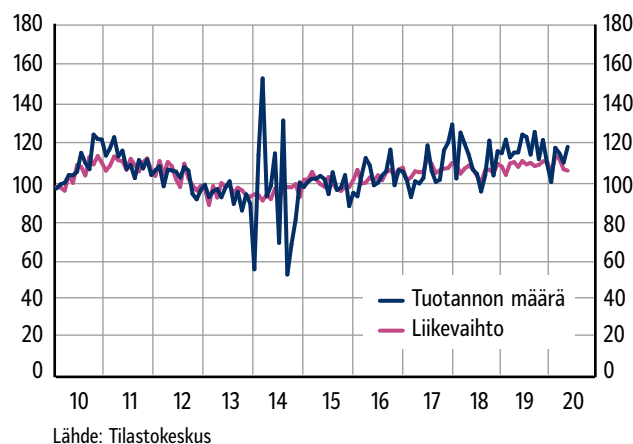
Mikkelissä valmistetaan lasikuidusta etupäässä tuulivoimaloiden lavoissa käytettäviä materiaaleja. Muita asiakkaita ovat kulkuneuvojen valmistajat, erityisesti meriteollisuus. Mikkelin noin 100 henkeä työllistävä yksikkö myytiin maaliskuussa saksalaiselle Vitrulan GmbH:lle. Saksa on vahva toimija näillä kaikilla toimialoilla, joten siltä osin uusi omistaja voi avata myös uusia mahdollisuuksia. Toisaalta

Mikkelin yksikkö on voinut menestyksekkäästi kehittää tuotteitaan ja tuotantoaan myös edellisten omistajien alaisuudessa. Tuulivoimalaitteiden tuotanto on yhä kasvussa, joten Mikkelin tehtaan tuotannon ja työllisyyden voi ennustaa jatkavan vähintään nykytasolla.

Kuvio 41
Toimialan työllisten määrä

Kuvio 42
Tuotanto ja liikevaihto, kausitasoitettut sarjat (2015=100)

6.4. VAATTEIDEN VALMISTUS

Sopimusalat:	Tekstiili- ja muotiala
Tuotteet:	Vaatteet ja työvaatteet
Tärkeimmät asiakkaat:	Kotitaloudet, rakennus- ja teollisuusyritykset
Henkilöstön määrä 2019:	3 300 (-11 %)
Tuotanto 2019:	Ei saatavana
Liikevaihto 2018:	0,6 miljardia euroa (0 %), (0 % teollisuuden liikevaihdosta)
Yritysten lukumäärä 2018:	883 (-23)
Tavaravienti 2019:	0,17 miljardia euroa (0 %), (alle 1 % Suomen tavaraviennistä)
Vientimaat 2019:	Saksa, Ranska, Ruotsi, Viro ja Japani
Kannattavuus 2018:	Nettotulos 2,8 %, tyydyttävä (teollisuuden keskiarvo 4,9 %)
Vakavaraisuus 2018:	Omavaraisuusaste 42,0 %, hyvä (teollisuuden keskiarvo 52,2 %)

Vaatteiden valmistuksen tuotannon supistuminen jatkuu Suomessa. 2000-luvulla tuotanto on nousut vain neljänä vuonna. Viimeksi kasvua koettiin vuonna 2017, jolloin toimialan tuotannon volyyymi kasvoi lähes 5 prosenttia. Tänä ja ensi vuonna alaa koettelee myös koronaepidemian aiheuttama vaatekaupan väheneminen. Jotkut yritykset ovat löytäneet uutta liiketoimintaa kasvomaskien valmistamisesta. Arvioimme toimialan tuotannon supistuvan 10 prosenttia vuonna 2020. Ensi vuonna tuotanto elpyy arviolta 8 prosenttia. Työllisyys vähenee tänä vuonna 4 prosenttia ja lisääntyy ensi vuonna 1 prosentin.

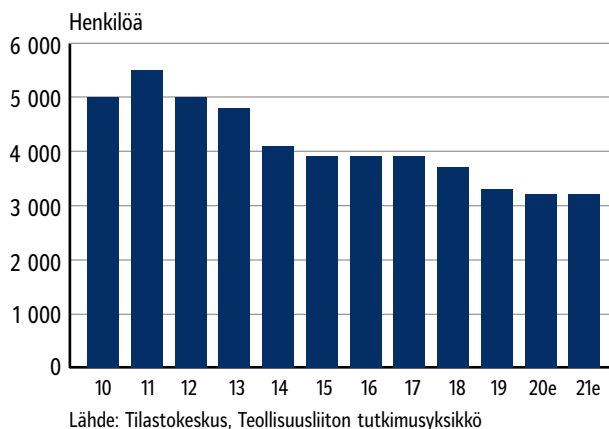
Vaatteiden valmistuksessa kudonta, ompelu ja muu valmistus on vähentynyt Suomessa. Tämä on supistanut alan työllisten määrää. Jäljelle jääneistä toiminnoista suurin osa on erilaisia palvelutoimialoihin kuuluvia toimintoja, kuten suunnittelua, markkinointia, pääkonttoritoimintoja sekä varasto- ja myyntipalveluita. Nämä tehtävät kuuluvat tuotantoketjun korkeamman jalostusarvon toimintoihin. Siksi suuri osa tuotteen jalostusarvosta jää Suomeen, vaikka ompelu ja muu valmistus onkin siirretty ulkomaille.

Joillain vaatteita valmistavilla yrityksillä omien myymälöiden henkilöstö vastaa jo merkittävää osaa kotimaan henkilöstöstä. Tällaisia yrityksiä ovat ainakin Marimekko Oyj sekä Luidan ja monien muiden vaatemerkkien taustalla oleva L-Fashion Group Oy. Marimekolla on Suomessa yhteensä 50 myymälää. Vähittäiskaupassa ja sen tukitoiminnoissa työskentelee noin 190 henkeä. Tämä määrä ylittää moninkertaisesti tuotannon henkilöstön, johon kuuluu Helsingin kangaspainon 30 työntekijää.

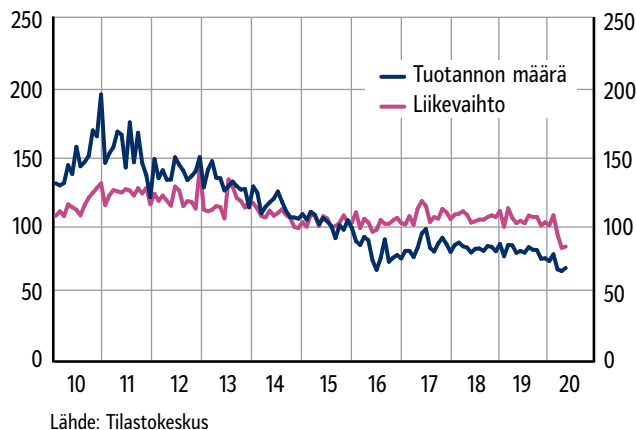
Yhteensä vaate- ja tekstiilivalmistajien Suomessa sijaitsevat myymälät työllistävät yli 1 000 työntekijää. Monille yrityksille hyvin suunnitellut ja oikeisiin paikkoihin sijoitetut myymälät ovat tärkeitä

keinoja brändin luomiseen. Myös yritysten omat verkkokaupat työllistävät vuosi vuodelta enemmän – ja nettikauppa on kasvussa yleisemminkin, ei vain koronaepidemian vuoksi. Toimiva ja kattava verkkokauppa on jo elinehto ja merkittävä kilpailutekijä suurimmalle osalle vaatteiden valmistajista.

Kuvio 43
Toimialan työllisten määrä

Kuvio 44
Tuotanto ja liikevaihto, kausitasoitettut sarjat (2015=100)

6.5. PAINAMINEN

Sopimusalat:	Media- ja painoalan työntekijät, Viestintäalan toimihenkilöt Grafinet ry
Tuotteet:	Kirjat, lehdet, mainokset ja suurkuvatulosteet
Tärkeimmät asiakkaat:	Kustantajat, julkaisijat, mainostajat ja kotitaloudet
Henkilöstön määrä 2019:	7 700 (-5 %)
Tuotanto 2019:	1,0 miljardia euroa (-3 %), (1 % tehdasteollisuuden tuotannosta)
Liikevaihto 2018:	1,0 miljardia euroa (-4 %), (1 % teollisuuden liikevaihdosta)
Yritysten lukumäärä 2018:	859 (-57)
Tavaravienti 2019:	0,11 miljardia euroa (-25 %), (alle 1 % Suomen tavaraviennistä)
Vientimaat 2019:	Ruotsi, Puola, Singapore, Norja, Malesia ja Venäjä
Kannattavuus 2018:	Nettotulos 0,9 %, tyydyttävä (teollisuuden keskiarvo 4,9 %)
Vakavaraisuus 2018:	Omavaraisuusaste 50,5 %, hyvä (teollisuuden keskiarvo 52,2 %)

Painoalan tilanne heikkeni vuoden 2019 jälkipuoliskolla. Tuolloin katkesi neljä vuotta kestänyt vaihe, jolloin alan tuotanto joko pysyi ennallaan tai supistui vain hieman. Syynä on ennen kaikkea mainospainamisen väheneminen talouskasvun hiljentyessä. Koronakriisi on vain kiihdyttänyt pudotusta. Ennustamme, että painoalan tuotanto laskee 12 prosenttia vuonna 2020 ja pysyy samalla tasolla vuonna 2021. Alan työllisyys on heikentynyt tasaisemmin vuodesta toiseen, koska tuotanto keskittyy ja teknistyy. Arvioimme, että vuonna 2020 painoalan työllisyys pienenee 5 prosenttia ja vuonna 2021 vielä 3 prosenttia.

Koronaepidemia iskee painoalaan erityisesti siksi, että mainonta vähenee ja messuja perutaan. Tilanne näkyy myös sanomalehtien painamisessa. Kun ilmoitukset vähenevät, lehdet ohenevat. Painettujen sanoma- ja aikakauslehtien tilaajamäärien lasku jatkuu. Yrityksille tilanteen tukaluutta helpottaa se, että painopaperin ja -värien hinnat ovat laskeneet.

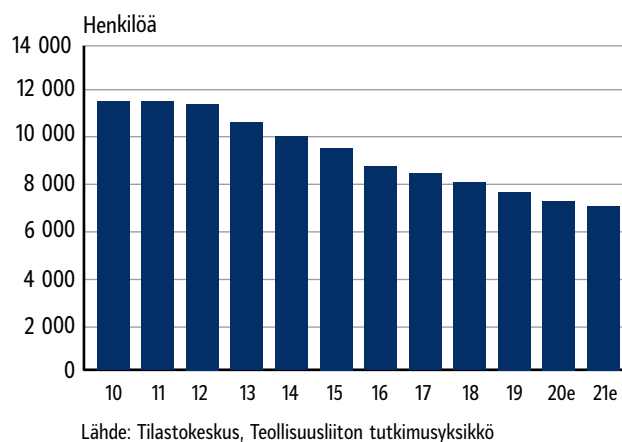
Toisaalta epidemia on luonut kysyntää uusille tuotteille. Painoalan yritykset ovat alkaneet valmistaa muun muassa pisarasuojia, käsidesitelineitä sekä erilaisia opasteita esimerkiksi turvavälien pitämisestä kauppajonoissa. Myös pakkausten kysyntä on kasvanut. Tämä ei kuitenkaan riitä korvaamaan muita menetyksiä.

Painoalan suurin yritys Grano Group Oy oli ongelmissa jo vuonna 2019, ja vuoden lopussa se irtisanoi noin 10 prosenttia työntekijöistään. Pääasiassa mainos- ja markkinointituotteita valmistavalle yritykselle koronakriisi on uusi isku. Nimensä uudistanut PunaMusta Media Oyj -konserni tähtää painoalan suurimmaksi yritykseksi. Yrityskaupat ovat osa tätä strategiaa, ja viimeisimpänä PunaMusta on ostanut suurkuvapainamiseen erikoistuneen PixMill Group Oy:n.

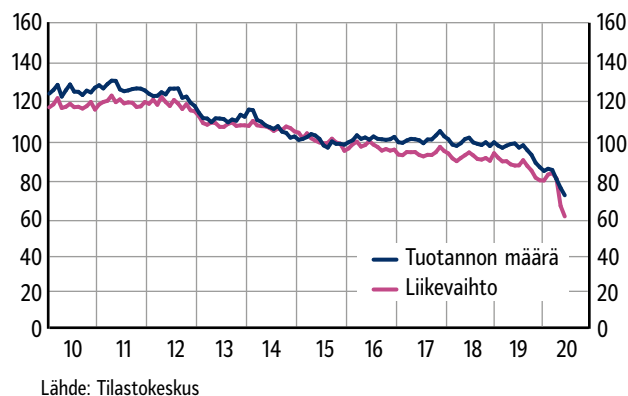
Painoalan kroonisena ongelmana on ylikapasiteetti. Se korjautuu hitaasti, kun ala keskittyy ja

kannattamattomat painot laitetaan kiinni. Keski-suomalainen-konserni sulki loppuvuonna 2019 Hämeen Lehtipainon Hämeenlinnassa eli yhden kuudesta sanomalehtipainostaan. Syväpainamisen historia päättyi Suomessa puolestaan kevättalvella 2020, kun mikkeliäinen Helprint meni konkurssiin. Toiminnan lopettamista edelsi usean vuoden talousongelmat ja omistajanvaihdos.

Kuvio 45
Toimialan työllisten määrä

Kuvio 46
Tuotanto ja liikevaihto, kausitasoitettut sarjat (2015=100)

6.6. JAKELU

Sopimusalat:	Jakelu, Suorajakelu
Tuotteet:	Sanomalehtien, mainosten ja muun postin jakelu
Tärkeimmät asiakkaat:	Kustantajat, mainostajat, viranomaiset ja kotitaloudet
Henkilöstön määrä 2018:	9 400 (arvio, tieto ei vertailukelpoista)
Liikevaihto 2018:	tietoa ei saatavilla
Yritysten lukumäärä 2018:	31 (sopimusaloilla olevat yritykset)

Sanomalehtien varhaisjakelun markkinat ovat jakautuneet Posti Groupin ja lehtikustantajien jakeluyrityksien kesken. Niistä ensin mainittu kasvatti markkinaosuuttaan vuoden 2019 aikana. Posti-konserniin kuuluva Posti Palvelut osti Alma Media Oyj:hin kuuluneen Alma Manun jakelutoiminnan. Henkilöstön määrällä mitattuna Postissa työskentelee arviolta hieman yli puolet varhaisjakelijoista.

Kevään 2020 toimialakatsauksesta lähtien seuraamme myös suorajakeluyrityksiä, jotka hoitavat osoitteettomien ilmaisjakelulehtien ja mainosten jakelua. Seurannan laajentaminen liittyy alan työehtosopimustilanteen muuttumiseen. Teollisuusliitto solmi työnantajia edustavan Medialiiton kanssa syksyllä 2019 uuden työehtosopimuksen, jota sovelletaan työnantajaliittoon kuuluvissa suorajakeluyrityksissä. Valtaosa alan yrityksistä ja työntekijöistä kuuluu tämän sopimuksen piiriin. Yrityksissä on kokoaikaisia työntekijöitä, mutta jakelijat ovat pääosin osa-aikaisia. Lukuihin sisältyy myös koululaisia ja opiskelijoita. Työtä tehdään muutama tunti viikossa.

Suorajakeluyrityksiä on kymmeniä ympäri Suomea. Useimmat niistä kuuluvat Suomen Suoramainonta Oy -konserniin, jonka omistaa media-konserni Keski-suomalainen Oyj. Kuten varhaisjakelussa myös suorajakelupuolella kustantajien yritysten pääkilpailija on Posti-konserni. Se myy suorajakelupalveluita, joista tunnetuin lienee Postinen-mainoskuori.

Sanomalehtien varhaisjakelupalveluiden kysyntä riippuu suoraan tilaajamäärästä sekä lehtien mukana jaettavien mainosten ja muun postin määrästä. Suorajakeluala on sitäkin suuremmin riippuvainen printtimainonnasta. Koronakriisi on jokin verran vähentänyt jakelualan töitä. Mainoksia on jaettu vähemmän, mutta lehtien tilaajamäärät ovat pysyneet vakaina. Koronakevällä töitä alalle toi THL:n kansalaiskirje, joka jaettiin Suomen Suoramainonnan jakeluverkoston kautta jokaiseen kotiin.

Toimialatilastoinnissa jakelupalveluihin luokitellaan myös yritykset, joiden pääasiallista liiketoimintaa ovat pakettien nouto, kuljetus ja jakelu tai lähettipalvelut. Nämä yritykset eivät kuitenkaan ole Teollisuusliiton työehtosopimusten piirissä. Paketti- ja lähettipalveluiden kysyntä on viime vuosina kasvanut, samalla kun netistä ostaminen on yleistynyt. Koronakriisi on lisännyt kysyntää entisestään.

6.7. PESULAPALVELUT

Sopimusalat:	Tekstiilihuoltoala
Tuotteet/palvelut:	Pesulapalvelut ja tekstiilien huolto
Tärkeimmät asiakkaat:	Teollisuus, sairaalat, majoitusyritykset, rakentaminen ja kotitaloudet
Henkilöstön määrä 2018:	2 500 (- 10%)
Liikevaihto 2018:	0,3 miljardia euroa (+1 %)
Yritysten lukumäärä 2018:	282 (+18)
Kannattavuus 2018:	Nettotulos 7,2 %, hyvä

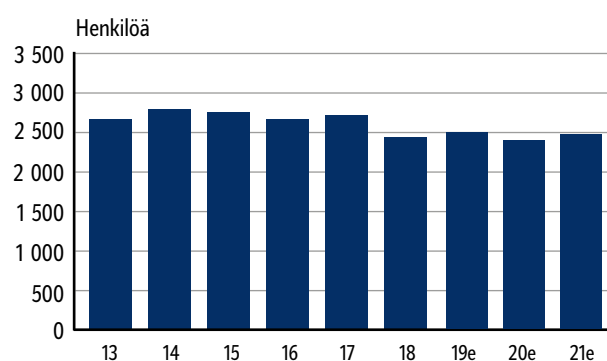
Pesula- ja tekstiilihuoltopalveluiden tärkeimpiä asiakkaita ovat teollisuusyritykset. Kun teollisuustuotanto hiipuu koronaepidemian seurauksesta, kutistuu myös pesuloiden liikevaihto. Pidemmällä aikavälillä tarkasteltuna pesulapalveluiden kysyntä kasvaa teollisuustuotannon kanssa käsi kädessä. Vuonna 2020 arvioimme alan liikevaihdon supistuvan 10 prosenttia ja työllisyyden 4 prosenttia. Vuonna 2021 liikevaihto kasvaa 7 ja työllisyys 3 prosenttia.

Pesuloiden suurimmista asiakkaista myös majoituspalvelut ja ravintolat kärsivät tänä vuonna voimakkaasti. Ne eivät kuitenkaan ole pesuloille yhtä merkittäviä asiakkaita kuin teollisuus. Ravintolat ovat kärsineet laajasta asiakaskadosta: maaliskuussa 2020 niiden toiminta pysähtyi, mikä näkyy suoraan tekstiilipalveluiden kysynnän vähenemisenä. Kesällä matkailu- ja ravintolapalveluiden tilanne helpottui huomattavasti, kun rajoituksia poistettiin.

Tilastokeskuksen yritystilaston mukaan pesulapalveluiden henkilöstömäärässä olisi tapahtunut 10 prosentin romahdus vuonna 2018. Tämä vaikuttaa yllättävältä, sillä tätä ennen alan henkilöstö oli ollut kasvussa viime vuosina. Tosin jo vuonna 2016 alalla nähtiin vastaava, mutta pienempi korjaus alaspäin. Työntekijämäärien pudotus voi selittyä kirjaamistavalla: jotkut yritykset saattavat viedä tilinpäätöksinsä ja muihin tietoihinsa luvun henkilötyövuosissa. Tällöin esimerkiksi työllistettyjen osa-aikaisten tai vuokratyöntekijöiden määrä ei käy selväksi.

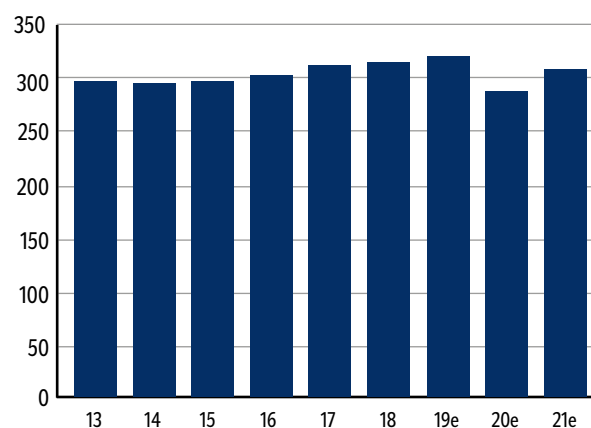
Toimialan yritys rakenne on keskittynyt. Lindström Oy:n ja sen tytäryhtiöiden henkilöstö vastaavat noin puolta kaikista alalla työskentelevistä. Kymmenessä suurimmassa yrityksessä työskentelee merkittävä osa alan henkilöstöstä. Vuonna 2018 näiden kymmenen yrityksen henkilöstömäärä nousi Alma Talentin mukaan 100 henkilöllä, mikä tarkoittaa yli 4 prosentin kasvua edellisvuoteen verrattuna. Tämän tiedon pohjalta vaikuttaa todennäköiseltä, että alan henkilöstömäärän kasvu on jatkunut myös vuonna 2018. Liikevaihto jatkoi kasvua myös vuonna 2018, kuten muinakin vuosina vuodesta 2014 alkaen.

Kuvio 47
Toimialan henkilöstön määrä

Lähde: Tilastokeskus, Teollisuusliiton tutkimusyksikkö

Kuvio 48
Liikevaihto, milj. euroa

Lähde: Tilastokeskus, Teollisuusliiton tutkimusyksikkö

Toimialakatsaus on osa Teollisuusliitto ry:n tutkimusyksikön pitkäjänteistä yritys- ja toimialaseurantaa. Katsauksessa piirretään kuva liiton piiriin kuuluvien toimialojen työllisyyden, tuotannon, tuottavuuden, kannattavuuden ja yritysten kilpailukyvyn kehityksestä. Suhdanneilanteen lisäksi tutkimusyksikkö esittelee taloutta, työllisyyttä ja tuotantoa koskevat ennusteensa kuluvalle ja seuraavalle vuodelle. Katsaus on tehty erityisesti luottamushenkilöiden ja liiton toimitsijoiden tarpeet huomioiden, mutta apua siitä löytyy myös muille Teollisuusliiton jäsenille.

**Teollisuus
liitto**